

Oslo-avtalen

Oslo-avtalen: hva førte til sammenbruddet?

Suman safi kandidatnr: 496011

Historie
60 studiepoeng

Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier

Masteroppgave i Historie

60 studiepoeng

Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier

Universitet i Oslo

November, 2023

© Suman Safi

2023

Oslo-avtalen: hva førte til sammenbruddet?

Suman Safi

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitet i Oslo

Sammendrag

Min masteroppgave tar for seg Oslo-prosessen i perioden 1993-1995. Oppgaven konsentrerer seg om fredsforhandlingene mellom Israel og PLO (Den palestinske frigjøringsorganisasjonen), hvor Norge fungerte som tilrettelegger. I tillegg til Norges rolle som fredsmekler i Oslo-prosessen, spilte også USA en viktig rolle i perioden etter 1993. Amerikanske myndigheter, som spesialutsending Dennis Ross og USAs president Bill Clinton, deltok aktivt i fredsforhandlingene mellom Israel og PLO, hvor de bidro til å tilrettelegge for dialog mellom partene. Men hvorfor brøt Oslo-prosessen sammen, uten å oppå målet om en varig fredsavtale? Jeg har innhentet innsikt fra flere ulike historikere for å gi en grundig analyse av hele forhandlingsprosessen, og de faktorene som forhindret Israel og PLO i å oppnå en omfattende fredsavtale.

Forord

Etter å ha studert historie har jeg fått nye perspektiver på komplekse samfunnsproblemer og hendelser som har formet vår verden i dag. I tillegg har jeg tilegnet meg mye kunnskap, spesielt om konflikten mellom Israel og palestinerne. Denne konflikten har gitt meg bedre forståelse og innsikt i hvorfor krigen fortsetter.

Først og fremst ønsker jeg å takke min dyktige veileder, Hilde Henriksen Waage. Hun har vært en god støttespiller og motivasjon, som inspirerte meg til å fortsette med masteroppgaven selv når jeg møtte utfordringer. Gjennom denne prosessen har hennes gode tilbakemeldinger bidratt til å gjøre meg mer åpen og har gjort meg til en bedre student. Jeg kunne ikke ønsket meg en bedre veileder.

Deretter ønsker jeg å takke Finn Erhard Johannessen, som har vært støttende og kommet med gode tilbakemeldinger når det gjaldt korrekturlesning. Videre takker jeg mine medstudenter, som har vært støttende og har kommet med gode innspill om hvordan ting kunne gjøres bedre. Dette har hjulpet meg mye i denne prosessen.

Til slutt ønsker jeg å takke mine foreldre. Deres bønner har gitt meg enorm styrke og glede til å jobbe med masteroppgaven på en god måte, til tross for utfordringer jeg har møtt i denne prosessen.

Suman Safi

Oslo, november 2023

Innholdsfortegnelsen

Kapittel 1: Innledning.....	8
Avgrensning og kildegrunnlag	8
Oppbygning	9
Tidligere forskning	10
Metode og kilder.....	11
Kapittel 2: Bakgrunnen	16
Realisering av sionismens nasjonalhjem i 1948	16
Seksdagerskrigen	18
Camp David-avtalen	20
Intifada.....	22
Fredskonferansen i Madrid	24
Starten på Oslo-prosessen.....	26
Kapittel 3: Hvorfor brøt Oslo-prosessen sammen? En analyse av faktorer til den mislykte gjennomføringen av Oslo-avtalen.	32
Oslo-avtalen I	32
Signering av prinsipperklæringen.....	33
Motstand fra palestinere og israelerne	35
Konsekvensene av Oslo-avtalen	43
Kapittel 4: Hebron-massakren 1994 og Hamas' nektelse av Oslo-avtalen	54
Oslo II-avtalen i 1995	57
Fremgang og utfordringer.....	59
Hamas' avvisning av Oslo-avtalen	63
Mordet på Rabin	70
Kapittel 5: Utviklingen fra 1996 til signeringen av Hebron-avtalen i januar 1997.....	72
Fra våpenhvile til politisk deltakelse	79
Avtalen om tilbaketrekningen fra Hebron i 1997	84
Oslo-avtalens kontroversielle innvirkning og historisk betydning.....	90

Konklusjon	94
Bibliografi	98

Kapittel 1: Innledning

I 1948 ble staten Israel opprettet, og etter mange års lidelse og forfølgelse fikk jødene muligheten til å etablere sin egen stat i Palestina. Opprettelsen av Israel fikk betydelige konsekvenser, da det oppstod konflikt mellom palestinere og israelerne, som begge hevdet rett til landområdet. Som følge av dette, ble tusenvis av palestinere tvunget til å flykte, og enda flere palestinske områder ble okkupert av Israel etter Seksdagerskrigen i 1967. Fra 1948 og fram til i dag har det vært gjennomført flere diplomatiske forhandlinger i et forsøk på å oppnå en fredsløsning mellom Israel og palestinerne, og det har vært mange kriger. Den mest kjente av disse fredsforhandlingene var Oslo-prosessen, hvor Oslo-avtalen ble inngått i 1993, og den såkalte Oslo II-avtalen i 1995. Hensikten med avtalen var å oppnå enighet om skritt på veien til en framtidig fred mellom Israel og palestinerne. Konflikten har dessverre fortsatt, og freden er fortsatt langt unna etter flere runder med fredsforhandlinger.

Israel har fortsatt å bygge flere bosetninger i okkuperte områdene. I dag bor det anslagsvis 700 000 jødiske bosettere på Vestbredden og i Jerusalem. Dette har resultert i tapt av sivilbefolkningens liv, og palestinernes håp om å få sin egen stat blir stadig mer utfordrende. Dette er skyldes i stor grad Israels militære makt, som er uunngåelig. Som en konsekvens av dette har det vært mange forsøk på forhandlinger for å oppnå enighet og fred, men dessverre har disse fredsforhandlingene ikke ført til gode resultater.

Hvorfor Oslo-prosessen brøt sammen? Hovedfokuset i oppgaven vil være å undersøke Oslo-prosessen som endte uten varig fred. De relevante spørsmålene som må besvares, inkluderer når, hvordan og hvorfor konflikten mellom Palestina-Israel ikke har ført til fred, til tross for forsøkt fra både Israel og palestinerne på å oppnå fred gjennom fredsforhandlinger, med involvering av viktige utenlandske freds meglere som USA og Norge.

Avgrensning og kildegrunnlag

I denne oppgaven skal jeg undersøke formålet med Oslo-prosessen. Jeg vil også se nærmere på hvorfor avtalen møtte kritikk ved inngåelsen, og hvem som kom med denne kritikken. De sentrale spørsmålene som skal besvares, inkluderer hva som var de faktorene som hindret Oslo-prosessen i å oppnå den tiltenkte freden mellom Israel og Palestina. Jeg vil også undersøke på forholdet mellom Israel og palestinerne, og når Israel ble en okkupasjonsmakt. Deretter vil jeg undersøke hvem som opprettet Hamas, og hvorfor Hamas nektet å anerkjenne Israels eksistens.

Det var to viktige fredsforhandlinger, hvor den første fant sted i år 1993 og den andre i 1995. Den første forhandlingen foregikk i Oslo og er kjent for den såkalte hemmelige bakkanalen. Den andre forhandlingen foregikk i Washington D.C. og ble signert 28. september 1995. Dette innebar at palestinerne aksepterte Israels rett til å eksistere. Israel anerkjente palestinerne som et eget folk, med egen identitet og rettmessige mål. Videre i forskningen ønsker jeg å utforske årsakene til at det ikke har vært en pågående fredsprosess. Er det på grunn av at Israel overlegne makt, samtidig som palestinerne reduserte landområder kan hindre veien mot å nå fred?

Oppbygning

Oppgaven er oppbygd kronologisk og vil ta for seg hendelsene som skjedde før Oslo-prosessen brøt sammen. Jeg vil starte med kapittel 2, som handler om sionismen fra slutten av 1890-tallet, de ulike aliyahene, blomstringen av nasjonalfølelse, antisemittisme og Balfourerklæringen. Deretter blir det Seksdagerskrigen, hvor Israel kom seirende ut og ble en mektig okkupasjonsmakt fram til i dag. Så vil jeg behandle Camp David-avtalen som ble signert mellom Israel og Egypt. Videre tar jeg for meg starten på den første intifada i 1987, og i et forsøk på å stoppe krigen mellom Israel og palestinerne, ble fredskonferansen i Madrid avhold med håp om å oppnå fred. I kapittel 3 besvarer jeg hvorfor Oslo-prosessen brøt sammen. I den forbindelse vil det være relevant å trekke frem Norges rolle i fredsforhandlingene, samtidig USAs sin rolle under fredsforhandlingene. Kapittel 4 tar for seg Oslo II-avtalen fra 1995 og her besvarer jeg spørsmålet om hvorfor Hamas avviste Oslo-avtalen, samtidig som jeg skal belyse opprettelsen av Hamas og dens rolle blant palestinere. I tillegg har jeg undersøkt opprinnelsen og utviklingen av Hamas-bevegelsen, da dette også utgjorde en sentral faktor som bidro til at avtalen endte resultatløs. Samtidig har jeg prøvd å trekke fram faktorer som mangel på gjensidig tillit og manglende samarbeid mellom partene som også har blitt vurdert i denne sammenhengen. I kapittel 5 går jeg gjennom Oslo-avtalen og dens innvirkning på Israel og Palestina, samtidig signeringen av Hebron-avtalen. I tillegg fokuserer dette kapitlet på USAs rolle når det gjaldt Hebron-avtalen. Til slutt vil det være en konklusjon der jeg oppsummerer hovedfunnene.

Tidligere forskning

I begynnelsen ble Oslo-avtalen hilst velkommen. Denne gleden refererte til det berømte øyeblikket hvor den israelske statsministeren Yitzhak Rabin og PLO-leder Yasser Arafat håndhilste på hverandre foran Det hvite hus, som ble et symbol som markerte starten på Oslo-avtalen. Denne gleden og stemningen forsvant gradvis etter at det oppsto selvforskyldte forsinkelser og forhåndsbestemte handlinger som negativ påvirket utfallet av samtalene, i tillegg til voldelige hendelser som ødela de tidligere høyere forventningene. Like før Oslo-avtalen skulle undertegnes, følte palestinere seg fremmedgjort og mislikte avtalene på grunn av manglende informasjon. De mente at de ikke hadde blitt tilstrekkelig informert om de hemmelige forhandlingene, og dette førte til følelsen av ekskludering.¹

Argumentasjonen til den amerikanske professoren Raymond G. Helmick viser to typer av motstand, hvor den ene besto av avviserne og den andre av motstand innenfor PLO. Den første motstanden var grupperinger som motsatte seg Oslo-avtalen og truet med å benytte vold som svar. Helmick peker på at for avviserne spilte det ingen rolle om de ga religiøse eller sekulære begrunnelser, slik som Hamas og Islamsk hellig krig. Videre argumenterer Helmick med at Oslo-avtalen reduserte støtten til slike grupperinger da palestinerne hadde oppfatningen om at gjennom diplomati kunne økonomiske utviklingen oppnås i stedet for voldelige metoder, ettersom Oslo-avtalens formål var å skape håp om fred, og løse konflikten mellom Israel og palestinerne. Som følge av Oslo-avtalen fikk ikke palestinerne, spesielt i Gaza, økonomisk utvikling. Av den grunn kunne Hamas få økt popularitet. Det typer på at i stedet valgte folk å gi støtte til Hamas som brukte vold for å nå deres mål dersom det ikke skjedde bedre økonomiske forbedringer. Den andre motstanden var innenfor palestinske frigjøringsorganisasjon (PLO), som hadde framforhandlet avtalen. Dette var fordi medlemmer av forhandlingsteamet følte at de ikke fikk nok informasjon av Oslo-avtalen. Derfor truet de med å trekke seg fra forhandlingene. I tillegg til denne motstanden, var det bekymringer innenfor PLO knyttet til manglende deltakelse i beslutningsprosessen. Palestinerne ønsket demokrati som en del av deres mål, men på bakgrunn av Arafat som leder av en motstandsbevegelse, var verken han eller det palestinske samfunnet forbedret til å håndtere rollen, samtidig som palestinerne følte seg maktløse.²

¹ Raymond G. Helmick, *Negotiating Outside the Law Why Camp David Failed* (Pluto Press, 2004), 51-52

² Raymond G. Helmick, *Negotiating Outside the Law Why Camp David Failed* (Pluto Press, 2004), 52

Helmicks forskning viser at Oslo-avtalen mislyktes på grunn av israelsk side, som brukte vold mot Oslo-fredssamtalene. Denne terroristiske handlingen ble begått av en person fra israelsk side. Den første store krigen i framgangen i fredsprosessen kom da legen Baruch Goldstein drepte 29 palestinere i bønn i Ubrahim-moskeen i Hebron. Den israelske hærens (IDF) respons var ytterligere undertrykkelse av palestinere som protesterte mot massakren. Dette skjedde ved at israelske militære styrker brukte maktmidler for å stoppe palestinske demonstrasjoner etter massakren. Disse tiltakene som IDF innførte, resulterte i drap av flere palestinere. Etter massakren ble situasjonen verre som bidro til økende konflikt. Goldstein ble ikke straffet alvorlig av Israel, men i stedet valgte hans tilhengere å opprette et minnesmerke til ære for ham. Det viser uretten som Israel har begått mot palestinere i motsetning til sitt eget folk. Dersom en palestiner hadde utført denne handlingen, ville Israel straffet palestinerne alvorlig.

I tillegg viser Helmicks argumentasjon at forsinkelsen som skjedde i gjennomføringen av Oslo-avtalen førte til palestinernes frustrasjon. Dette påvirket forhandlingsprosessen og danner grunnlaget for hvorfor Oslo-prosessen endte uten å løse konflikten mellom Israel og palestinerne.³

Metode og kilder

I arbeidet med masteroppgaven har jeg valgt å benytte av ulike kilder, som artikler, tidsskrifter, rapport og bøker. Metoden jeg har anvendt er dokumentanalyse.

Dokumentanalyse er en måte man analyserer dokumenter på. Denne tilnæringsmåten kalles for praksisorientert dokumentanalyse. For at man kunne gjennomføre en praksisorientert dokumentanalyse, har et analytisk apparat blitt utviklet, som består av seks metodegrep for å bistå arbeidet med å følge og analysere dokumenter. Disse metodegrepene inkluderer også analytiske begreper. Tilnærmingen innebærer en tett kombinasjon av metodiske grep og analytiske begreper. De seks grepene omfatter av dokumentlokasjoner, dokumentverktøy, dokumentarbeid, dokumenttekster, dokument saker og dokumentbevegelser. Når det gjelder den praksisorienterte siden av tilnærmingen, dreier denne delen seg om den praktiske tilnærmingen til og håndteringene av dokumentene i løpet av forskningsprosessen. Dette

³ Ibid, 57

inkluderer også håndtering av digitale dokumenter, forskningsetikk og eksempler på digitale metoder.⁴

For å få en definisjon på hva et dokument er, kan vi se på en klassisk definisjon av «dokument» gitt av den franske bibliotekaren Suzanne Briet (1894- 1989). I tiden Briet levde, ble hun kjent som «Madame Dokumentation», og la grunnlaget for det moderne studiet av bibliotekvitenskap, arkivvitenskap og informasjonsvitenskap ved å etablere en systematisk tilnærming til dokumenthåndtering som et eget fagfelt. Briet beskriver et dokument som «ethvert konkret eller symbolsk tegn som hadde blitt bevart eller nedtegnet for det formålet den representerte, gjenskapte eller påviste et fysisk eller intellektuelt fenomen». Dette betydde med andre ord at et dokument innebar en aktiv handling, der selve dokumentet ble brukt til å dokumentere noe. Av en bestemt grunn hadde noen nedtegnet informasjonen og bevart den. Videre ble dokumentet knyttet til noe annet utenfor seg selv, som hadde en tilknytning til en større kontekst.⁵

Ifølge professor Kristin Asdal og postdoktor Hilde Reinertsen er dokumenter en integrert del av samfunnet som betyr at dokumentene er del av et større aktivt praksisfelt. Når vi ønsker å fange de praksisene med vår inngang til dokumentanalyse, omhandler det at ting og saker blir innskrevet og bringes inn i dokumenter. Både dokumenter og dokumentarbeidet er viktig hvis vi skal forstå, studere og analysere naturkonflikter og miljøproblemer.⁶ Å studere dokumenter, betyr at man undersøker hvordan de brukes, hva slags funksjon de har og hva disse ulike verktøyene gjør med de stedene og sakene de virker på.⁷

Min analyse baserer seg for det meste på verkene til Hilde Henriksen Waage, som er en anerkjent forskeren innenfor dette feltet. Waage er forfatteren av boken «Peacemaking Is a Risky Business: Norway's role in the peace process in the Middle East 1993-1996. Waage er en norsk professor i historie ved universitet i Oslo (UiO). I tillegg er hun seniorforsker ved International Peace Research Institute, Oslo (PRIO).⁸

Professor Hilde Henriksen Waage sier at det ikke finnes et eneste dokument som bekrefter at forhandlingene mellom Israel og PLO fant sted på norsk jord. Det var Waage som oppdaget at

⁴ Kristin Asdal, Hilde Reinertsen, *Hvordan gjøre dokumentanalyse: en praksisorientert metode* (Cappelen Damm akademisk, 2020), 14-15

⁵ Ibid, 15

⁶ Ibid, 18

⁷ Ibid, 57

⁸ Waage, «Postscript to Oslo: The Mystery of Norway's Missing Files», 54

dokumentene manglet. Siden Waage skulle analysere Norges rolle under den omtalte Oslo-kanalen, gikk hun gjennom arkivene.⁹ I artikkelen «Postscript to Oslo: The Mystery of Norway`s Missing Files» peker Waage på Terje Rød-Larsen, en norsk diplomat som deltok i fredsforhandlingene som ledet til Oslo-avtalen i 1993, hvor han hevder at hans rolle i forhandlingene og arkivet hans var privat. Videre hevder han at på grunn av manglende tillit til norske institusjoner og mangle direkte kommunikasjon, vil han velge å donere arkivet til et utenlandsk arkiv.¹⁰

I kapittel 3 er analysedelen. Dette kapitlet skal handle om hvordan historiske, politiske og regionale faktorer påvirket resultatet av Oslo-prosessen, og gjennomføringen av Oslo-avtalen. Hvordan påvirket interne politiske endringer og lederskap blant de deltagende partene bruddet i Oslo-prosessen? I hvilken grad påvirket manglende tillit mellom partene evnene til å opprettholde Oslo- prosessen?

I forbindelse med henting av dokumenter relatert til Oslo-avtalen, kontakte jeg Utenriksdepartementet og spurte om jeg kunne få se dokumenter fra Oslo-prosessen, men institusjonen hevdet at dokumentet ikke var bevart i Utenriksdepartementet. Av den grunn valgte jeg å bruke Waages bøker som min primærkilde for å besvare forskningsspørsmålet mitt. Hoveddelen av min forskning baserer seg på Waages arbeider. Oppgaven vil ta utgangspunkt i boken «Peacemaking Is a Risky Business». I forbindelse med bruk av dokumentanalyse og spesielt boken «Peacemaking Is a Risky Business», tilhører Waages bok inn under forskningsområdet for internasjonal konfliktløsning og diplomati. Den utforsker Norges deltakelse i fredsforhandlinger og fredsprosesser i Midtøsten.

Ifølge Waage har dokumenter og arkiver fra 1990-tallet ikke blitt tilgjengelig verken for Israel, USA eller palestinere. Det er uklart om det finnes dokumenter på palestinsk side. Videre mener Waage at dersom dokumenter noen gang har eksistert, vil de allerede ha blitt ødelagt under israelsk gjenerobring og ødeleggelsen av palestinsk infrastruktur fra 2000. Hun hevder at man kan få tilgang til manglende dokumentasjon gjennom bruk av intervjuer.¹¹ I tillegg er norske dokumenter og arkiver fra perioden 1993-1996 ikke tilgjengelige for

⁹ Lode, Dokumentene fra Oslo-avtalen borte» dagbladet. 2006
<https://www.dagbladet.no/nyheter/dokumentene-fra-oslo-avtalen-borte/66177808>

¹⁰ Waage, «Postscript to Oslo: The Mystery of Norway's Missing Files», 59-60

¹¹ Hilde Henriksen Waage, *Peacemaking is a risky business: Norway's role in the peace process in the Middle East*, 1993-96 (PRIO, 2004), 9-10

forskning, men hun har tidligere fått tilgang til alle relevante departementsfiler.¹² For å se på hva som førte til Oslo-prosessen og hva konsekvensene ble da Oslo-prosessen brøt sammen, har jeg valgt å se på Hilde Henriksen Waage sin rapport «Peacemaking is a Risky Business». I tillegg blir det relevant å bruke flere av Waage sine arbeider som er med på å gi et godt kildegrunnlag til å få et helhetlig bilde av Oslo-prosessen.

Boken «Peacemaking is a Risky Business» ble publisert i 2004. Det var i kjølvannet av flere konflikter og fredsprosesser som påvirket den internasjonale politikken på tiden. Tidsperioden som fulgte etter utgivelse, er viktig for å forstå konteksten. Dette inkluderer hendelser som konflikten i Syria og andre globale utfordringer som blant annet påvirket debatten om konfliktløsning og fredsbygging.

Waage har vært med på å utvide forståelsen av hvordan internasjonale konflikter løses. I dette feltet har hennes arbeid påvirket akademisk forskning og politisk debatt. For å forstå historiske og kulturelle faktorer, er det derfor viktig for å forstå bokens perspektiver og tilnærming, med andre ord forfatterens metoder, rammeverk, datasamling, analyse og deres perspektiver når det gjelder forfatterens tilnærming til spørsmål knyttet til temaet. Disse faktorene er viktige for å vurdere noen av de kulturelle og historiske faktorene som preget Norge. Disse inkluderer diplomati og fredstiftelse, samtidig nasjonens rolle i internasjonale organisasjoner som FN, og dens deltakelse i fredsbevarende operasjoner.¹³

I boken «Peacemaking Is a Risky Business» har Waage forsket på Norges rolle som fredsmekler, samtidig som Norge hadde bygget sin relasjon til Israel siden opprettelsen av staten. Videre analyserer Waage utviklingen av fredsprosessen og reflekterer over maktforholdet mellom palestinerne og israelerne. Waages forskning viser at Israel ble den dominerende og sterke parten, mens PLO og palestinerne var de svake. Boken «Peacemaking is a Risky Business» er en forskningsbasert studiet av fredsforhandlinger og fredsprosesser. Waages argumentasjon i dette studiet er at fredsprosesser både er risikofylte og utfordrende, og derfor kan det kreve grundig forståelse av konfliktens elementer. I tillegg er de ulike partenes interesser viktige for å kunne lykkes med å skape evig fred. I denne boken påpeker Waage at det muligens er mulig å oppnå fred gjennom en grundig forståelse av konflikten og involvering av alle relevante partene.

¹² Ibid, 11

¹³ Hilde Henriksen Waage, *Peacemaking is a risky business: Norway's role in the peace process in the Middle East, 1993-96* (PRIO, 2004)

Jeg valgte boken til Waage fordi det er svært relevant for mitt forskningsspørsmål, og den har hjulpet meg med å besvare oppgaven. I tillegg er boken en god og klar analyse, hvor Waage har fremhevet de viktigste hovedpoengene om hvorfor det ikke ble fred mellom Israel og Palestina, selv om det ble brukt mye ressurser for å oppnå kompromiss mellom de to folkeslagene, som har vært i konflikt med hverandre helt siden 1948, og denne konflikten fortsetter den dag i dag. I tillegg til å oppnå fred mellom Israel og palestinerne, drøfter også Waage Norges rolle i fredsprosessen. Hun viser hvor stor innsats Norge bidro med for å få en hemmelig kanal i Oslo, noe som resulterte i signeringen av den første Oslo-avtalen. Dette fant sted i Det hvite hus, hvor avtalen ble signert mellom den israelske statsministeren Yitzhak Rabin og palestinske lederen Yasser Arafat. Dette markerte begynnelsen på et viktig vendepunkt i Midtøsten historie.

I tillegg har jeg trukket fram historikere med forskjellige bakgrunner. Jeg har også benyttet meg av flere kilder, som tidsskrifter, artikler og historiske bøker relatert til oppgaven min. Jeg har også presentert perspektiver, synspunkter og argumentasjoner fra flere historikere, professorer og forskere, som Avi Shlaim, Hassan Shamir, Mark Tessler, Ilan Pappé, William B. Quandt, etc. Jeg valgte å inkludere ulike kilder fra flere forskjellige historikere, professorer og forskere, fordi jeg ønsker å gi en bred forståelse av konflikten mellom Israel og palestinerne fra begge sider. Dette gjør det mulig å forstå konfliktens essens ved å trekke fram perspektiver fra både israelske og palestinske historikere, og dermed forstå konflikten fra begge parter. Dette er viktig, fordi det bor to folkeslag i samme område, med ulike oppfatninger og krav til de samme områdene. Resten av kildene mine består av sekundære kilder.

Kapittel 2: Bakgrunnen

Dette kapitlet vil undersøke de historiske hendelsene som dannet grunnlaget for å forme Oslo-prosessen. For å forstå hvorfor Oslo-prosessen brøt sammen, er det viktig å se på de historiske hendelsene som har vært avgjørende for dannelsen av Oslo-prosessen. Derfor vil disse hendelsene være relevant å trekke fram for å forstå essensen av Oslo-prosessen. For å forstå dette, må vi bevege oss tilbake i tid. Videre vil kunnskapen om Israel og palestinere bli bedre forstått, og slik vil man få bedre innsikt og forståelse for Israel-Palestina-konflikten som ledet fram til flere fredsforhandlinger i 1993-1995.

Realisering av sionismens nasjonalhjem i 1948

På slutten av 1800-tallet spredte antisemittismen seg i europeiske land. Nasjonalismen var på frammarsj, og folk med felles kultur, språk og identitet hadde et ønske å ha sin egen nasjon. De europeiske jødene var også påvirket av disse nasjonalistiske strømningene og drømte om egen jødisk stat. Antisemittismen i Europa blomstret, men diskriminering og rasisme mot jøder hadde eksistert i mange hundre år. Derfor ble antisemittismen ofte omtalt som «det lengste hatet». Situasjonen for jøder ble farligere da økende europeisk nasjonalisme førte til at tradisjonelle antisemittiske strømninger ble mer eksplosive.¹⁴ Ifølge grunnleggeren av sionismen, Theodor Herzl, kunne verken full assimilering eller integrering av jødene løse deres problem. Han mente at jøder var et folk bestående av egen nasjon og at problemet deres kunnes løses ved opprette en jødisk nasjonalstat.¹⁵ Den israelske historikeren Ilan Pappé hevder «Most zionists dont believe that God exists, but they do believe he promised them palestine» (Hammer 2017, 50).¹⁶ Denne oppfatningen av seg selv som Guds utvalgte folk, selv om de ikke tror på Gud, gir et interessant perspektiv som Pappé grundig analyserer. Dette kan oppfattes som motsigelse. Fordi jøder anså seg som Guds utvalgte folk, selv om de var ateister.

Det som dannet grunnlaget for opprettelsen av jødisk nasjonalstaten i Palestina, var Balfourerklæringen. 2. november 1917 ble Balfourerklæringen signert og sendt fra den britiske Lord Arthur Balfour til den britiske sionistlederen Arthur D. Rotschild. Balfour meddelte at den britiske regjeringen støttet og så frem til opprettelsen av «jødisk

¹⁴ Heian-Engdal, *Israel*, (Cappelen Damm Akademisk, 2018), 13-14

¹⁵ Ibid, 15

¹⁶ Michael B. Hammer, *The Dot On the I In History: Of Gentiles and Jews—a Hebrew Odyssey Scrolling the Internet* (Lulu Publishing Services, 2017), 50

nasjonalhjem» i Palestina. Den britiske regjeringen skulle tilrettelegge for opprettelsen av staten Israel så lenge de religiøse og sivile rettighetene til den palestinske lokalbefolkningen ikke ble svekket.¹⁷

Etter hvert innså Storbritannia at konflikten mellom palestinere og jødene ble verre og kunngjorde at de ville trekke seg ut fra det britiske mandatområdet Palestina. I 1947 tok FN ansvaret for å løse konflikten mellom jødene og palestinerne, og vedtok at Palestina skulle deles, og at det skulle opprettes to stater der, en jødisk og en palestinsk. Sionistbevegelsen var positivt innstilt til delingsplanen, men palestinere var negative. I tillegg avviste både palestinere og araberne delingsplanen, fordi den delte Palestina i en palestinsk og en jødisk stat, og Jerusalem ble en internasjonal by. Derfor boikottet palestinere komiteen da de ikke godtok at landet deres skulle bli delt. Palestinere mente også at FN tok et feil valg ved å gi bort halvparten av deres områder til innvandrere. I motsetning til palestinere ga sionister sin støtte til forslaget, og Israel begynte å utvikle en strategi som gikk ut på sikre mer land både gjennom krig og forhandlinger.¹⁸

14. mai erklærte den første israelske statsministeren, David Ben-Gurion, opprettelsen av staten Israel, og samme dag anerkjente USA den jødiske staten. Dagen etter angrep de arabiske landene den nyopprettede staten med mål om å ødelegge Israel. Ifølge professor Hilde Henriksen Waage hadde araberstatene tilgang til fly, stridsvogner og våpen som de hadde kjøpt fra Storbritannia, men de klarte ikke å utnytte disse ressursene fullt ut på grunn av mangel på tilstrekkelig trente soldater. Jordan hadde imidlertid den sterkeste hæren, som inkluderte britiske offiserer, og den arabiske legionen okkuperte Vestbredden og den gamle bydelen i Øst-Jerusalem.¹⁹

Rundt 750 000 palestinere ble fordrevet fra de områdene som Israel kontrollerte. Palestinere markerer 15.mai. 1948 som minnedag for katastrofen i Palestina, også kjent som Nakba-dagen. Fordrivelsen førte til at i dag lever over 6 millioner palestinere i landflyktighet. Året for al-Nakba ble et år med lidelse, død og til slutt kolonial erobring, da målet med al-Nakba var «et land uten et folk» selv om denne planen ble mislykket ettersom nesten 5 millioner

¹⁷ Ibid, 24

¹⁸ Waage, Jensehaugen, «Å forhandle bort Palestina», 143

¹⁹ Hilde Henriksen Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten* (Cappelen Damm akademisk, 2013), 112-113

palestinere fortsatt lever innenfor de palestinske og israelske områdene.²⁰ Krigene i 1948-49 visste seg å bli en seier for Israel som hadde underlagt seg et mye større landområder enn de hadde fått. De arabiske landene gikk på et stort nederlag.

Seksdagerskrigen

5. til 10. juni 1967 startet Israel sin okkupasjon av Vestbredden og Gazastripen.

Seksdagerskrigen førte til at Israel seiret over Egypt, Syria og Jordan. Israel okkuperte tre store områder fra de arabiske landene, det vil si Vestbredden fra Jordan, Sinai fra Egypt og Golanhøydene fra Syria. Krigen involverte Israel på den ene siden og Egypt, Jordan og Syria på den andre siden. Resultatet av krigen markerte starten på en ny historisk fase i regionen, der ny strategi strukturer og perspektiver ble skapt. Dermed handlet fredsavtaler om å håndtere resultatene og konsekvensen.²¹ I seksdagerskrigen ble Egypt angrepet av Israel. De bombet det egyptiske luftforsvaret og fikk kontroll over Egypts luftrom på tre timer. Deretter angrep de også Jordan og Syria. Israel ødela flyplasser, rullebaner, radaranlegg og annen infrastruktur slik at ingen fly kunne ta av eller lande i Egypt, Jordan eller Syria. Etter at Israel hadde kontroll over luftrommet, fikk de kontroll over Vestbredden, Sinai og Golanhøydene.²²

10. juni 1967 endte den tredje arabisk-israelske krigen. I løpet av denne perioden okkuperte Israel Golanhøydene, Sinai, Gaza, Vestbredden og en del av Jerusalem som tidligere var under Jordans kontroll. Målet til Israel med å okkupere disse områdene var å gjøre det israelske territoriet større og utvide det. De okkuperte områdene viste seg å bli tre og halv gang større enn den opprinnelige jødiske staten. Ca. 1,2 millioner mennesker bodde i de okkuperte områdene, men etter krigen ble mange palestinere flyktninger og søkte tilflukt til nabolandene.²³

I 1967 klarte den jødiske staten å etablere seg i Midtøsten fordi i seksdagerskrigen vant Israel en stor seier over de arabiske landene, og erobret både Sinai, Vestbredden og Golanhøydene. Dette viste at Israel hadde en svært sterk militær og teknologisk evne til å vinne. En FN-resolusjon, kalt 242 ba om at de nye områdene som ble tatt, skulle byttes i fred, og den var en

²⁰ Saadah, «The The Palestinian Perspectiv: Understanding the Legacy of al-Nakba Through the Palestinian Narrative», 1, 7

²¹ Dr. Sami Adwan, Analysis of the 1967 war narrative in Palestinian history and civic education school textbooks (Bethlehem university, 1998), 7-8

²² Hilde Henriksen Waage, *Konflikt og Stormaktspolitikk i Midtøsten* (Cappelen Damm Akademisk, 2013), 352

²³ Hilde Henriksen Waage, *Konflikt og Stormaktspolitikk i Midtøsten* (Cappelen Damm Akademisk, 2013), 355

forsikring om Israels sikkerhet fra det internasjonale samfunnet. Etter at Israel vant en stor seier over de arabiske landene i 1967, ble dette et viktig skritt i deres langvarige strategi for å håndtere «det arabiske problemet». Seieren ga Israels ledere muligheten til å gå videre til neste trinn i strategien som var å forhandle med araberne. Selv om Israel nå hadde noe å tilby i bytte for fred, så forhandlet de ikke seriøst med nabolandene eller de palestinske araberne. Det var to unntak der Israel forhandlet med arabiske land etter 1967-seiern. Disse var under lederskapet til Mechem Begin på 1970-tallet da de forhandlet med Egypt, og under lederskapet til Yitzhak Rabin på begynnelsen av 1990-tallet da de forhandlet både med palestinere og med Jordan.²⁴

I henhold til argumentasjonen til professoren Avi Shlaim førte Israels erobring i 1967 til at spørsmålet om sionismens territorielle mål ble gjenåpnet. Før dette hadde det regjerende Arbeiderpartiet godkjent å dele mandatområdet Palestina i to stater, en jødisk og en arabisk. Men etter erobringene ble partiet splittet mellom de som ville ha mindre territorium og de som ville ha et større Israel. På grunn av manglende enighet begynte bosetningsbevegelsen på Vestbredden å vokse, drevet av nasjonalisme i landet. De interne splittelsene i partiet, sammen med nasjonalismen, førte til gradvis annektering som ble den vanlige praksisen. Ifølge Shlaim forandret erobringen i 1967 israelsk politikk og førte til at landets territorielle aspirasjoner endret seg. I denne sammenhengen referer Shlaim det til de målene eller ambisjonene som Israel hadde i forhold til territoriene de kontrollerte eller ønsket å kontrollere. Videre hevder Shlaim at interne splittelse innen det regjerende partiet (Arbeiderpartiet) skapte en mangel på klar enighet. Dette åpnet døren for bosetningsbevegelsen på Vestbredden, og denne bevegelsen fikk mye innflytelse. Mangelen på enighet innen Arbeiderpartiet medførte at bosettere fikk fotfeste og fortsatte å etablere bosetninger på Vestbredden, samtidig var området ettertraktet av både israelere og palestinere.²⁵

Årsaken til USAs støtte til Israel lå i geostrategiske faktorer. Dette førte til splittelse mellom utenriksdepartementet og Pentagon i USA om hvordan de skulle reagere på Israel. Pentagon viste interesse for Israels evne til å utvikle og bruke militærmakt, noe som var en avgjørende faktor som påvirket USAs reaksjon på Israel. I seksdagerskrigen lyktes Israel i å beseire store

²⁴ Shlaim, «The Iron wall Revisited», 87

²⁵ Ibid, 87

sekulære arabiske makter, noe som var en betydelig tjeneste for USA. Etter dette ble forholdet til USA solid etablert. Det USA hjalp Israel med, var ammunisjon i krigen mot Gaza.²⁶

Noam Chomsky, en anerkjent filosof og politisk aktivist forklarer i en video om hvorfor USA støttet Israel. Chomsky forklarer dette ved å si:

«Hvorfor støtter USA Israel? Vel, det er en historie (...). En ting å huske er at kristen sionisme (...) går tilbake langt før jødisk sionisme. (...) kristen sionisme var en kraftig kraft blant britiske eliter. Det er en del av motivasjonen for Balfour-erklæringen og Storbritannias støtte til jødisk kolonisering av Israel. Husk, «Bibelen sa (...) det er en stor del av britisk elitekultur. Det samme i USA (...). Dette er dypt religiøse land der de såkalte bibelske befalingene tas bokstavelig. Dette er også bare en del av koloniseringen- dette er den siste fasen av europeisk kolonisering» (Chomsky 2016).²⁷

Dette er spennende å tenke på hvordan Chomsky beskriver støtten til Israel. Det er spesielt når det kommer fra en kjent filosof og politisk aktivist. Ved å se på den religiøse siden av støtten og hvordan bibelske konseptet blir tatt, får man innsikt i de dype røttene til den politiske dynamikken.

Camp David-avtalen

Etter at Israel ble en okkupasjonsmakt i 1967, ble den israelske statsministeren Menachem Begin en tydelig motstander av å avstå land fra Vestbredden. Han var imot FNs resolusjonen 242, fordi han mente den ville føre til en oppdeling av Israel. Likuds valgmanifest for 1977 var klart og tydelig på dette punktet:

«The right of the Jewish people to the Land of Israel is eternal and is an integral part of its right to security and peace. Judea and Samaria shall therefore not be relinquished to foreign rule; between the sea and Jordan river there will be Jewish sovereignty alone» (Shlaim 1996: 282).²⁸

Begin, inkludert den eldre generasjonen i Mapai, nekte å akseptere ideen om «det palestinske folket» fordi det ville innebære anerkjennelse av deres rett til å være suverene i områdene der de bodde. For Begin refererte begrepet «palestinere» til palestinske jøder slik det ble forstått før opprettelsen av staten Israel. Hans syn på palestinere var i tråd med politikeren Jabotinsky og fokuserte på deres status som en nasjonal minoritet. De ble betraktet som en del av en større arabisk nasjon som allerede hadde oppnådd nasjonal selvbestemmelse i rundt 20 land.

²⁶ CERCENAZI, «Noam Chomsky explains why does the U.S. support 'Israel» *Medium*. 2021

<https://celil-cercenazi.medium.com/noam-chomsky-explains-why-does-the-u-s-support-israel-2e355e931bb5>

²⁷ Noam Chomsky stiller spørsmålet i videoen 'Why Does the U.S. Support Israel?' (Chomsky's Philosophy, 2016, https://www.youtube.com/watch?v=IUQ_0MubbcM)

²⁸ Shlaim, «The Historiography of Revisionist Zionism», 282

Innenfor Israel utgjorde palestinere en minoritet og hadde bare rettigheter innenfor det sivile og religiøse området.²⁹

Camp David-avtalen ble signert av den egyptiske presidenten Anwar Sadat og den israelske statsministeren Menachem Begin 17. september 1978. Avtalen ble rost for å ha lagt grunnlaget for fred mellom Egypt og Israel, men den har også blitt kritisert for å ikke oppnå en omfattende løsning, inkludert en løsning på palestinaspørsmålet. Både tilhengere og kritikere erkjenner betydningen av det som skjedde på Camp David, og begge gruppene anerkjenner den avgjørende rollen USA spilte for å oppnå en avtale. Det er også tydelig at Camp David hadde en dyp innvirkning på forholdet mellom arabiske land, noe som skapte spenninger mellom Kairo og flere hovedsteder i den arabiske verden. Egypt kunne ikke isoleres fra den overordnede arabiske politikken på lang sikt, og på midten av 1980-tallet gjenopptok Egypt diplomatiske forbindelser med noen arabiske land og utvidet sine uformelle bånd med andre, uten å måtte avslutte freden med Israel.³⁰

Da Begin kom til makten, hadde han muligheten til å annektere Vestbredden for å demonstrere sine sterke overbevisninger, men han valgte å ikke gjøre det. I stedet valgte han å inngå fred med Egypt. En gang ble han spurt av en journalist om han ville annektere Vestbredden, og han svarte at han bare annekterer fremmede landområder, ikke sitt eget land. Begin var villig til å gi tilbake hele Sina-halvøya, og til og med fjerne jødiske bosetninger i bytte mot fred med Egypt. Dette var fordi Sinai ikke var en del av det landområdet som var nevnt i Bibelen som Israel. For Begin var tilbaketrekningen fra Sinai ikke en handling som skulle føre til flere tilbaketrekninger i fremtiden, men et middel for å sikre at Israel permanent kunne ha kontroll over Vestbredden.³¹

Etter at Jimmy Carter ble president i USA, ble han den første amerikanske presidenten som forsøkte å jobbe for en fullstendig arabisk-israelsk fredsprosess som inkluderte palestinerne. Carter krevde at palestinerne skulle inkluderes i fredsprosessen og at Israel påta seg ansvaret for å trekke seg tilbake fra alle fronter, inkludert Gazastripen og Vestbredden.³² Sadat og Begin var raske til å akseptere Carters invitasjon, da de håpet å oppnå en gjensidig avtale mellom Egypt og Israel. De begynte å forberede seg til et toppmøte som skulle finne sted i september,

²⁹ Shlaim, «The Historiography of Revisionist Zionism», 283

³⁰ Quandt, «Camp David and Peacemaking in the Middle East», 357

³¹ Shlaim, «The Likud in Power: The historiography of revisionist zionism», 283

³² Jørgen Jensehaugen, «Smokescreen Diplomacy: Excluding the palestinians by self-rule», 224.

og som ville få mye oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt. Etter at toppmøtet ble kunngjort, begynte rådgiverne i Det hvite hus å tilpasse sin omfattende fredsplan for å fokusere på spesifikke aspekter av en avtale mellom Israel og Egypt. De fortsatte likevel å håndtere problemer knyttet til Vestbredden og Gazastripen, status til bosetningene, FNs resolusjon 242 og palestinerne skjebne. Da de formulerte en forhandlingsstrategi for Camp David, informerte nasjonal sikkerhetsrådgiver Brzezinski Carter om nødvendigheten av å overlate Begin til å gi betydelige innrømmelser, samtidig som han overbeviste Sadat om å akseptere noe mindre enn en full israelsk tilbaketrekning og palestinsk selvbestemmelse.³³

26. mars 1979 ble den endelige fredsavtalen mellom Israel og Egypt signert på plenen foran Det hvite hus. Avtalen fastslo at Israel skulle trekke seg tilbake i to faser, og tilbaketrekningen ble gjennomført uten problemer, som til slutt resulterte i at og hele Sinaihalvøya ble returnert til Egypt. Etter at Egypt hadde inngått en separat fredsavtale med Israel, ble de møtt med sanksjoner fra Det arabiske liga, som førte til Egypts isolasjon. I mai 1979 innledet Israel og Egypt forhandlinger om selvstyre for palestinere, men samtalene brøt sammen uten betydelige resultater. Til tross for dette fortsatte Israel med okkupasjon, undertrykkelse og utvidelse av bosetninger på Vestbredden uten å forbedre forholdene for palestinerne. Noen år senere brøt det ut et palestinske opprør på Gazastripen.³⁴

Intifada

Etter libanon-krigen i 1983 ble Palestina frigjøringsorganisasjonen (PLO) tvunget i eksil til Tunis. Dette førte til at PLO-ledelsen mistet noe av sin betydning. Palestinere på Vestbredden og Gazastripen følte seg etterlatt og overlatt til seg selv, mens deres ledere var langt unna, samtidig som de bar byrdene av israelsk okkupasjon. Økende frustrasjon ledet palestinerne til å innse at de måtte handle selv, i stedet for å stole på den fjerne PLO-ledelsen.³⁵

9. desember 1987 begynte det palestinske opprøret, den såkalte intifadaen. Det begynte med en trafikkulykke der en israelsk lastebilsjåfør drepte fire beboere i Jabaliya, den største av de åtte flyktningleirene i Gazastripen. Fra Gaza spredte urolighetene seg til Vestbredden. I løpet av kort tid ble områdene som var okkupert av israelske styrker, rammet av en stor bølge av

³³ Seth Anziska, *Preventing Palestine a Political History from camp David to Oslo* (Princeton University Press, 2018), 121-122

³⁴ Hilde Henriksen Waage, *konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten* (Cappelen Damm AS, 2013), 418-419

³⁵ Waage, «"Norwegians? Who needs Norwegians?" Explaining the Oslo Back Channel: Norway's Political Past in the Middle East» (Oslo: Utenriksdepartementet, 2000), 20,

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/fredsarbeid/hhw_2000.pdf

gateprotester og streiker. Disse protestene og streikene skjedde spontant, uten noen form for koordinering, og de hadde stor oppslutning blant folket. Dette var en uvanlig skala for slike hendelser, med mange mennesker som deltok i protestene og streikene. Dette viser hvor sterkt engasjementet og misnøyen var blant palestinere i de okkuperte områdene. Intifadaen startet på grunn av fattigdommen og de elendige levekårene i flyktningleirene, hatet mot okkupasjonen og den ydmykelsen palestinerne hadde opplevd i de siste tjue årene. Den utviklet seg til å få politisk betydning, heller enn å være bare spontan protestbevegelse. Målene til intifadaen ble ikke bestemt fra begynnelsen, men kom frem underveis i kampen. Det endelige målet var selvbestemmelse og opprettelsen av en uavhengig palestinsk stat. Dette hadde ikke lyktes tidligere, til tross for at FN-resolusjonen om deling av landet den 29. november 1947, som førte til uavhengighetserklæring og krigshandlinger resulterte i opprettelsen av Israel. I denne sammenhengen kan intifadaen betraktet som den palestinske uavhengighetskrigen, og konflikten mellom Israel og Palestina hadde kommet tilbake til der den startet.³⁶

Ifølge Waage forklarer en ny ledelse på den palestinske siden hvorfor palestinere, som hadde lidd under israelsk okkupasjon i tjue år, oppnådde betydelige fremskritt. De lyktes med å rette oppmerksomheten mot palestinernes situasjon. Både amerikanere og israelere begynte å tro at selvstyre kunne forhandlet med lokale palestinere, og at det kunne bli hovedfokuset for den palestinske identiteten. Denne troen førte til en endring i fokus, der selvstyre ble betraktet som en sentral del av den palestinske identiteten. Som en konsekvens av dette ble PLO-ledelsen betraktet som mindre viktig og fikk en marginal rolle i diskusjonene og forhandlingene. Videre argumenterer Waage at dersom Yasser Arafat og den offisielle PLO-ledelsen ønsket å opprettholde sin autoritet etter utbruddet av intifadaen, måtte de involvere seg i forhandlingene eller bli hold til side av de voksende selvtiliten til de lokale palestinere. I henhold til Waage måtte også PLO ledelsen engasjere seg aktiv i politiske forhandlinger, samtidig tilpasse seg for å opprettholde deres autoritet og politiske styrke. Med andre ord, de måtte engasjere seg i forhandlingene for å opprettholde sin autoritet, eller ville de bli utkonkurrert av de lokale palestinske aktørene som tok mer ansvar for situasjonen på bakken.³⁷

³⁶ Shlaim, «The Iron Wall: Israel and Arab world», 465-466

³⁷ Waage, "Norwegians? Who needs Norwegians?" Explaining the Oslo Back Channel: Norway's Political Past in the Middle East (Oslo: Utenriksdepartementet, 2000), 20

Professor Avi Shlaim påpeker at den mest alvorlige konsekvensen av intifadaen var hvordan den påvirket forholdet mellom USA og Israel. Selv om Reagan-administrasjonen avsto fra å stemme over eller nedlegge veto mot mange FN-resolusjoner som fordømte Israel, var de i hemmelighet kritiske til hvordan Israel håndterte opprøret. Opprøret førte til en grunnleggende endring i USAs politikk overfor konflikten mellom araberne og Israel. Mot slutten av 1988 anerkjente USA PLO som en legitim part i forhandlingene. Det var også en tydelig endring i den amerikanske opinionen, der støtten til Israel tradisjonelt sett ble svekket. Opprøret vekket sympati for palestinerne på alle nivåer av det amerikanske samfunnet. Det fikk til og med noen av lederne i det amerikanske jødiske samfunnet til å stille spørsmål ved israelsk politikk og metoder, noe som ikke hadde skjedd siden krigen i Libanon.³⁸ Det palestinske opprøret ble en alvorlig trussel mot den israelske okkupasjonsmakten. Israel ble sterkt kritisert internasjonalt for sin brutale håndtering av opprøret. Men for å skape en realistisk mulighet for fredssamtaler mellom Israel og palestinerne, var det nødvendig med flere endringer både regionalt og internasjonalt.³⁹

Fredskonferansen i Madrid

I 1989 ble den kalde krigen avsluttet, og den eneste supermakten ble USA. Golfkrigen i januar-februar 1991 forandret Midtøstens politiske landskap. De fleste arabiske landene allierte seg med USA mot Saddam Hussein etter hans angrep på Kuwait. PLO-lederen Yassir Arafat gjorde en stor politisk feil ved å støtte den irakiske diktatoren. Etter krigen mistet PLO økonomisk støtte fra Saudi-Arabia og Kuwait. Dette førte til en kraftig reduksjon i organisasjonens budsjett og politisk isolasjon. For å gjenopprette sin politiske posisjon, bestemte PLO-ledelsen seg for å åpne for enhver diplomatisk mulighet der en palestinsk delegasjon kunne delta.⁴⁰

Fredskonferansen i Madrid var en viktig samling arrangert av amerikanerne, der James Baker, en amerikansk politiker og diplomat, spilte en sentral rolle. Målet med konferansen var å forhandle basert på FNs sikkerhetsråds resolusjoner 242 og 338, og prinsippet om å bytte territorium for fred. Når det gjaldt resolusjonen 338, innebar dette først å løse konflikten i Midtøsten og deretter oppnåelsen av en varig fred mellom Israel og dets naboland. Det som gjordet Madridkonferansen unik i forhold til tidligere arabisk-israelske konferanser, var at

³⁸ Shlaim, «The Iron Wall: Israel and Arab world», 470

³⁹ Waage, Jensehaugen, «Å forhandle bort Palestina», 148

⁴⁰ Ibid, 148

palestinerne fikk ha representanter på lik linje med Israel for første gang. Madrid-konferansen markerte palestinerne ankomst til forhandlingsbordet i Midtøsten, noe som lenge hadde vært savnet. Det faktum at offisielle palestinske representanter deltok i Madrid var en endring, selv om det ikke var en fullstendig omvendning av Israels tidligere avvisning av å anerkjenne palestinerne som likeverdige forhandlingspartene. På grunn av Israels veto mot medlemmer av PLO og innbyggere i Øst-Jerusalem, ble den palestinske delegasjonen en del av en felles koordinator med dr. Hanan Ashrawi som talsperson. Selv om Israel ekskluderte PLO i forhandlingene da Israel anså PLO som en trussel, endte Israel med å skape en mulighet for innbyggerne i de okkuperte områdene å presentere nye representanter, og dermed gi et inntrykk av palestinsk nasjonalisme.⁴¹

Det må tas i betraktning at PLOs eneste mål var å frigjøre Palestina fra Israelsk okkupasjon. Det er en menneskerett å kjempe for å få tilbake landet sitt som ble fratatt. I den forbindelse har palestinerne full rett til selvbestemmelse og til å få tilbake sitt land. I den konteksten burde ikke PLO bli kalt for en «trussel», men heller en frigjøringsorganisasjon, slik det står for, da den representerer den palestinske kampen. Dette kommer av at PLO fremmet palestinerne interesser i den politiske konteksten. Uten PLOs leder, Yasser Arafat, ville det kanskje ikke vært mulig å oppnå en fredsforhandling med Israel, da Arafat var en nøkkelperson som spilte en sentral rolle. Det var han som la grunnlaget for fredsforhandlingene med Israel, selv når både Israel og palestinerne ønsket fred til tross for tidligere konflikter.

Når det gjaldt amerikanske rolle i fredsforhandlingen, var James A. Baker den første amerikanske statsmann som forhandlet direkte og offisielt med palestinerne. I tillegg var han den første som offisielt kunne innkalle til en omfattende fredskonferanse som ble deltatt av alle parter i den israelsk-arabiske konflikten. Denne fredskonferansen var utformet for å håndtere alle utløse spørsmål. Det var Baker som hadde ansvaret for å samle partene til fredskonferansen i Madrid i oktober 1991. Dette gjennombruddet førte deretter til forhandlinger mellom palestinerne og israelerne, som ble bistått av Norge. Disse forhandlingene resulterte i signeringen av en fredsavtale i september 1993.⁴²

Både Rabin og Peres kom sammen for å jobbe mot det samme målet, nemlig å oppnå fred med araberne. President Chaim Herzog, som tidligere var general og medlem av

⁴¹ Shlaim, «The iron wall», 504

⁴²Christison, «Splitting the difference: The palestinian-Israeli policy of James Baker», 39

Arbeiderpartiet, ble positivt overrasket over samarbeidet mellom Rabin og Peres for å oppnå fred:

«Their political relationship was singular: they did not like each other yet complemented each other like no team in Israel's history. Their success with the Peace Plan was a perfect example. Peres had spent years looking for a link to the Arabs and ultimately decided on Arafat when many thought the choice was lunacy. But Peres could never have carried the plan out without Rabin's strength, cautiousness, and the trust he inspired in the Israeli people. It had been agonizing to watch them vie for power, but such is the nature of politics» (Shlaim 2014: 523-524).⁴³

Starten på Oslo-prosessen

Bakgrunnen for at Oslo-prosessen ble satt i gang, var at palestinerne hadde fått nok av den israelske okkupasjonen, som stadig la under seg flere landområder. Samtidig ble de okkuperte områdene bombet. Etter at fire palestinere mistet livet i en trafikkulykke på Gazastripen, var dråpen som fikk begeret til renne over. Dette betyr at i Gazastripen var det allerede problemer og spenninger, men intifadaen forårsaket en stor reaksjon. Dette utløste det første palestinske opprøret, intifadaen i desember 1987. Israel fikk stor internasjonale kritikk for dets brutale håndtering av opprøret.⁴⁴ Intifadaen skulle bli en avgjørende hendelse som førte til Oslo-avtalene mellom Israel og PLO.⁴⁵

I Midtøsten hadde Israel og palestinerne svært ulike synspunkter på betingelsene for fred. Israel krevde full arabisk anerkjennelse av Israels eksistens som stat, samtidig som israelerne betraktet okkuperte områder som den viktigste forhandlingspunktet. Araberne betraktet tilbaketrekning fra Israel som en forutsetning for å starte fredsforhandlinger med Israel. Israelerne antok at det palestinske problemet ville bli løst etter oppnåelsen av varig fred, men de fleste arabiske stater hevdet at palestinerne rolle var avgjørende for å løse konflikten.⁴⁶ Lenge før Israel og PLO skulle begynne fredsforhandlinger, var PLO ekskludert fra forhandlingene fordi Israel nektet å forhandle med PLO på grunn av at organisasjonen ble betraktet som en terrororganisasjon.⁴⁷

Den israelske utenriksministeren, Shimon Peres, innså at Arafat og PLO hadde blitt politisk og økonomisk svekket ved at finansieringen fra Gulfen var falt bort etter Arafat og PLO

⁴³ Shlaim, «The iron wall», 523-524

⁴⁴ Waage, Jensehaugen, «Å forhandle bort Palestina», 148

⁴⁵ Intifada er det arabiske ordet for opprør mot okkupasjonsmakten, Israel. Heian-Engdal 2018, 94

⁴⁶ Fermann, «[UNEF II - oktoberkrisen 1973: Instrument for krisehåndtering](#)» (Oslo: Norsk utenrikspolitikk institutt, 1988)

<https://www.nb.no/items/badcdb8b48de0ce914b809fb8d84b982?page=0&searchText=Yom%20Kippur-krigen%20>

⁴⁷ Waage, Jensehaugen, «Å forhandle bort Palestina», 148

hadde fått støtten fra Saddam Hussein. Derfor mente han at tiden var inne for å inngå en avtalen. Da nordmenn påtok seg ansvaret for hemmelige samtaler mellom PLO og israelerne, som måtte gå parallelt med Washington-samtalene, aksepterte viseutenriksministeren Yossi Beilin tilbudet.⁴⁸

I oktober 1991 ble Madrid-konferansen holdt etter at USA innkalte til en internasjonal konferanse for å løse den arabiske-israelske konflikten etter at Irak ble kastet ut av Kuwait. På møtet vedtok USA en likestilt tilnærming og lovet å gi rettferdighet for palestinere, og fremme en bosetning som ga sikkerhet for Israel. Forhandlingene måtte baseres på FNs resolusjon 242 av november 1967 og prinsippene om land for fred som den innebar. Til Madrid-konferansen ble alle partene i konflikten invitert, men PLO ble ekskludert fordi PLO fremdeles ble ansett for å være en terroristorganisasjon og hadde gitt støtte til Irak etter invasjonen av Kuwait som fant sted 2. august 1990. Statsministeren Yitzhak Shamir, som var lederen for det høyreorienterte Likud-partiet, ledet den israelske delegasjonen til Madrid. Likud er et ideologisk parti som forpliktet seg til å opprettholde Vestbredden som en del av forfedrenes land Israel. I Madrid inntok Shamir en tøff og kompromissløs holdning. Shamir hevdet at det grunnleggende problemet ikke var territorium, men den arabiske fornektelsen av Israels eksistens. Derfor avviste han prinsippet om å bytte land med fred.⁴⁹

Med USA sin støtte begynte fredssamtalene i Madrid-konferansen i 1991. Slutten på den kalde krigen og Iraks tap i Golfkrigen ga bakteppe for disse fornyede forsøket på løse den arabiske-israelske konflikten. Under ledelse av Rabin vant Arbeiderpartiet en avgjørende seier i juni 1992 og der valgte partiet å gå inn for fredssamtaler hvor dets prioritering var palestinere. Rabin lovet å få til et palestinsk selvstyre dersom han ble valgt. Regjeringsskiftet i Israel førte ikke til den tiltrengte fremgangen i forhandlingene med palestinere. Rabins første forslag om palestinsk selvstyre, som ble lagt fram ved åpningen av den sjette runden av de offisielle forhandlingene i Washington var ikke så forskjell fra Israels tidligere statsminister Yitzhak Shamir. Rabin betraktet Arafat som Israels verste fiende og han prøvde sitt beste for å holde Arafat utenfor. Den senere beslutningen om å forhandle direkte med PLO, endret israelsk utenrikspolitikk, og denne endringen banet vei for Oslo-avtalen.⁵⁰ For å inngå fred, måtte Rabin ha en direkte kanal til Arafat i Tunis. Peter mente at uten PLO ville det ikke vært mulig å nå en avtale. Han mente at PLO måtte gjøre det mulig å få enighet mellom partene.

⁴⁸ Waage, «Norway's Role in the Middle East Peace Talks: Between a Strong State and a Weak Belligerent», 8

⁴⁹ Louise Fawcett, *International relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 200), 255

⁵⁰ Shlaim, «The Oslo Accord», 27-28

Viseutenriksministeren, Yossi Beilin, mente det var forutsetning å komme i kontakt med PLO for å kunne nå avtale med palestinere. Peres og Beilin trengte å snakke med PLO, men de hadde også en klar plan for hvordan de skulle håndtere disse samtalene. Det innebar at de hadde en strategi for hvordan de skulle gå fram og håndtere diskusjonene med PLO. De to forsto fra begynnelsen av at Israel måtte betale en høy pris for en fredsavtale med palestinere. Prisen inkluderte blant annet tilbakevending til grensene før juni 1967 med noen mindre endringer, opprettelsen av en selvstendig palestinsk stat, avvikling av jødiske bosetninger og at palestinere skulle ha funksjonell kontroll over Øst-Jerusalem.⁵¹

I Madrid-konferansen i 1991 var PLO ekskludert og av den grunn følte palestinerne seg ydmyket fordi de ikke ble invitert som likeverdige partnere til konferansen, men bare som en del av en felles delegasjon sammen med Jordan. Likevel ble den palestinske delen anerkjent som en selvstendig politisk enhet, og det var ikke lenger noen tvil om at andre land eller delegasjoner representerte dem, slik det hadde vært tidligere i alle diplomatiske initiativer siden 1967. Det var disse endringene og utviklingene som førte til det som kalles «Oslo-ånden». Prinsippene som ble formulert i Oslo-erklæringen, var en naturlig konsekvens av regionale og internasjonale hendelser, etter at alle forsøk på å påtvinge en løsning med makt hadde mislyktes. Oslo-kanalen lyktes fordi det var de to partnernes frie valg, i motsetning til forhandlingene i Madrid og Washington, som var et resultat av internasjonalt press fra USA, spesielt etter sammenbruddet av Sovjetunionen som den andre supermakten.⁵²

Ifølge den palestinske politikeren Qurie, var ikke forhandlingene i Oslo avhengige av den politiske konteksten. Invitasjonen til Madrid-konferansen og det amerikanske memorandumet, et dokument fra USA til palestinerne som ga retningslinjer for fredsforhandlingene, skapte den rette atmosfæren og den passende bakgrunnen for Oslo-samtalene. Invitasjonsbrevet ga status til den palestinske delegasjonen som en del av en felles delegasjon med Jordan, og beskrevet ideen om en prosess delt inn i stadier som skulle være påfølgende og gjensidig avhengige av hverandre. Dette inkluderte en tidsplan og en agenda for hver fase, med sikte på å oppnå visse mål basert på eksisterende resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd. Forhandlingene skulle starte med diskusjoner om ordninger for midlertidig selvstyre. Innen ett år skulle enighet om dette oppnås. Når enighet var oppnådd, måtte overgangsselvstyret være ansvarlig i fem år. Ved begynnelsen av det tredje året skulle forhandlinger om den endelige statusen

⁵¹ Shlaim, «The Oslo Accord», 28-29

⁵² Qurie, «The Oslo Accords: a Palestinian Perspective», 35

begynne. Disse arabisk-israelske forhandlingene skulle vært basert på FNs sikkerhetsrådsresolusjoner 242 og 338.⁵³

I henhold til den britiske professoren Louise Fawcett ble det etablert to spor for forhandlinger i Madrid: et mellom Israel og arabiske land, og et mellom Israel og palestinere. Trinn to i fredsprosessen bestå av bilaterale forhandlinger mellom Israel og individuelle arabiske parter. Disse forhandlingene ble holdt i Washington under amerikansk ledelse og startet i januar 1992. Det ble gjennomført flere runder med forhandlinger i den amerikanske hovedstaten, men så lenge Likud-partiet var ved makten, var det begrenset fremgang på begge sporene. Det var først etter at Labour-partiet vant over Likud i 1992, at den israelske posisjonen begynte å endres, i hvert fall når det gjaldt det arabiske sporet. Nå det gjelder det palestinske spørsmålet, var den israelske posisjonen mer preget av kontinuitet enn endring etter at Labour-regjeringen, ledet av Itzhak Rabin, kom til makten. Derfor gikk de offisielle samtalen mellom palestinske og israelske delegasjonen i Washington svært langsomt fremover.⁵⁴

Tidlig på 1990-tallet ba flere PLO-representanter, inkludert Ahmad Qurai, bedre kjent som Abu Ala, Norge om hjelp. Qurai diskuterte et mulig norsk engasjement med Terje Rød-Larsen, en sentral skikkelse i norsk diplomati. Målet var å bringe det marginaliserte PLO tilbake til forhandlingsentrum, slik at Arafat kunne få direkte kontroll over den palestinske siden. I januar 1993 åpnet Oslo-bakkanalen med Yair Hirschfeld og Ron Pundak på Israel, og Abu Ala med to medhjelpene på palestinsk side. Norge støttet og godkjente samtalen, med sentrale norske diplomater som Jan Engeland og Mona Juul, Terje Rød-Larsens kone. Juul og Rød-Larsen var nøkkelpersoner bak de hemmelige samtalen som banet vei for Oslo-avtalen. På dette tidspunktet kunne ikke samtalen bli kalt for en «bakkanal» da formålet var bare å bygge broer, og etablere uformelle politiske kontakter for å se om noe kunne gjøres for å løse den fastlåste situasjonen i Washington. Eventuelle nye ideer eller resultater fra Norge skulle overføres tilbake til de offisielle forhandlingene i Washington.⁵⁵

Det er flere grunner til at Norge ble involvert i Israel-Palestina konflikten, men blant de viktigste var nordmennenes enorme beundring for Israel etter opprettelsen av landet i 1948. Fra den tiden ble Norge en av Israels sterkeste allierte. Norges sin tradisjonelle posisjon som Israels beste venn gjorde landet attraktivt og mulig meklerpart. Ifølge Waage var det PLO-

⁵³ Ibid, 35

⁵⁴ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 255-256

⁵⁵ Waage, «Norway's Role in the Middle East Peace Talks: Between a Strong State and a Weak Belligerent», 8

leder Yasser Arafat som brakte fram Norges navn i diskusjonen. Yasser Arafat anså Norge som en viktig kanal, da han mente at Norge kunne spille en viktig rolle i fremtidige forhandlinger. Dette skyldes at Norge var et seriøst og anstendig land som ikke kunne anklages for å fremme deres egne nasjonale interesser.⁵⁶

Selv om USA hadde stått for den største delen av meglingsiltakene i Midtøsten, hvor USA hadde brukt enorme summer, makt og prestisje, endte fredsprosessene resultatløs.

Hovedformålet med den hemmelige Oslo-kanal som ble etablert, var å bygge tillit og finne løsninger som senere kunne overføres til den offisielle Washington-sporet. Det innebar at Oslo-kanalen, en hemmelig kommunikasjonskanal, ble opprettet for å gi støtte og utfylle de offentlige og offisielle forhandlingene som pågikk i Washington. Med andre ord fungerte Oslo-kanalen som et bakenforliggende verktøy for å hjelpe og styrke de offisielle forhandlingene som ble ledet av USA i Washington.⁵⁷

Oslo-prosessen startet da den israelske viseutenriksminister Yossi Beiling tok beslutningen om komme i kontakt med PLO i Norge. Det var ikke helt klart hva møtet på Borregaard i Sarpsborg skulle lede fram til, men det faktum at de møttes ble betraktet som et gjennombrudd. Baktanken var at Norge skulle overta jobben eller redningsaksjonen fra USA, slik at resultatene av forhandlingene i Norge skulle bli overført til offisielle forhandlinger i Washington. Fordelen med at forforhandlingene ble inngått i Norge fordi Arafat og PLO hadde klart å få kontroll over forhandlingene, og det ville føre til bedre løsninger for Arafat da han innså at Oslo-avtalen kunne gi ham muligheter til å få deres landområder. De hemmelige forhandlingene resulterte i en prinsipperklæring, kjent som Sarpsborg-dokumentet. Sistnevnte avgjorde Israels tilbaketrekning av Gazastripen, som senere ble et internasjonalt kontrollområde under FN eller Egypt. Fra israelsk side ble statsministeren Yitzhak Rabin valgt til å forhandle og fra palestinerne side ble Yasser Arafat. Ved hjelp av norske freds meglere forsvant palestinske krav etter hverandre, hvor det ikke ble mer tilsyn eller FN-mandat over Gaza.⁵⁸

Etter flere samtaler søkte Israel og PLO en bakkanal for kommunikasjon. Beslutningen om å inngå direkte dialog med PLO, ble en diplomatisk revolusjon i israelsk utenrikspolitikk som

⁵⁶ Waage, «The 'Minnow' and the 'Whale': Norway and the United States in the Peace Process in the Middle East», 163

⁵⁷ Waage, «The 'Minnow' and the 'Whale': Norway and the United States in the Peace Process in the Middle East», 170

⁵⁸ Waage, Jensehaugen «Å forhandle bort Palestina», 148-149

banet vei for Oslo-avtalen fra 13. september 1993. For denne beslutningen var det tre menn som var hovedansvarlige og disse var Yitzhak Rabin, utenriksministeren Shimon Peres og viseutenriksministeren Yossi Beilin.⁵⁹

Peres dro til USA for å forklare avtalen for USAs utenriksminister, Warren Christopher. Han antok at Amerika var den eneste landet som hadde full kontroll over fredsprosessen og dermed ble hans medhjelpere i Utenriksdepartementet kalt for «fredsbehandlere». Det var tilfredsstillende for alle deltakerne i Oslo-prosessen å vite at de hadde nådd kompromiss på egenhånd, uten hjelp fra Utenriksdepartementet. Deres suksess viste at skjebnen til fredsprosessen var i hendene til hovedaktørene og ikke i hendene til mellommennene.⁶⁰ Etter at flere hemmelige samtaler ble holdt i Oslo, ble representanter for de israelske og palestinske lederne enige om å etablere den palestinske selvstyremyndighet og anerkjennelse mellom Israel og PLO. Med det var et stort vendepunkt i forholdet mellom Palestina og Israel nådd.⁶¹

13. september 1993 ble erklæringen undertegnet på plenen foran Det hvite hus og akseptert og avsluttet med det historiske håndtrykket mellom statsministeren Yitzhak Rabin og leder Yasser Arafat. Oslo-avtalen besto av to deler, som begge var et resultat av hemmelige diplomati i den norske hovedstaden. Den første delen innebar gjensidig anerkjennelse mellom Israel og Palestina frigjørings organisasjonen (PLO). Oslo-avtalen som ble forhandlet frem, tok ikke hensyn til de viktige spørsmålene om retten til retur for flyktningene i 1948, grensen til det palestinske enheten, fremtiden til de jødiske bosetningene på Vestbredden, Gaza og Jerusalem. Dersom disse spørsmålene hadde blitt tatt opp, ville Rabin og Arafat ikke blitt enige. Derfor tok begge sider en risiko og skjønnte at mye ville avhenge av hvordan eksperimentet med palestinsk selvstyre skulle fungere i praksis. Rabin favoriserte en eventuell jordansk-palestinsk konføderasjon og var sterkt imot en uavhengig palestinsk stat. Arafat ville ha en uavhengig palestinsk stat med Øst-Jerusalem som hovedstad, men han så ikke bort fra ideen om en konføderasjon med Jordan. I den hundre år gamle konflikten mellom palestinere og jøder i Palestina markerte prinsipperklæringen for palestinsk selvstyre i Gaza og Jeriko et stort gjennombrudd.⁶²

⁵⁹ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 256

⁶⁰ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 258

⁶¹ Waage, "Norwegians? Who needs Norwegians?" Explaining the Oslo Back Channel: Norway's Political Past in the Middle East (Oslo: Utenriksdepartementet, 2000), 1-2

⁶² Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 259

Kapittel 3: Hvorfor brøt Oslo-prosessen sammen? En analyse av faktorer til den mislykte gjennomføringen av Oslo-avtalen.

I dette kapittelet skal jeg ta for meg forskningsspørsmålet om hvorfor Oslo-prosessen brøt sammen. Jeg vil bruke Hilde Henriksen Waages bok, *Peacemaking is a risky business: Norway's role in the peace process in the Middle East, 1993-1996*. Tidsperioden jeg vil fokusere på er fra september 1993 til september 1994. Jeg vil undersøke hvorfor Oslo-avtalen ikke ble gjennomført, inkludert eksterne faktorer som rollen til Norge og USA som meglere. Videre vil jeg undersøke om støtten fra disse landene bidro til å skape fred mellom Israel og palestinere eller om den bidro til at avtalen mislyktes. I tillegg skal jeg presentere synspunkter og argumentasjon av flere historikere for å gi en forståelse av hvorfor Oslo-prosessen brøt sammen.

Oslo-avtalen I

Oslo-avtalen var en prinsipperklæring som i hovedsak var en dagsorden for forhandlinger. I tillegg var avtalen også en tidsplan snarere enn fullverdig avtale. Erklæringen slo fast at tilbaketrekningen fra Jeriko og Gaza skulle påbegynnes innen to måneder og fullføres innen fire måneder. Prinsipperklæringens mål var å avslutte israelsk styre over de to millioner palestinere på Vestbredden og i Gaza. Formen på de jødiske bosetningene på Vestbredden og i Gaza ble ikke nevnt i prinsipperklæringen, men ble overlatt til forhandlinger mellom de to partene i neste fase. Erklæringen nevnte ikke viktige spørsmål som grensen for den palestinske enheten, retten til retur for flyktingene i 1948, fremtiden for de jødiske bosetninger på Vestbredden og Gazastripen, og Jerusalems status.⁶³

Ifølge professor Avi Shlaim var årsaken til denne tausheten ikke vanskelig å forstå. Han mente at dersom disse problemene hadde blitt tatt opp, ville det ikke blitt enighet. Dermed tok begge parter en risiko og innså at mye ville avhenge av hvordan eksperimentet med palestinsk styre ville fungere i praksis. Her var Rabin sterkt imot en uavhengig palestinsk stat, men han favoriserte en jordansk-palestinsk konføderasjon. I motsetning til Rabin støttet Arafat en uavhengig palestinsk stat med Øst-Jerusalem som hovedstad og avviste ideen om en konføderasjon med Jordan.⁶⁴

⁶³ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 258

⁶⁴ Ibid, 258

Signering av prinsipperklæringen

13. september 1993 ble prinsipperklæringen undertegnet på det sørlige plenen vet Det hvite hus med det historiske håndtrykket mellom statsministeren Rabin og PLO-leder Arafat. Israel anerkjente PLO som palestineres representant hvor et midlertidig palestinsk selvstyre (The Palestinian Authority, «PA») skulle etableres på Vestbredden og Gazastripen, og PLO anerkjente Israels eksistens. Prinsipperklæringen markerte for palestinsk styre i Gaza og Jeriko et stort gjennombrudd i den hundre år gamle konflikten. Oslo-avtalen besto av to deler hvor begge var et produkt av hemmelig diplomati i den norske hovedstaden, Oslo.⁶⁵

Den første delen besto av gjensidig anerkjennelse mellom Israel og PLO. Dersom det ikke skulle bli gjensidig anerkjennelse, ville det ikke vært noen meningsfull avtale om palestinsk selvstyre. I sitt brev til Rabin bemerket Arafat at signeringen av prinsipperklæringen markerte en ny epoke i Midtøstens historie.⁶⁶ Deretter bekreftet han PLOs forpliktelse til å anerkjenne Israels rett til å leve i fred og sikkerhet, og aksepterte FNs sikkerhetsråds resolusjoner 242 og 388. Videre måtte Arafat gi avkall på bruk av terrorisme og andre voldshandlinger. I tillegg endret han de delene av det palestinske charteret som var i konflikt med disse forpliktene. Fra israelsk side bekreftet den israelske regjeringen, på grunn av disse forpliktelsene, at de anerkjente PLO som representanten for det palestinske folket og ville fortsette å forhandle med PLO om fred i Midtøsten.⁶⁷

Ifølge journalist, Deborah Sontag innebar «fredsprosessen» en langvarig prosess om mer enn fred. Med dette mente Sontag at selv om prosessens formål var å bringe fred mellom Israel og Palestina, ble prosessen langvarig med mange komplikasjoner og utfordringer. Dette inkluderte politiske kriser og voldelige hendelser. Amerikanske meglere mente at denne prosessen var uunngåelig og ville til slutt føre til målet om to nabostater. Meglerne økte innsatsen sin etter hvert som det ble flere angrep, terrorhandlinger og politiske kriser i

⁶⁵ Ibid, 259

⁶⁶ 9. september 1993 sendte PLOs leder Yasser Arafat, et brev til den israelske statsministeren Yitzhak Rabin. I dette brevet anerkjente Arafat Israels eksistens, noe som markerte begynnelsen på fredsforhandlingene og banet vei for signeringen av Oslo-avtalene. Dette brevet, sammen med de påfølgende avtalene, bidro til å gi palestinerne en viss grad selvstyre på Vestbredden og Gazastripen. Geoffrey R. Watson, «*The Oslo Accord*», 526

⁶⁷ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 259

regionen.⁶⁸ Selv om det lå mange hindringer og utfordringer i veien for å løse konflikten, fortsatte meglerne med økt innsats for å få til en avtale.

Professor Hilde Henriksen Waage og forsker Jensen Jensehaugen hevder at Oslo-avtalen, som var utfallet av de såkalte norske forhandlingene, ikke var en fredsavtale. Hun mente at avtalen var en timeplan og et utgangspunkt med en lang rekke uklare intensjoner. Arafat fryktet å bli holdt utenfor og derfor aksepterte han avtalen, med alt den hadde by på. PLO håpet på en bedre avtale grunnet den enorme ubalansen i maktforholdet mellom PLO og Israel. Dermed hadde Israel alt å gå med på, men PLO hadde lite på sin side.⁶⁹ I realiteten tok Oslo-avtalen ikke hensyn til palestinerne da Israel under fredsforhandlingene tilegnet seg flere landområder. I tillegg fortsatte israelske bosettinger i okkuperte områder, noe som skapte uro og vold fra palestinsk side.

Prinsipperklæringen etablerte et rammeverk for å oppnå fred mellom israelerne og palestinerne. Erklæringen skapte stor optimisme om at fred endelig ville være på plass innen utgangen av 1998, men avtalen begynte tidlig falle fra hverandre. Israelerne så for seg at dersom integrering til Vestbredden og Gazastripen som en sammenhengende geografisk enkelt ble opprettholdt i mellomtiden, ville de ta ansvaret for å utvide de israelske bosetningene og bygge veier til de bosetningene som gikk gjennom palestinske byer. Dette var i tråd med deres løfte om å behandle Vestbredden og Gazastripen som en enkelt territoriell enhet. På samme måte var palestinerne ikke villige til å avvise bestemmelser i deres grunnleggende dokumenter, som f.eks. PLOs charter fra 1968 som tidligere krevde ødeleggelse av Israel, nedrustning eller å fengsle palestinerne som åpen støttet den væpnede kampen mot Israel. De to sidene så ut til å overvinne vanskelighetene gjennom langvarige forhandlinger. De lyktes med å forhandle frem en midlertidig avtale om Gazastripen og Jeriko-området som løste noen av de mer fremtredende problemene.⁷⁰

Gjennombruddet i Oslo ble oppnådd ved å skille mellomløsningen fra sluttoppgjøret. Fra før hadde palestinerne nektet å vurdere midlertidige avtaler med mindre prinsippene for den permanente avtalen var avtalt på forhånd. Israel hadde bestemt seg for at det måtte være en overgangsperiode på fem år før de kunne bli enige om innholdet i overenskomsten. De ville med andre ord vente i fem år før de måtte ta en avgjørelse. I tillegg var de veldig fast

⁶⁸ Sontag, «Quest for Middle East Peace: How and Why It Failed», 78

⁶⁹ Jensehaugen, Waage, «Å forhandle bort Palestina», 149

⁷⁰ Geoffrey R. Watson, *The Oslo Accords: International Law and the Israeli-Palestinian Peace Agreements* (New York: Oxford University Press, 2000), 525-527

bestemte på dette og ville ikke endre mening. PLO godtok den israelske modellen i Oslo. I tillegg gikk PLO med på en femårig overgangsperiode uten klare forpliktelser fra Israels side om karakteren av overenskomsten.⁷¹

Motstand fra palestinere og israelerne

Dr. Haidar Abdel-Shafi som var lederen for den palestinske delegasjonen i Washington, nektet å delta i signeringsseremonien. Det var mindretallet som aksepterte avtalen, mens flertallet avviste den. Ifølge Abdel-Shafi oppfylte ikke avtalen minstemål av hva de hadde forventet. Et annet medlem av Washington-delegasjonen var Saeb Erakat som ble rasende over avtalen som ble signert, og han hevdet at den palestinske delegasjonen var sjokkert. Medlemmer av PLO ble overrasket og var sinte fordi de ikke ble spurt på forhånd. Etter en intern kamp klarte Yasser Arafat å mobilisere støtte for avtalen. Selv om flertallet av palestinere i de okkuperte områdene ga støtte til avtalen, var de ikke begeistret. Imidlertid hadde de forventninger om at det internasjonale samfunnet, gjennom Verdensbanken og FN systemet, skulle bidra med store summer for oppbygningen av en fremtidig palestinsk stat. Med det, håpet noen palestinere på investeringer fra WB og det internasjonale pengefondet (IMF).⁷²

Selv om Oslo-avtalen ble støttet av begge sider, møtte den også sterk motstand. Waage har påpekt svakheter i Oslo-avtalen. På palestinsk side ble avtalen kritisert fordi den ble ansett som gunstig for Israel, ettersom palestinske områder fortsatt var under israelsk kontroll. Siden palestinerne fikk to små deler av Palestina, var palestinere fortsatt ikke trygge siden israelske soldater hadde omringet området. Waage hevder at Oslo-temaet ble anklaget for å være optimistiske og uprofesjonelle i utarbeidelsen av avtalen. Til tross for at mange palestinere støttet og roste avtalen, var det noen som reagerte og ble overrasket. Spesielt var Hamas kritisk til avtalen. Hamas kalte den for en katastrofe. Det ble også antatt at avtalen kunne føre til borgerkrig blant palestinerne, til og med at Arafat kunne bli myrdet.⁷³

Waage forklarer at reaksjonene i Israel også var blandet, med sterk motstand fra konservative grupper. Waage gir en kort beskrivelse av de ulike reaksjonene på Oslo-avtalen og viser at selv om avtalen fikk støtte fra begge sider, var det mye motstand og tvil. Palestinernes

⁷¹ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 260

⁷² Hilde Henriksen Waage, *Peacemaking is a risky business: Norway's role in the peace process in the Middle East, 1993-1996* (PRIO, 2004), 152

⁷³ Ibid, 162

motstand og tvil til avtalen, var knyttet til bekymringer for om den faktisk ville føre til fred eller ikke. I tillegg var det mange aktører, som amerikanske og norske meglere, involvert i prosessen, hvor de hadde en viktig rolle i fredsprosessen mellom Israel og palestinerne. Det måtte tas mye tid og innsats for å komme til enighet. Israel, derimot oppnådde flere fordeler gjennom Oslo-avtalen. PLO anerkjente Israels eksistens som en stat, noe som var en viktig diplomatisk seier for Israel. Israel beholdt kontrollen på store deler av Vestbredden, mens Den palestinske selvstyremyndigheten (PA) hadde selvstyre og administrativt ansvar for fem områder. Disse fem områdene er kjent som A- og B-områdene. De inkluderte byer som Jeriko, Tulkarem, Qalqilya, Nablus, Ramallah, Bethlehem og deler av Hebron. Avtalen førte også til sikkerhetssamarbeid mellom Israel og palestinske selvstyremyndigheter, som bidro til stabilitet og samarbeid innen grensekontroll og terrorbekjempelse. Til tross for at Oslo-avtalen forpliktet Israel til å stanse byggingen av nye bosetninger på Vestbredden, har ettertiden vist at bosetningene faktisk ble utvidet i løpet av avtaleperioden, selv om dette var omstridt.⁷⁴

Oslo-avtalen ble stort sett tapt for palestinerne. Avtalen hadde som mål å etablere et selvstyre for palestinerne på Vestbredden og Gazastripen, hvor hovedmålet med avtalen var å oppnå fred gjennom en to-statsløsning, men dette ble ikke gjennomført og oppfylt. Av den grunn utviklet palestinerne sterk misnøye da avtalen ikke oppfylte deres rettigheter og det de hadde forventet. Derfor ble palestinerne sterkt kritiske til Oslo-avtalen. Sistnevnte hadde som mål å løse blant annet grenseproblemene, men at den ikke inneholdt noe konkret om hvor grensen skulle ligge. De andre målsetningene som Jerusalem, bosetningene og flyktningsproblemet forble utløst. Dette, fordi spørsmål om Jerusalem ble utsatt til senere forhandlinger som fortsatt er utløst tvist mellom palestinerne og Israel. Når det gjelder bosetningene, ble den ikke stanset noe som er en kilde til konflikten siden israelske bosetninger fortsatt vokser på Vestbredden. Oslo-avtalen løste heller ikke flyktningsproblemet, da spørsmål om returret forble uavklart. Palestinernes forventninger, som retten til å vende tilbake til sine hjem og en løsning på flyktningsproblemet, ble ikke oppfylt.

Når det gjaldt spørsmålet om Jerusalem, som begge partene hadde krav på, ble satt på vent til senere forhandlinger. Israelske bosetninger på okkuperte områder er i henhold til internasjonal lov ulovlig. På Vestbredden og i Øst-Jerusalem, som er palestinske territorium, har israelske

⁷⁴ Hilde Henriksen Waage, *Peacemaking is a risky business: Norway's role in the peace process in the Middle East, 1993-1996* (PRIO, 2004), 162

bosettere utvidet sine bosetninger, noe som har ført til konflikter i området. Israelske bosetningene er både ulovlig og kan ha hindret fredsforhandlinger. Da Oslo-avtalen etablerte samarbeid om sikkerhet mellom palestinske myndigheter og Israel, medførte dette uenighet og konflikt mellom disse to gruppene. Det er tydelig at Oslo-avtalen kunne rettferdiggjøres når det gjaldt Israel, men palestineres forventninger og rettigheter ikke oppfylt.

Historisk sett gjorde palestinerne en stor feil ved å tro på israelske forsikringer om å stoppe byggingen av israelske bosetninger i okkuperte områder. Disse bosetningene ble opprettet ulovlig etter Israels seier i Seksdagerskrigen. Dette kommer til uttrykk gjennom Yossi Beilin, en tidligere israelsk minister og forhandler av Oslo-avtalene, som hevder «The Palestinians demanded we freeze all settlements. Rabin said: «We have the government decision 360 from 1992». We presented it to the Palestinians and they believed us so they agreed. That was their biggest mistake. They did not demand an explicit clause [in the Oslo Accords] on freezing the settlements because they believed us». Beilin påstår at palestinerne faktisk gjorde en feil ved å tro at Israel ville fryse byggingen av israelske bosetninger.⁷⁵

Mens palestinerne startet prosessen med å bygge infrastrukturen til en kommende palestinsk stat, begynte de gradvis å miste troen da timeplanen nedfelt i Oslo-avtalen stadig ble forsinket. Samtidig ble Vestbredden og Gazastripen delt opp av israelske veier, bosettinger og militære baser. Samtidig pågikk utvidelsen av jødiske bosetninger. I perioden mellom 1992-2001 økte bosetterbefolkningen med 80 000. videre ble de forventede økonomiske forbedringen ikke realisert, og den palestinske levestandarden ble redusert med 20%.⁷⁶

På begge sider av det israelsk-palestinske skillet møtte Rabin-Arafat motstand fra hardlinere. Likud og de andre nasjonalistiske partiene på den israelske høyresiden kritiserte Rabin for å ha forlatt ensidig politikk om ikke å forhandle med PLO. I tillegg ble Rabin anklaget for å ha overlatt de 120 000 bosetterne i de okkuperte områdene til terrorister. Gaza-Jeriko-planen, også kjent som Oslo II-avtalen fra 1995 ble fordømt som et brohode til en palestinsk stat, og det var begynnelsen på slutten for et Stor-Israel. Innenfor den palestinske leiren møtte avtalen motstand og det medførte at PLO ble splittet, med de radikale nasjonalistene som anklaget Arafat for å ha forlatt prinsipper for å ta makten. Utenfor PLO ble vekket avtalen sinne hos de

⁷⁵ Hearst, «Israel: Why a Jewish supremacist state can never win» *Middle East Eye*. 2023
<https://www.middleeasteye.net/opinion/israel-jewish-supremacist-state-never-win-why>

⁷⁶ Sontag, «Quest for Middle East Peace: How and Why It Failed», 79

ekstremistiske motstandsbevegelsene Hamas og Islamsk Jihad, som anså ethvert kompromiss med den jødiske staten som en forbannelse.⁷⁷

I Waages analyse er palestinske bekymringer sentrale. Dette gjelder palestinerne, som var skeptiske og bekymret angående Oslo-avtalen. Dette inkluderte spørsmål som manglende tro på ekte selvstyre, blokade av palestinske områder og israelsk kontroll over disse områdene. Videre viser Waage fordelene Israel fikk gjennom Oslo-avtalen. Dette gjaldt kontroll over visse områder, etablering av sikkerhetssamarbeid og diplomatiske anerkjennelser. Det er også viktig å legge vekt på det Waage peker: forventningene til palestinerne ble ikke oppfylt. Dette gjaldt blant annet utvidelsen av israelske bosetninger, flyktningproblemet som forble uløst, og spørsmål om Jerusalems status. Disse aspektene ved Oslo-avtalene, som Waage har påpekt, bidro til at konflikten fortsatte. Hun tydeliggjør dette ved å trekke frem de viktige årsakene som har ført til vedvarende konflikter og splittelser. Disse gjelder kritiske spørsmål som flyktningproblemet, Jerusalem og utvidelsen av jødiske bosetninger. Dette kommer til uttrykk i et videoklipp der Waage forklarer at disse spørsmålene ikke ble tatt hensyn til.⁷⁸

«(.....All the difficult questions.. security, Jerusalem, palestinian refugees, borders you name it. All of them were taken out and they should not be discussed "....." What should then be discussed? It was self-rule for the palestinians in Gaza and in the small city of Jericho. And it was self-rule on certain i think five specific areas as education, tourism, health and so on.....)»(English 2014).

Avtalen fikk mye kritikk, men den mest grunnleggende kritikken var at avtalen Arafat forhandlet fram, ikke førte til en palestinsk stat, som professor Fawcett påpeker. Denne kritikken tok forskjellige former. PLOs utenriksminister Farouk Kaddoumi hevdet at avtalen krenket de grunnleggende nasjonale rettighetene til det palestinske folket, så vel som de individuelle rettighetene til flyktningene fra 1948. Arafat bestemte seg for å signere avtalen ved å presentere den som det første skrittet mot en mer omfattende fred i Midtøsten. Ifølge Fawcett var avtalen det første skrittet mot en endelig løsning av det palestinske problemet og av den arabisk-israelske konflikten som innebar israelsk tilbaketrekning fra alle de okkuperte områdene, inkludert Jerusalem. I henhold til Fawcett rettferdiggjorde Arafat sin bruk av en hemmelig kanal ved å hevde at de nesten to årene med offentlige forhandlinger med amerikansk støtte hadde vært resultatløse. Dette betyr at forhandlingene ikke førte til en løsning på konflikten mellom disse to statene. Arafat så for seg at en annen tilnærming, det vil si en hemmelig kanal, ville være mer effektiv for å oppnå en avtale siden de offentlige

⁷⁷ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 261

⁷⁸ Youtube, «Palestine Remix – The truth about the Oslo negotiations»

forhandlingene tidligere hadde mislykkes. Til tross for at alle de arabiske utenriksministrene ikke var enige om hva som skulle skje videre eller det endelige målet, var de arabiske utenriksministrene enige med PLOs formann om at avtalen var et viktig første skritt mot selvstendig palestinsk styre.⁷⁹

Etter signeringen av avtalen oppstod det misnøye og motstand fra begge sider, spesielt fra palestinere. Professor Mark Tessler argumenterer for at avtalen medførte et problem som var motstand fra palestinere og israelere. Fra palestinsk side ble avtalen kritisert, da den ble ansett som ensidig og mangelfull. Haydar Abd Al- Shafi, en palestinsk politiker og talsmann, kritiserte Oslo-avtalen og mente at Israel ikke fullførte det de hadde lovet, altså at israelsk tilbaketrekning fra okkuperte områder ikke var gjennomført. I tillegg gjorde avtalen ikke slutt på israelske bosettingsaktivitet. Motstanden kom ikke bare fra vanlige palestinere, men også fra den islamistiske bevegelse Hamas, som brukte vold og terror i kampen mot Israel. I samme år ble Hamas ansvarlig for å ha myrdet to israelere som var på turne i Jeriko-området. Deretter ble to soldater fra de israelske forsvarsstyrkene (*Israel Defense Forces*, «IDF»)- kidnappet og drept av Hamas sine medlemmer.⁸⁰

Tilslutning til avtalen fikk flertall fra Israel og palestinerne, selv om det var motstand mot tilslutningen på begge sider. På Vestbredden og på Gazastripen fikk palestinere feire den store dagen som ga dem en form for selvstyre. Ifølge Tessler, som siterer CNN og fransk fjernsyn, var det ca. 66,4% av 11500 palestinere som støttet avtalen, mens 29,3% uttrykte motstand. I Israel rapporterte meningsmålinger at omtrent 60-65% av jøder ga støtte til avtalen. Det at flertallet av begge sider ga støtte til avtalen, innebar ikke at begge sider var overbeviste om den andres oppriktighet. Både palestinere og israelere var skeptiske til hverandre og lurte på om den andre siden var forpliktet til fred og avtale. Likevel ble Oslo-avtalen anerkjent fra begge sider, og det var en mulighet som baserte seg på kompromiss og gjensidig anerkjennelse.⁸¹

I en periode truet denne utviklingen framgangen i forhandlingene. Til tross for at terroraktivitetene prøvde å skape en atmosfære for å hindre fredsprosessen, tok israelere og palestinere ansvaret for å forhindre terroristene i å oppnå deres mål. Fra israelsk side ble PLO anklaget for ikke ha stoppet terrorisme. Det var ikke bare vold og uro fra palestinske side som

⁷⁹ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009), 261-262

⁸⁰ Marc Tessler, *A History of the Israel-Palestinian Conflict* (Indiana University Press, 1994), 757-758

⁸¹ *Ibid*, 758-759

fant sted. Fra israelsk side arrangerte bosettere demonstrasjoner, og på Vestbredden og Gazastripen ble veier blokkert, som hindret palestinere fra å pendle til jobb i Israel. I tillegg ble palestinere angrepet av israelske bosettere som også ødela deres eiendom. På grunn av deres handlinger mot palestinere, beskyldte Rabin jødiske grupper for å ty til vold, noe som hindret videre fremgang i fredsprosessen.⁸²

Yasser Arafat og Shimon Peter signerte den første Kairo-avtalen 9. februar 1994. Avtalen medførte politisk splittelse og kontrovers, spesielt når det gjaldt å gi fra seg kontrollen over krysningpunktene til Israel. Den israelske delegasjonen som deltok i forhandlingene var hovedsakelig sammensatt av IDF, og de klarte å pålegge sin egen oppfatning av interimperiode. Dette betydde at de overførte begrensede myndigheter og ansvar til palestinerne uten å gi avkall på Israels overordnede ansvar for sikkerhet. Med andre ord ønsket Israel fortsatt å opprettholde en militær tilstedeværelse i områdene som var under palestinsk styre. I tillegg ville IDF flytte sine styrker, i stedet for å trekke dem helt tilbake. Mens Israel påstod at de var villige til å dele kontroll med palestinerne, ville de fortsatt beholde ansvaret for ekstern sikkerhet og kontroll over landkryssingene til Jordan og Egypt. Den israelske forhandleren, Uri Savir, hevdet at forhandlingsprosessen som ledet opp til den første avtalen i Kairo, var brutal, fordi forhandlingene var både krevende. Peres var frustrert over den palestinske siden og grep inn i nesten hver detalj av krysningprosedyren for å finne løsninger. Det innebar at Peres besluttet å engasjere seg aktivt for å finne løsninger som inkluderte de gjeldende prosedyrene for å krysse overgangen mellom områdene eller grensen. Han var ikke lenger tålmodig, men rasende, og bestemte seg for å legge på vilkårene i et kompromiss. Med andre ord var Peres ønsket å få partene til å bli enige og brukte mye av sin styrke for å oppnå en avtale.⁸³

Professor Waage viser til at palestinere innså at de bare kunne oppnå det som var mulig innenfor begrensningene til det israelske sikkerhetskonseptet. Omtrent et år etter at avtalen var signert, skjedde Hebron-massakren som tok livet av 29 mennesker. Imidlertid viste massakren i Hebron problemet med utrygghet for palestinere. Massakren, som ble begått av en israelsk bosetter, førte til internasjonal fordømmelse og at PLO trakk seg fra forhandlingene. Videre krevde PLO at bosetterne i Hebron måtte fjernes, og at palestinere måtte få økende beskyttelse. Situasjonen medførte økende støtte for Hamas som sverget hevn,

⁸² Marc Tessler, *A History of the Israel-Palestinian Conflict* (Indiana University Press, 1994), 762-763

⁸³ Hilde Henriksen Waage, *Peacemaking Is a Risky Business: Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-1996* (PRIO, 2004), 165

og Arafat ble anklaget for ha solgt seg til Israel. Bilder av Arafat ble brent i gatene. Det palestinske sinnet var ikke bare rettet mot de israelske bosettere og hæren, men også mot PLO-ledelsen, som ble holdt ansvarlig. Massive reaksjoner og demonstrasjoner fant sted over hele Vestbredden og Gaza. Siden ble situasjonen verre, og derfor bestemte IDF seg for å stoppe opptøyene ved å innføre portforbud i Hebron og resten av Vestbredden. Arafat kom under enormt press og han måtte vise at han var mannen som kjempet for fred, spesielt overfor USA som betraktet ham som den eneste lederen som var i stand til å forene palestinere. Massakren i Hebron førte til at fredsprosessen ble brutalt rystet.⁸⁴ Jeg behandler Hebron-massakren nærmere i kapittel 4.

Etter massakren i Hebron sto både Israel og Palestina overfor et stort press, samtidig som dette fikk konsekvenser for fredsprosessen. Israels regjering ble presset til å foreta handlinger mot bosettere, men det ble bare gjort symbolske tiltak. I den israelske regjeringen var flertallet av ministrene villige til å fjerne de rundt 400 bosetterne fra Hebron, men Rabin tvilte. Rabin argumenterte for at hele bosetningsproblemet var blitt overført til de endelige statusforhandlingene i Oslo-avtalen. Den israelske regjeringen aksepterte PLOs krav om midlertidig internasjonal tilstedeværelse i Hebron. I tillegg skulle også tilbaketrekningen fra Gaza og Jeriko, som alt var forsinket, gjennomføres.⁸⁵

Hamas sverget hevn etter Hebron-massakren. 6. april 1994 skjedde den første av fem planlagte angrepet, som skjedde i form av en bilbombe inne i Israel som tok livet av åtte mennesker, og 52 personer ble såret. På ett år var dette det syvende angrepet mot israelsk mål av selvmordsbombere. For Hamas sin del dannet det siste angrepet et mønster av hevn og drap. Fra israelsk side skjedde den påfølgende israelske stengningen av grensene som hindret omtrent 100 000 palestinere fra å nå sine jobber i Israel. Arafat ble hardt presset, og det medførte at hans fredsoperasjon ble til en «umulig oppgave». Arafat visste at selvmordsbombene, som ble sett på som hevnaksjoner både for massakren i Hebron og for et stort antall hendelser i årene som skulle komme, ble betraktet som rettferdiggjorte både for palestinere og i hele den arabiske verden.⁸⁶

4. mai 1994 signerte Arafat og Rabin Kairo-avtalen som innebar dannelsen av en ramme for etableringen av den palestinske myndigheten (PA) og tilbaketrekning av israelske styrker fra

⁸⁴ Hilde Henriksen Waage, *Peacemaking Is a Risky Business: Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-1996* (PRIO, 2004), 165-166

⁸⁵ Ibid, 166-167

⁸⁶ Ibid, 167

Gaza-Jeriko. En del av avtalen var at endelige statusforhandlinger måtte skje i mai 1996 og at overgangsperioden måtte være ferdig innen mai 1999. Avtalen slår fast at Israel måtte trekke tilbake sine væpnede styrker utenfor de områdene som var bebodd av den palestinske befolkningen. Videre måtte israelerne ta ansvaret for at turisme, utdanning, kultur, helse og sosial velferd som skulle bli overført til palestinske myndigheter. På Vestbredden og Gazastripen begrenset israelske myndigheter den palestinske selvstyremyndighetens økonomiske og juridiske myndighet. Palestinere kunne innføre kommunale skatter, men de ikke kunne innføre generelle skatter som var ment å bli fordelt mellom Israel og PA. Dette innebar at de palestinske selvstyremyndighetene ikke hadde full økonomisk kontroll over sitt eget område.⁸⁷

Israel ønsket ikke å utvide det palestinske myndighetsområdet, noe som innebar at de palestinske myndighetene ikke hadde full kontroll over lover på Vestbredden og Gazastripen. I stedet ble felleskomiteer opprettet som ga inntrykk av likeverdighet mellom partene. Israel hadde også mulighet til å blokkere palestinsk lovgivning noe som innebar et israelsk veto. Det igjen betyr at Israel hadde mulighet til å hindre palestinsk makt i de okkuperte områdene. I fredsprosessen mellom Israel og Palestina var Kairo-avtalen en viktig milepæl, men den hadde også uklarheter og begrensninger. Grunnen til at Kairo-avtalen, også kjent som Oslo I-avtalen, spilte en viktig rolle i fredsprosessen mellom Israel og Palestina, er flere. Anerkjennelsen ga palestinere rett til selvstyre med respekt for deres rettigheter og interesser. I tillegg fikk palestinere rett til selvstyre i de okkuperte områdene. Avtalen markerte slutten på fiendtligheten mellom Israel og palestinere, noe som ga håp om en fredelig fremtid med mindre vold. Det internasjonale samfunnet ga omfattende støtte og anerkjennelse til avtalen, samtidig som det satte press på partene for å forhandle videre og arbeid mot en løsning på konflikten. Videre la Kairo-avtalen grunnlaget for flere forhandlinger med sikte på å utvikle en endelig fredsavtale. Dette omfattet viktige spørsmål som Jerusalems fremtid, grensedragnings, statusen til palestinske flyktninger og sikkerhet. Avtalen førte til en begrenset tilbaketrekning av israelske styrker, og muliggjorde også etableringen av palestinsk administrasjon, og muligens en tostatsløsning på sikt.⁸⁸

Waage påpeker tok Israel full kontroll over områdene rundt bosetningene på Gazastripen. Samtidig ble noen tilleggsområder og hele Vestbredden, bortsett fra Jeriko, underlagt israelsk

⁸⁷ Ibid, 168

⁸⁸ Ibid, 168

kontroll. Videre opprettholdt Israel sin fulle kontroll over grensepassasjer, luftrommet innenfor de palestinske autonome områdene, ekstern sikkerhet, vann og elektrisitet. Dette betyr at israelske bosettere hadde opprettholdt myndighet over veiene og kunne regulere hvem som kunne bruke dem og under hvilke betingelser. Denne situasjonen representerer den totale kontrollen Israel hadde over Gazastripen etter Gaza-Jeriko-avtalen. Dette innebar at palestinske innbyggere kunne bli påvirket av bosettere som bodde i områdene. De områdene på Gazastripen som var ment å ha selvstyre, ble fullt kontrollert av Israel.⁸⁹

Videre hevder Waage at Israel bestemte hvem som kunne gå inn og ut av Gaza, da Israel beskyttet og overvåket Gazastripen. Områder som i henhold til Gaza-Jeriko-avtalen var ment å være under palestinsk myndighet, var reelt underlagt Israels kontroll. Det var ulike former for kontroll som Israel beholdt overfor disse områdene. Dette tyder på at Israel hadde en betydelig maktposisjon i avtalen. Israel rådde over forskjellige begrensninger og veto mot de palestinske myndighetene. Det var tydelig at det var en ubalanse i maktforholdet mellom partene, da Israel hadde fast kontroll over de palestinske områdene.⁹⁰ Selv om Gaza-Jeriko-avtalen ga palestinerne økt kontroll over Gazastripen og Jeriko og områdene på Vestbredden, fortsatte Israel å beholde kontrollen rundt Gaza og Jeriko områdene når det gjaldt grenseområder og sikkerhetssoner. Waages analyse viser en kritisk tilnærming til Oslo-avtalen. Effekten av avtalen ble redusert på grunn av Israels kontroll over flere områder. Som et resultat av dette mener Waage at Oslo-avtalen mislyktes, og dette var en av faktorene som hindret oppnåelsen av fred mellom Israel og palestinerne.

Konsekvensene av Oslo-avtalen

Professor Shamir Hassan framhever to motstridende synspunkter på Oslo-fredsprosessen, hvor en gruppe støttet prosessen, mens det også fantes grupper som var imot den. Den sistnevnte gruppen hevdet at problemet lå i den mangelfulle strukturen til avtalen, som har påvirket hvordan de ble gjennomført. Det innebærer at når en avtale gjentatte ganger blir brutt uten konsekvenser, antyder dette at avtalen i seg selv var av lav kvalitet. Her gjengav Hassan kritikken som Edward Said, en palestinsk-amerikansk litteraturhistoriker og forfatter, hadde av Oslo-avtalen. Ifølge Said førte Oslo-avtalen ikke til en løsning på konflikten mellom Israel og Palestina. Hans oppfatning var at avtalen verken var et instrument for avkolonisering eller implementering av relevante FN-resolusjoner, men at det var et rammeverk hvis hensikt var å

⁸⁹ Ibid, 168

⁹⁰ Ibid, 168

oppretholde israelsk kontroll over de okkuperte områdene. Denne svakheten innebar at prosessen ikke hadde kapasitet til å skape løsninger. Til slutt ville avtalen føre til ytterligere konflikter. Her ga Hassan uttrykk for en kritikk av Oslo-avtalen og dens begrensninger som et rammeverk for å løse konflikten mellom Israel og Palestina.⁹¹

Hassans argumentasjon er at forholdet mellom Israel og PLO som ble etablert i Oslo, ikke baserte seg på gjensidig anerkjennelse av likeverdige eller sammenlignbare rettigheter. Da Oslo-avtalen ble inngått, krevde Israel den største delen av det som det skulle forhandles om i avtalen. Dette inkluderte også palestinske innrømmelser, som innebar at palestinere måtte gi opp noe de hadde krav på eller hadde fått tidligere. Israel krevde at visse betingelser måtte være oppfylt før de ville godkjenne Palestina som egen stat. Dette ble et omstridt punkt i forhandlingene mellom partene, og det tok lengre tid for Israel og PLO å komme til enighet. De relevante Oslo-avtalene refererte aldri til Vestbredden og Gazastripen som «okkuperte». De forpliktet ikke Israel til å avstå fra ulovlige bosetninger som var designet for å forsvare det israelske herredømmet, som i realiteten var i strid med internasjonal lov. Videre gjorde ikke avtalen noen innsats for å løse kjerneområdene som definerte konflikten mellom israelere og palestinere, så som flyktninger, grenser og Jerusalem. Hassan mener at det ikke var noen klare retningslinjer for videre skritt mot en tostatsløsning i avtalen. I stedet ble palestinernes rettigheter satt til side som «endelige statusspørsmål», og utsatt for forhandlinger helt på slutten av prosessen.⁹²

Videre hevder Hassan at ubalansen i maktforholdet som var innebygd i Oslo-avtalen, var avgjørende for det katastrofale utfallet. Gjennom avtalen inngikk Israel, med sin økende makt, et partnerskap med et svekket og utmattet PLO. Altså her forble PLO en svak part i motsetning til Israel som fortsatte å være sterk. Avtalen tillot Israel å beholde strategiske eiendeler i Vestbredden og Gaza, inkludert grenser, vann land og Jerusalem. Samtidig ble bosettere etablert. Ifølge avtalen måtte PLO påta seg ansvaret for innbyggerne i form av en anerkjent palestinsk enhet, men Israel kunne okkupere ethvert område som ble holdt av den palestinske myndigheten. Dette var en prosess der Israels sikkerhetsinteresser ble overordnet alt annet, inkludert individuelle og kollektive palestinske rettigheter.⁹³

⁹¹ Hassan, «Oslo Accords; Genesis and consequences for Palestine», 946

⁹² Ibid, 946-947

⁹³ Ibid, 947

Hassan antyder at den pågående konflikten mellom Israel og Palestina dreier seg om at israelsk sikkerhetsinteresser prioriteres over alt annet, inkludert de individuelle og kollektive rettighetene til det palestinske folket. Dette er en kritikk av israelsk politikk og handlinger overfor palestinerne, og en påpekning av at det er et behov for å ta hensyn til palestinernes rettigheter og interesser også. Oslo-avtalen viste at kravene for fred ble oversett, og israelske brutt på folkeretten bidro til økt konflikt. I perioden mellom 1993 og 2000 økte antallet jødiske bosettinger fra 110 000 til 195 000, en økning på 77 %. Dette ble delvis tilskrevet mangelen på tydelige retningslinjer i Oslo-avtalen når det gjaldt bosetningspolitikken.⁹⁴ I motsetning til Waages analyse, viser Hassans analyse at han hadde en positiv tilnærming til avtalen. Til tross for at avtalen hadde sine utfordringer, mente Hassan at den ville bidra til løse konflikten mellom Israel og Palestina. Han tenkte at det som avgjorde for at avtalen skulle nå sine mål, var gjensidig kompromiss og anerkjennelse. Det så ut som Hassan var den eneste som var positiv til Oslo-avtalen i forhold til andre professorer som Waage, Malik og Fawcett som kritiserte avtalen.

I motsetning til Hassan, fokuserte Waage på hvordan Israel kontrollerte og begrenset det palestinske selvstyret, noe som gjald etter Hebron-massakren. Hennes argumentasjon bygger på at Oslo-avtalen ikke lyktes på grunn av ujevn fordeling av maktforholdet. Et eksempel på det er da Israel hadde evnen til å beholde kontrollen innenfor de palestinske selvstyreområdene, ekstern sikkerhet og grenseområder. Som resultat av dette, oppretthold israelske bosettere kontroll over disse områdene, noe som påvirket palestinernes liv. Det er viktig å merke seg at noen kan ha både positive og negative synspunkter på en bestemt sakt. I dette tilfelle hadde Hassan også en kritisk tilnærming til Oslo-avtalen, selv om hadde en positiv tilnærming til avtalen, hvor han så verdien av den. Hans kritikk av avtalen var rettet mot måten den ble gjennomført på.

Han kritiserte strukturen i Oslo-avtalen. Hassans argumentasjon var at den ikke hadde positivt effekt for å løse kjernekonflikten. Han hevdet at Oslo-avtalen ga fordeler til israelske interesser, mens palestinernes interesse ikke ble ivaretatt av avtalen. Hans argumentasjon tyder på at palestinerne fikk negative konsekvenser, da deres ønske om en selvstendig palestinsk stat aldri ble realisert. Både Waages og Hassans argumentasjon tydeliggjør at de hadde en kritisk tilnærming til Oslo-avtalen til tross for deres forskjellige respektive analyser.

⁹⁴ Ibid, 947

Når det gjelder uenigheten mellom Waage og Hassan, vektla Hassan svakhetene i selve Oslo-avtalen, mens Waage undersøkte hvordan Hebron-massakren fikk negativ påvirkning på fredsprosessen. Et eksempel er Hebron-massakren, som førte til internasjonal fordømmelse, spenning og iverksatte en rekke hendelser som fikk negative konsekvenser for forhandlingene. Videre pekte Waage på PLO, hvor dens posisjon ble svekket, mens Hassan satte fokuset på hvordan avtalen lot Israel beholde kontrollen over viktige områder. Ifølge Waages argumentasjon, ble fredsprosessen ødelagt som var en konsekvens av Hebron-massakren.

Basert på det Waage og Hassan har analysert, gir Waages den mest overbevisende analysen. Fordi hennes forskning tydelig viser hva som var grunnlaget for at fredsprosessen ikke ble vellykket. Dette viser Waage ved å trekke frem ulike perspektiver. Hun brukte Hebron-massakren som et godt eksempel på konsekvenser, som ga negative utfall på fredsprosessen. I denne sammenhengen gir dette en bred forståelse. Videre ga hun en tolkning av konsekvensene, hvor hun påpekte på de sentrale konsekvensene av hendelsene, som økt spenning, internasjonal fordømmelse og påfølgende handlinger. På grunnlag av dette underbygger hennes påstand om det faktisk var en negativ innvirkning på fredsprosessen. Derfor gjør hennes analyse det innsiktsfull å forstå konflikten som helhet.

Ifølge argumentasjonen til Fawcett lyktes ikke Oslo-avtalen i å løse konflikten mellom Israel og Palestinerne. Hun mener at det kan være ulike årsaker til at avtalen mislyktes. Muligens kan en årsak være at avtalen hadde innebygde svakheter og dermed ikke klarte å løse de viktigste problemene i konflikten. I tillegg var en av årsakene til at konflikten ikke ble løst at Israel under ledelse av Likud ga avkall på sine forpliktelser i avtalen, noe som førte til at palestinerne reagerte med vold, og bidro til å svekke tilliten mellom partene. Den manglende tilliten gjorde det svært vanskelig å oppnå politisk fremgang i fredsprosessen.⁹⁵

Videre påpeker Fawcett at implementeringen av avtalen som støtter på opp- og nedturer i Oslo-avtalen kan være en mulig årsak til dens manglende suksess. Tross for at avtalen hadde sine begrensninger, kan faktorer som manglende vilje fra partene, andre omstendigheter og politisk ustabilitet ha spilt en rolle i den mislykkede forsøk på løse konflikten mellom Israel og Palestina. I henhold til Fawcett brøt Israel sin del av avtalen ved å utvide bosettingene på Vestbredden, noe som forhindret opprettelsen av en palestinsk stat. Palestinerne mistet tilliten

⁹⁵ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009) 269

til avtalen på grunn av manglende evne fra amerikansk side til å legge press på Israel for å trekke seg fra de okkuperte områdene. Dette var en av faktorene som bidro til sammenbruddet av Oslo-avtalen. I tillegg var det manglende gjennomføring og implementering av avtalen også en viktig negativ faktor.⁹⁶

Fawcett påpeker at selv om Israel og PLO var i stand til å forhandle frem avtalen uten hjelp fra en tredjepart, var det vanskelig å føre avtalen til en vellykket konklusjon på grunn av ubalansen i makten mellom partene. Fawcett argumenterer for at selv om USA sin rolle som leder av fredsprosessen var avgjørende for suksessen til hele prosjektet, manglet USA evnen til å utøve nok press på Israel for at de skulle trekke seg fra de okkuperte områdene, som var en av faktorene som bidro til sammenbruddet av Oslo-prosessen.⁹⁷ Denne argumentasjon gir en forklaring på hvorfor Oslo-avtalen ikke oppnådde fred. På samme måte som Waage, hadde også Fawcett kritisk perspektiv på avtalen, da hun mente avtalen ble mislykket av ulike faktorer. Disse faktorene inkluderer utfallet av avtalen som ikke løste konflikten mellom Israel og Palestina, og som ikke førte til en varig fred. Når det gjaldt maktforholdet mellom partene, hadde Israel en overlegen stilling i gjennomføringen av avtalen.

Sett fra professoren Iffat Malik sitt perspektiv løste Oslo-avtalen ikke konflikten mellom Israel og Palestina, fordi det var problemer med gjennomføringen av avtalen og problemer med selve avtalen. Det var disse to problemene som Malik mente var årsaken til at avtalene ikke oppnådde fred mellom de to statene. Videre påpeker Malik at prinsipperklæringen (DOP) besto av mye svakheter som grunnlaget for avtalen. Dermed kan disse feilene ha bidratt til at avtalene ikke fungerte. Basert på Malik sin analyse er det viktig å trekke frem Oslo-avtalen sin vurdering av de gjensidige anerkjennelseserklæringene som kom før dem. Fra israelsk side ble PLO ikke bare anerkjent som talsperson for det palestinske folket, men Israel aksepterte også at PLO skulle kunne engasjere seg i samtaler. Fra palestinsk side inngikk PLO større kompromisser, det vil si at de oppga noen av sine krav og prinsipper for å oppnå enighet med Israel. Dermed kom PLO fram en til avtale om gjensidig anerkjennelse. Når PLO nektet å anerkjenne Israels eksistens og når de endret seg på dette punktet, siden det var et premiss for at prosessen skulle gå videre.⁹⁸ Maliks argumentasjon peker på at gjensidig anerkjennelse og kompromiss var sentrale elementer som bidro til å etablere tillit og legge grunnlaget for Oslo-

⁹⁶ Louise Fawcett, *International Relations of the Middle East* (New York: Oxford University press, 2009) 269-270

⁹⁷ Ibid, 270

⁹⁸ Malik, "Analysis of Oslo Accords", 137

avtalen. Dette førte til etablering av palestinsk selvstyre og opprettelsen av de palestinske selvstyreområdene (Vestbredden og Gazastripen), men avtalen møtte også utfordringer og kontroverser i ettertid.

I henhold til Malik anklaget Israel PLO for å være en terroristorganisasjon, og dette svekket PLOs posisjon i forhandlingene. Dermed ga det Israel en fordel i å gjennomføre avtalen. Malik argumenterer med at iboende feil i Deklarasjonen om prinsipper for midlertidige selvstyreordninger (DOP) og PLOs innrømmelser var årsakene til at Oslo-avtalen ikke klarte å oppfylle PLOs mål. Malik vektlegger viktigheten av å sette fokuset på disse feilene. For å løse de underliggende problemene, må det gjennomføres fremtidige forhandlinger for nå en rettferdig og bærekraftig avtale. Her peker Malik på to viktige begreper: rettferdig og bærekraftig. Når det gjelder begrepet rettferdig, innebærer dette at avtalen må være rettferdig og rimelig for alle de partene som er involvert i avtalen. Når det gjelder begrepet bærekraftig, handler det om å gjennomføre avtalen på en måte som er både økonomisk, økologisk og sosialt ansvarlig sånn at det ikke skal ha negative konsekvenser for fremtidige generasjoner eller miljøet.⁹⁹

Maliks argumentasjon er at Oslo-avtalene hadde svakhet i seg selv, som ikke klarte å løse mange av de vanskeligste problemene og spørsmålene som var knyttet til konflikten mellom Israel og palestinerne. I stedet for å løse problemstillingen og løse disse stridsspørsmålene direkte i Oslo-avtalene, ble disse problemene satt på vent. De skulle løses ved forhandlinger i en senere fase. Som konsekvens av dette ble det vanskelig å gjennomføre og opprettholde en langsiktig avtale som kunne være rettferdig og holdbar for begge partene.¹⁰⁰

I Oslo-avtalen ble de viktigste spørsmålene ikke løst som inkluderte spørsmål om Jerusalem, palestinske flyktninger, jødiske bosetninger på Vestbredden og Gazastripen, og grenser for en palestinsk stat. Israel ønsket å beholde kontrollen over hele Jerusalem, mens palestinerne ønsket at Øst-Jerusalem skulle være hovedstaden i en palestinsk stat. Ifølge avtalen ville det blitt lettere å løse disse spørsmålene dersom Israel og Palestina sluttet å kjempe og begynte med å samarbeide. Malik antok at dette ville være for optimistisk da fiendskapet mellom israelere og palestinere var for dypt, og forskjellene mellom dem var store. Muligheten ville vært å inngå en permanent avtale mellom israelere og palestinere innen fem år.¹⁰¹

⁹⁹ Ibid, 137

¹⁰⁰ Ibid, 137-138

¹⁰¹ Ibid, 138

Tross for at det ikke var realistisk å forvente en permanent avtale innen så kort tidsramme, fordi fiendtligheten mellom disse partene var stor, forsøkte begge statene likevel å muliggjøre noe som kunne løse deres strid. Malik gir en beskrivelse av to ulike perspektiver på Oslo-avtalen, fra henholdsvis israelsk og palestinsk side. Fra israelsk perspektiv ble avtalen en god avtale, fordi de fikk løst problemet med de militante islamistiske organisasjonene og oppnådde en avtale om fred. I tillegg skulle de overgi begrensede makter til palestinere.¹⁰²

Malik avslutter med å påpeke at selv om det var håp om at det skulle bli fred i Midtøsten etter mange år med konflikt, skjedde ikke dette da avtalene ikke ble gjennomført på en god måte og i tillegg var mangelfulle. Dette var på grunn av den store ubalansen mellom Israel og Palestina, der Israel har vært den sterke staten med støtte fra USA, mens Palestina har lidd av interne splittelser og har fått lite støtte fra andre land. Med det kunne ikke palestinere tvinge Israel til å følge avtalen, da palestinerne ikke hadde noen muligheter til å reagere mot brudd på avtalen. Derfor måtte en ny fredsprosess begynne etter at volden hadde stoppet. Det er tydelig at feilen ble gjort i den forrige prosessen, altså i Oslo I-avtalen, men på grunn av ubalansen mellom Israel og Palestina, og valget av en president i USA som er enten «hands off» eller «pro-Israel», har det vært vanskelig å se hvordan man kunne unngå å gjøre de samme feilene neste gang.¹⁰³ Slik det oppfattes, mente Malik at USA i denne forbindelsen hadde to alternativer: enten måtte de gi støtte til israelske interesser, politikk og handlinger, og støtte Israels rett til å eksistere som en suveren stat eller de burde ikke blande seg i konflikten, men heller la Israel og Palestina løse sin konflikt på egen hånd, uten at USA skulle involvere seg. I likhet med Waage og Fawcett, hadde også Malik en kritisk tilnærming til Oslo-avtalen. Årsaken til dette er avtalen som hadde mangel og feil som gjorde at den ikke oppnådde sine mål. I tillegg hadde avtalen mye problemer, som var knyttet til konflikten som ble utelatt. Av den grunn ble avtalen ikke løst, som Malik påpeker.

En annen professor, ved navn Oren Barak bruker ulike synspunkter for å gi en forståelse av hvorfor Oslo-prosessen kollapset. Barak analyserer hva som forårsaket konflikten, hvordan partene prøvde å lage en avtale for å finne en løsning på konflikten, hva som skjedde etter at avtalen var på plass og involveringen av utenlandske aktører i prosessen.¹⁰⁴ Baraks argument var at til tross for inngåelsen av begge Oslo-avtalene, ble ikke partenes interesser tilfredsstilt gjennom gjennomføringen av avtalene. Dette betyr at avtalene ikke førte til fordeler eller

¹⁰² Malik, "Analysis of Oslo Accords", 140

¹⁰³ Ibid, 145

¹⁰⁴ Barak, "The Failure of the Israel-Palestinian Peace Process, 1993-2000", 726

tilfredsstillende resultater for de involverte partene. Mangel på realiserte interesser skyldes enten manglende vilje til å fortsette samarbeidet på grunn av negative utfall, eller misnøye med avtalen. I tillegg ble Oslo-avtalene kritisert som et eksempel på dårlig lederskap, til tross for deres viktige rolle for alle som strebet etter fred.¹⁰⁵

Utfra Barak sin argumentasjon ble det i konflikten mellom Israel og palestinerne brukt ulike metoder for løse konflikten i minst to tiår for de formelle forhandlingene. De to gruppene anerkjente ikke hverandre og interaksjonen mellom dem var ikke godkjent. Det vil si konflikten forhindret gjensidige handlinger mellom dem. Lover eller regler hindret medlemmer av disse to gruppene fra å ha noen form for kontakt med hverandre. Eksempler som Barak viser til, illustrerer hvordan problemene knyttet til flyktninger og Jerusalem i konflikten mellom palestinerne og Israel kunne være mer komplekse enn bare territoriale spørsmål. Dette skapte utfordringer med å finne en rettferdig og varig løsning på konflikten. Dette kan ha hatt økonomiske, politiske eller sikkerhetsmessige grunner. Medlemmene av den palestinske og de israelske gruppene innså at deres behov kunne blitt tatt hensyn til. Dermed hjalp dette med å få i stand Oslo-avtalen, og viste hvordan en «two-track»- innsats kunne danne grunnlaget for formelle forhandlinger.¹⁰⁶

«Two-track»-tilnærmingen var en metode som ble tatt i bruk for å legge grunnlaget for de formelle forhandlingene mellom Israel og Palestina. Dette innebar at uformelle samtaler og kontakter mellom representanter for de to partene ble brukt for å skape tillit og utveksle synspunkter før de offisielle forhandlingene begynte. Etter at gruppene anerkjente hverandre ble konflikten løst ved hjelp av verktøyene til lederne som fokuserte på internasjonale relasjoner. Denne prosessen etablerte ikke en tostatsløsning, men partene brukte formelle forhandlinger som ble preget av konkurranser.¹⁰⁷

I lys av analysen som presenteres, reflekterer jeg over årsaken til at tostatsløsning ikke ble oppfylt, ettersom de er komplekse og multifaktorene. Fordi det var flere faktorer som bidro til at tostatsløsningen ikke ble oppnådd. Eksempler som har vært med på å hindre tostatsløsning inkluderer historiske hendelser, som FNs delingsplan fra 1947, der separate jødiske og arabiske stater skulle opprettes. Denne planen ble avvist av flere arabiske stater og resultatet ble konflikt mellom Israel og nabolandene. Videre var det utfallet av seksdagerskrigen, som

¹⁰⁵ Barak, "The Failure of the Israel-Palestinian Peace Process, 1993-2000", 728

¹⁰⁶ Ibid, 729

¹⁰⁷ Ibid, 729-730

satte scenen for territorielle stridigheter. Oslo-avtalen, selv om den hadde som mål å oppnå tostatsløsning, møtte utfordringer på grunn av motstridende interesser og manglende evne til å løse sentrale spørsmål. Samtidig har bosettingspolitikken og kontrollen over Gaza av Hamas skapt ytterligere komplikasjoner. Interne splittelser blant palestinerne har gjort det vanskelig å oppnå enhetlig forhandling. Disse faktorene, i kombinasjon med hendelser som Hebron-massakren, drapet på Rabin, og utvidelse av israelske bosetninger, har alle bidratt til en uavhengig palestinsk stat aldri oppfylt. Hvis tostatsløsningen hadde blitt gjennomført, ville situasjonen mellom israelere og palestinere vært stabil og ikke like ille som den er nå siden konflikten dreiser seg om landområder.

Som Waage, Fawcett og Malik delte også Barak en kritisk holdning til avtalen. Fordi Barak analyse viser at selv om avtalen ønsket fred mellom Israel og Palestina, ble den resultatløs. Barak mener Oslo-avtalene ikke oppnådde fred mellom Israel og Palestina når utfallet skulle bli noe positivt. Dette skyldes i måten avtalene ble gjennomført som ikke oppfylte deres behov, samtidig som begge partene hadde ulike meninger som ble et problem.

I april 1994 ble det signert an avtale mellom Verdensbanken og PECJAR (Palestinas økonomiske råd for utvikling og gjenoppbygging) som ga økonomisk støtte. Arafat og palestinske myndigheter godkjente nye regler for å styre denne støtten, etter seks måneders hardt arbeid. Norge jobbet aktiv med denne saken og hadde mange samtaler med andre land og organisasjoner. Arafat ble presset av USA til å løse problemene. Til slutt var amerikanerne fornøyd med den jobben som var gjort. I mai 1994 ble en avtale signert om Gaza og Jeriko, og Israel måtte gi makt til palestinske myndigheter. Det var åpenbart at palestinere trengte hjelp fra andre land, og kravene fra disse landene var tydelige. Palestinere ble presset av USA til å ta situasjonen seriøst. I juni 1994 var alle fornøyd med innsatsen som ble gjort. Norge fra sin side hadde hjulpet til med å organisere hvordan pengene skulle bli fordelt, men hjelp fra Norge var nødvendig. I tillegg var Norge involvert i vanskelige spørsmål i denne fredsprosessen, også når det gjaldt sikkerhetsspørsmål.¹⁰⁸ I den forbindelse gir Waage et innblikk i den politiske og økonomiske situasjonen på Vestbredden og Gazastripen i 1994, og Norges rolle i fredsprosessen mellom Israel og Palestina. Hun viser også til manglende ressurser og at palestinerne trengte hjelp fra andre land og organisasjoner som skulle gi dem

¹⁰⁸ Hilde Henriksen Waage, *Peacemaking Is a Risky Business: Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-1996* (PRIO, 2004), 181

økonomisk støtte. I tillegg tok USA sin rolle som en viktig aktør som la press på partene til å ta situasjonen på alvor, ifølge Waage.

28. mai 1994 møtte Rabin kong Hussein Bin Talal av Jordan i London for å videreføre fremgangen til sine assistenter i fredsforhandlingene. Det var på dette møtet at Israel først ga uttrykk for at de var villige til å gi Jordan en spesiell posisjon når det gjaldt forvaltningen av de muslimske helligdommene i Jerusalem i en fremtidig fredsavtale. Dette ble vendepunktet i samtalen, og Hussein gikk med på å signere en felleserklæring om prinsipper som skulle følges av detaljerte forhandlinger om en fredsavtale. Han gikk med på et offentlig møte med Rabin i Det Hvite huse i oktober, og i bytte lovet Rabin å anbefale for den amerikanske presidenten og Kongressen at Jordans gjeldt til USA skulle slettes. Hussein presenterte denne beslutningen som en naturlig følge av fremgangen i samtalen:

«The fact that we did not announce peace contacts publicly all through the past was due to a mutual agreement. At first we were so far apart that there would have been no benefit in announcing the meetings. These meetings enabled us to get to know each other. They enabled us to examine our positions every now and then to see if there was any chance of progress. They certainly changed the atmosphere, but it was a mutual agreement from the word go that we keep them quiet until we had something of substance so that when we reached the right moment all this would not be lost» (Shlaim 2001:541).¹⁰⁹

En av faktorene som kan ha påvirket fredsprosessen og gjorde den vanskelig å oppnå fred, var blant annet daværende israelske statsministeren, Benjamin Netanyahu kritiske tilnærming til Oslo-avtalen. Professor Amnon Aran antyder at på denne tiden hadde Netanyahu en tøff holdning til fredsprosessen. Netanyahu var opptatt av å tilpasse seg nasjonale interesser og sikre sin politiske base fremfor å fremme fredsprosessen, og inngå kompromisser for å oppnå fred. Derfor gjorde Netanyahus holdning det vanskelig å oppnå varig fred. Det Netanyahu ønsket å gjøre, var å gjøre endringer i sikkerhetsavtalene som ble inngått under Rabin-Peres regjering. Videre forsøkte han å forsinke omfordelingen av IDF i Hebron. Netanyahus politikk var kritisk til Oslo-avtalen og prinsippet om "land for fred". Det tyder på at Netanyahu ville unngå kompromiss i fredsforhandlinger og derfor var han bestemt på å ha sin sterke posisjon i forhandlingen til tross for at det førte til forsinkelser i gjennomføringen av avtalen. Hans kritiske holdning møtte motstand både fra israelerne og palestinske myndighetene.¹¹⁰

¹⁰⁹ Shlaim, "The Iron Wall: Israel and the Arab World", 541

¹¹⁰ Amnon Aran, *Israeli Foreign Policy since the End of the Cold War*, (Cambridge University Press, 2020), 157-158

Den tidligere amerikanske presidenten, Jimmy Carter, påpeker at noen uker etter det palestinske valget i 1996 gjennomførte palestiner selvmordsbomber som tok livet av 32 israelske borgere. Netanyahu, som tilhører Likud-partiet, var kjent for sitt harde forhold til fredsprosessen og hans motstand mot den. Han ble betraktet som en «hauk», noe som viste hans sterke motstand mot kompromisser, palestinerne og mot territoriale tilbakeleveringer. Netanyahu lovet aldri å bytte land for fred. Ariel Sharon, Israels utenriksminister, erklærte Oslo-avtalen som «National Suicide» og uttalte: Everybody has to move, run and grab as many hilltops as they can to enlarge the settlements because everything we take now will stay ours. . . . Everything we don't grab will go to them». Netanyahus politikk bidro til økende kontroll over de okkuperte områdene, inkludert Vestbredden og Gazastripen. Videre førte Netanyahus politikk til utbygging av flere jødiske bosetninger i de okkuperte områdene (Carter 2006: 147).¹¹¹ Carter tyder på at både Netanyahu og hans støttespillere var imot ideen om «land for fred». Derfor nektet Netanyahu å gå med på bytte land for fred, som skulle skje ved at han først skulle gi fra seg landområder og deretter få anerkjennelse av palestinerne.

Slik Netanyahu oppfattet, mente han at etableringen av PLO ville vært en trussel mot Israels sikkerhet og interesser. Han hever «A PLO state on the West Bank would be like a hand poised to strangle Israel's vital artery along the sea (Aronoff 2014: 43)».¹¹²

¹¹¹ Jimmy Carter, *Palestine: Peace not apartheid* (Simon & Schuster, 2006), 147

¹¹² Yael S. Aronoff, *The political psychology of Israeli Prime Ministers: when hard-liners opt for peace* (Cambridge University Press, 2014), 43

Kapittel 4: Hebron-massakren 1994 og Hamas' nektelse av Oslo-avtalen

Dette kapitlet tar for seg Hebron-massakren i 1994 og dens påvirkning på hendelsene som ledet opp til Oslo-II avtalen. Jeg vil undersøke både hendelsene og konsekvensene av Hebron-massakren og deretter hvordan den påvirket utviklingen av Oslo II-avtalen. Videre tar undersøkelsen seg Hamas sin rolle og deres avvisning av Oslo-avtalen.

Fra oktober 1993-februar 1994 ble det en problematisk start etter at prinsippavtalen (DOP) ble signert. Før massakren i Hebron gikk forhandlingene mellom Israel og Palestinerne bedre, samtidig som forhandlingene gjorde fremskritt i diskusjoner om israelsk sikkerhet, sivile saker og økonomi i byer som Davos, Taba, Kairo og Paris, hadde angrep og gjengjeldelser på Vestbredden og Gazastripen økt. Motstanden mot Oslo-avtalen kom fra både palestinske og israelske grupperinger siden de var imot avtalen. Den 11. oktober godkjente det palestinske sentralrådet den israelske DOP. To dager senere begynte forhandlingene om innføringen av autonomi planen for Gaza og Jeriko. Fra oktober til januar var det lite framgang i forhandlingene, samtidig som partene beskyldte hverandre fra internasjonale talerstoler. I tillegg gjennomførte palestinske og israelske motstandere angrep og gjengjeldelser.¹¹³

Siden palestinske forhandlere ble irritert over israelske forslag om tilbaketrekningen fra visse palestinske områder, valgte de å stanse forhandlingene i seks dager i november. Yasser Arafat anklaget Israel for å ha skapt en fastlåst situasjon i forhandlingene om tilbaketrekningen av israelske forsvarsstyrkene (IDF) fra palestinske områder. Den israelske statsministeren Yitzhak Rabin kunngjorde til pressen at det palestinske endringsforslaget til den israelske utkastet til Gaza-Jeriko-avtalen hadde gått for langt. Derfor anklaget han Arafat for å bryte tidligere avtaler som ble inngått i Kairo og stoppet forhandlingene helt til palestinerne ga klart i sin vurdering. I Jeriko sa Arafat til en gruppe mennesker at dersom Rabin undervurderte det palestinske folket, så tok han feil. Nabil Shaath, en palestinsk tjenestemann, hevder at under forhandlingene presset Rabin palestinerne på en uakseptabel måte. Han beskrev Rabin's reaksjon som utpressing, da han kritiserte måten Rabin håndterte situasjonen på.¹¹⁴

To dager før Palestinsk frigjøringsorganisasjonen (PLO) skulle stemme for godkjenningen av DOP, ble to israelere drept av medlemmer av Folkets Front for Palestinas Frigjøring (PFL),

¹¹³ Matthew Levitt, *Negotiating under Fire: Preserving Peace Talks in the Face of Terror Attacks* (Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2008), 17

¹¹⁴ Ibid, 17-18

som var en del av PLO. Etter at forhandlingene hadde startet i Taba, ble en jødisk yeshiva-student i Hebron angrepet av en palestinsk gruppe, kjent for fronten for Palestinas frigjøring (DFLP). Som hevn, gikk israelske bosettere til angrep som skadet seks palestinere. Til tross for dette, fortsatte palestinske og israelske forhandlinger i Taba, men offentlig anklaget de hverandre for at prosessen ble forsinket.¹¹⁵

Israelske soldater og bosettere ble også angrepet fra ulike palestinske grupperinger, inkludert DFLP, Hamas og PFLP hvor dette førte til gjengjeldelsesaksjoner. Israelere som bodde på Vestbredden og Gazastripen, følte at de ikke fikk nok beskyttelse av israelske myndigheter. En israelsk mann, Haim Mizrahi, ble bortført og drept, noe som førte til voldelige situasjoner blant bosettere. I tillegg oppstod det voldelige og intense situasjoner hvor det oppstod konflikt mellom palestinere og israelske styrker. Israelere håpet på at PA hadde makt til å stoppe angrepene, mens begge sider ønsket at kontrollen som var overført over Gaza og Jeriko til den palestinske myndigheten (PA) kunne føre til redusert vold og ro. På denne tiden var situasjonen i denne regionen preget av mistillit, vold og håp om at bedre tider skulle komme når PA hadde overtatt kontrollen.¹¹⁶

Etter bortføringen og drapet på Haim Mizrahi, som var en israeler fra bosetningen Beit-El, som skjedde den 29. oktober, økte frykten og opprørende bosettere protesterte. De brente seks palestinere i hjem i al-Bireh, steinet palestinske bilder og blokkerte veiene på Vestbredden. Etter at DOP ble signert, skjedde de verste sammenstøtene der åtte palestinere ble såret og en drept. Denne situasjonen fikk Rabin til å sende en topp rådgiver for å snakke med Arafat i Tunis. Arafat svarte Rabin ved at han ga sendemannen et identifikasjonsmerke som tilhørte en israelsk soldat som helt siden krigen i Libanon i 1982 hadde vært savnet. Etter signeringen av Oslo-avtalen som skjedde den 13. september, ble det mer kamper og konfrontasjoner mellom israelske soldater og palestinere. Dette resulterte i at flere mennesker ble skadet, og på en måte ødela det den gleden som fulgte undertegnelsen av avtalen da dette hadde skapt uro og vold. Dr. Baruch Goldstein hadde snakket med en amerikansk akademiker som rapporterte at grunnen til at han begikk drap på Rabin, var at Goldstein hadde en oppfatning om at den israelske staten ikke ville beskytte dem, noe han mente var en redsel for hans liv.¹¹⁷

¹¹⁵ Ibid, 18

¹¹⁶ Ibid, 18

¹¹⁷ Ibid, 18

Tanken var at dersom israelske styrker trakk seg tilbake og når institusjoner, palestinske sikkerhetsstyrker ble introdusert, ville palestinske angrep mot Israel bli redusert. I tillegg skulle palestinere få ansvar for å styre Gaza-Jeriko, samtidig som bosetternes tillit og selvtillit ville øke. Et medlem fra Arbeiderpartiet mente at dersom Yasser Arafat kom til makten, kunne han stoppe volden da mennesker med autoritet hadde kontroll over makt. Peres, en israelsk politiker, så forandring da palestinere på Gazastripen og Jeriko fikk styre seg selv. Med det kunne situasjonen endre seg raskt. Dette innebar at når palestinere fikk mer kontroll og ansvar over sine områder, ble situasjonen bedre.¹¹⁸ Den 25. februar 1994 gikk Dr. Baruch Goldstein inn i moskeen i Hebron og skjøt og drepte 29 mennesker, mens over 100 ble såret. Dette ble en blodig dag som senere resulterte i mye mer vold.¹¹⁹

Etter fredagsbønnen ved Al-Aqsa-moskeen i Jerusalem oppstod det voldelige sammenstøtt, der unge muslimer kastet stein mot jøder som ba ved Vestmuren, samtidig som de viftet med grønne Hamas-flagg. I tillegg skapte hendelsen i Hebron sine demonstrasjoner og kamper mellom israelske soldater de neste dagene. Alt i alt, medførte massakren at omtrent 70 mennesker ble drept og flere såret. PLO stanset samtalene mellom Israel og Palestinerne og deretter ba de palestinske forhandlerne om å møte siden det var en nødsituasjon. Fra palestinsk side demonstrerte de imot massakren over hele verden. Ingen tiltak ble iverksatt selv om FNs sikkerhetsråd diskuterte angrepene i fem timer. Fra israelsk side ble massakren fordømt, de innførte portforbud i Hebron og stengte av Gaza.¹²⁰

Israel så på krisen etter massakren fra to forskjellige perspektiver: Den ene var at de følte både skam og avsky over massakren. I tillegg mente de at den var brutal da det kostet menneskers liv. Den andre var at siden Goldstein hadde handlet alene uten samarbeide og støtte fra Israelsk forsvarsstyrker, og uten støtte fra en organisert terrorgruppe. Av den grunn betraktet de massakren som en alvorlig sikkerhetskrise. Til tross for at hovedmålet med massakren var å ødelegge Gaza-Jeriko- avtalen, hevdet israelerne at den kunne bli løst enkelt på bakgrunn av de positive forhandlingene som var pågått. Israelske beslutningstakerne innså

¹¹⁸ Matthew Levitt, *Negotiating under Fire: Preserving Peace Talks in the Face of Terror Attacks* (Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2008), 19

¹¹⁹ Matthew Levitt, *Negotiating under Fire: Preserving Peace Talks in the Face of Terror Attacks* (Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2008), 23

¹²⁰ Matthew Levitt, *Negotiating under Fire: Preserving Peace Talks in the Face of Terror Attacks* (Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2008), 24

at Hebron-massakren fikk sine problemer både for dem og for palestinske ledere og av den grunn måtte Israel gjøre noe med denne situasjonen som hadde oppstått.¹²¹

Basert på Matthew Levitt, en anerkjent ekspert på sikkerhet og kontraterrorisme, ble Hebron-massakren en grusom handling av Israelsk historie som medførte skam, vekket dype følelser av sorg og israelerne følte seg sterk berørt på grunn av hendelsen. På en måte stilte dem spørsmål om hva som var rett og galt. Levitt argumenterer for at massakren ble et brutalt angrep rettet mot sivile som gjennomførte religiøse ritualer. I dette tilfelle gjaldt det mennesker som bad i moskeen mens de ble rammet av massakren. Til tross for at handlingen ble utført av en mann med jødisk opphav, mente både israelerne og den israelske regjeringen at handlingen var grusomt som ikke var akseptabel. På grunn av disse verdiene som inkluderte israelske grunnleggende moralske verdier som bygget på religiøs toleranse og respekt for menneskeliv ble derfor gjennomføringen av denne handlingen betraktet som uakseptabel som ikke passet sammen, hvor Israel sto for de viktige prinsippene og verdiene.

Oslo II-avtalen i 1995

28.september 1995 ble en midlertidig avtale undertegnet mellom Israel og PLO, som resulterte i en deling av Vestbredden i tre soner. Sone A dekket omtrent 4% av Vestbreddens areal og omfattet de største byene, samtidig flertallet av innbyggerne. Den palestinske selvstyremyndigheten (PA) hadde sin administrative og sikkerhetsmessige kontroll i dette området. Sone B inkluderte omtrent 25% av territoriet. I dette området beholdt PA sin administrative myndighet, men sikkerhetsansvaret lå hovedsakelig hos Israel for å verne og håndtere det Israel oppfattet som terrortrusler. De palestinske politiet hadde ansvaret for å opprettholde offentlig orden blant palestinere. Sone C, som inkluderte resten av Vestbredden, forble under israelsk kontroll.¹²²

«I henhold til professor Edward Said, kom det verste bedraget fra israelerne som var i Oslo-avtalen.» (Said, 2000: 116). Begge partene hadde blitt enige om ikke bare en tidsramme for tilbaketrekningen, men andelen av landområder som var kontrollert av Israel, skulle gradvis bli overført til palestinere. Koordineringen av tidskjemaer og prosentandeler over en periode på flere måneder ga prosessen en illusjon av suksess for palestinere tross for at de i

¹²¹ Matthew Levitt, *Negotiating under Fire: Preserving Peace Talks in the Face of Terror Attacks* (Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2008), 25

¹²² Raphael Cohen-Almagor, "The failed Palestinian–Israeli peace process 1993–2011: an Israeli perspective", 18, No. 4, (October 2012): 563–576, 10.1080/13537121.2012.717389, 564

begynnelsen hadde fått kontroll i hovedbyene som tilsvarte 3% av hele området. Ifølge tidsskjemaet og prosentplanen skulle palestinere få omtrent 70% av Vestbredden.¹²³

Den midlertidige Oslo-avtalen som ofte omtales som Oslo II, ble signert av PLOs leder Yasser og Israelsk statsminister Yitzhak. De som ledet signeringsseremonien, var blant andre Jordans kong Hussein, den egyptiske presidenten Hosni Mubarak og USAs president Bill Clinton. Ti dager etter undertegningen av avtalen skulle den første fasen av tilbaketrekningen starte og gjennomføres i trinn. Den første fasen krevde at tilbaketrekningen fra sone A skulle være fullført før de palestinske valgene som var planlagt i januar 1996. Resultatet ble at de palestinske myndighetene tok kontroll over Jenin den 13. november, Tulkarem den 10. desember, Nablus den 11. desember, Qalquliya den 16. desember, Betlehem den 21. desember og Ramallah den 27 desember. Da det gjaldt Hebron gikk det ikke etter planen. Byen var blant de største byene med en befolkning på 130 000 innbyggere, der omtrent 400 militante jødiske bosettere bodde, og de var beskyttet av Den israelske hæren (IDF).¹²⁴

Oslo-avtalen fra 1995 besluttet at palestinske myndigheter skulle få omtrent 80% av Hebron, men på grunn av betydelig press fra bosettere og deres støttespillere ble tilbaketrekningen gjentatte ganger utsatt. I tre etterfølgende faser skulle tilbaketrekningen i andre deler av Vestbredden gjennomføres, og som måtte være fullført innen seks til atten måneder etter innsettelsen av det palestinske lovgivende forsamling. I Oslo II-avtalen ble institusjoner satt opp for å hjelpe palestinere med å styre områdene som de hadde ansvaret for. I den forbindelse ble to viktige grupper etablert hvor den ene var palestinsk lovgivende forsamling. Denne gruppen skulle lagre regler og ta beslutninger for palestinere. Folk fra Vestbredden, Jerusalem og Gazastripen skulle velge 88 medlemmer. Den andre gruppen var en utøvende myndighet som hadde ansvaret for praktiske oppgaver og beslutninger. Lederne, som gikk tittelen president, ble valgt av folket på samme måte som medlemmene av lovgivende forsamlingen. Alt dette utgjorde den palestinske selvstyre myndigheten (PA). Formålet var at palestinere skulle ha kontroll over sitt eget område og at de selv kunne beslutte saker som gjaldt dem selv. Den lovgivende forsamlingens oppgave var å lage lover, mens den utøvende myndigheten tok ansvaret for at lovene ble fulgt.¹²⁵

¹²³ Edward W Said, *The end of the peace process, Oslo and after*, (New York: Pantheon Books, 2000), 116

¹²⁴ Mark Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* (Indiana University Press, 1994), 764, 766

¹²⁵ Mark Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* (Indiana University Press, 1994), 766

Ifølge den palestinske sentrale valgkommisjonens rapport var valgdeltakelsen på 74% på Vestbredden og 85% på Gaza, mens i noen områder var valgdeltakelsen så høy som 90 prosent. I Øst-Jerusalem ble valgdeltakelsen rapportert å være 40 % grunnet utfordringer som hindringer fra Israel og praktiske problemer, og av den grunn var det bare 40 prosent av befolkningen i Jerusalem som deltok i valget. Dette innebar at mindre andel av befolkningen i dette området valgte å stemme sammenlignet med andre steder. Resultatet ble en stor seier for Arafat og Fatah. Den palestinske lederen oppnådde en oppslutning på 88% i valget som president. I tillegg vant han over sin motstander, Samiha Khalil. Fata sikret seg 68 av rådets 88 seter, hvorav 21 av disse fra støttespillere fra fraksjonen som stilte som uavhengige kandidater. Til tross for at Hamas boikottet valget, var det syv personer blant de vellykkede kandidatene som stilte som uavhengige, og det ble antatt at de kandidatene hadde tilknytning til islamistbevegelsen.¹²⁶

De viktigste resultatene i de håpefulle årene 1994-1995 var ikke bare israelsk tilbaketrekning og etableringen av en midlertidig palestinsk selvstyremyndighet, men det skjedde en betydelig endring i Israels forhold til den arabiske verden. Etter at Israel anerkjente PLO som palestineres representant, ble flere arabiske land villige til å forhandle med den jødiske staten, og umiddelbart etter at prinsippløringen ble etablert, ble det etablert nye kontakter.¹²⁷

I en konferanse i Washington holdt Yasser Arafat en tale der han blant annet snakket om fred i Midtøsten (Archive 2015).¹²⁸

«Lasting peace in the Middle East will take more than a signing ceremony in Washington. The peace process involved more than just signing documents in Washington D-C. But peace is not only something to sign in the White House, peace is more difficult. The Jews were our cousins. To accept or not to accept... historically, they are our cousins, we are all from Abraham. But now, they are not only our cousins, they are our neighbours, our partners and all of us, we are in need of your help».

Yasser Arafat, 25 oktober 1995

Fremgang og utfordringer

Israel og PLO ble enige om å starte med forhandlinger om permanente løsninger for spørsmål om Jerusalem, flyktninger, bosetninger og vann. Innen mai 1999 skulle disse samtaler avsluttes med en endelig fredsavtale. Disse tidsfristene ble ikke overholdt. I stedet for å løse

¹²⁶ Ibid, 766-767

¹²⁷ Ibid, 767

¹²⁸ AP Archive, " USA: PLO LEADER YASSER ARAFAT SPEAKING AT HARVARD UNIVERSITY" Youtube, opplaget av Ap Archive, publisert 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=jkAGv22KMpk>

problemet mellom Israel og palestinerne, skapte Oslo-prosessen både historiske gjennombrudd og handlinger som var problematiske. Israel tillot palestinere å styre 60 % av Gazastripen og 17% av Vestbredden, samtidig satte Israel flere begrensninger på hvor mange palestinere som kunne bevege seg. I tillegg tok Israel over store områder med land for å bygge flere israelske steder og lagde omtrent 250 mil med veier som bare israelerne kunne bruke. Dette skapte en følelse av usikkerhet blant palestinerne, og de begynte å føle at Oslo-avtalen ikke ga dem muligheter til å ta egne avgjørelser, men at den heller begrenset deres rettigheter. Selv om PLO hadde anerkjent Israels eksistens og jobbet tett på ting relatert til sikkerhet og økonomi, fortsatte palestinere med voldelige handlinger som tok livet av mange israelere. På den andre siden ble flere palestinere drept av israelere enn før.¹²⁹

Professor Wendy Pearlman argumenterer for at noen observatører oppfattet voldelige protester i denne tidsperioden som islamisters forsøk på å ødelegge freden i den jødiske staten. Andre mener at i Oslo-prosessen fantes det svakheter som var innebygd, og derfor oppsto det problemer med voldelige protester. Disse svakhetene førte til at palestinsk motstand ble presset utenfor det som ble betraktet som akseptabel politikk. Men andre ord, mente noen at Oslo-prosessen ikke kunne håndtere dypgående problemene på en tilfredsstillende måte, og derfor førte dette til at motstanden fra palestinerne tok mer en voldelig retning. Februar 1994 drepte den jødiske bosetteren Baruch Goldstein 29 palestinere som ba inne i Ibrahim-moskeen i Hebron. Etter 40 dager tok Hamas hevn ved å gjennomføre sin første selvmordsaksjon inne i Israel. Israel svarte med ulike tiltak, inkludert drapet på ledere i Hamas og Islamsk Jihad. I respons på dette gjennomførte disse organisasjonene enda flere bombeangrep.¹³⁰

Arafat prøvde å håndtere at den palestinske bevegelsen var blitt splittet, dette gjorde folk misnøydde tross for at de fulgte det han sa. I begynnelsen av fredsprosessen samlet palestinerne seg om å forhandle ettersom de hadde et felles mål og en person som ledet dem. Siden denne samlingen ikke var så godt organisert, og som et resultat var den avhengig av ting som ikke skjedde. I denne situasjonen ble motstanden mer voldelig. I tillegg var palestinerne avhengig av at Israel ga etter på visse ting. Siden disse tingene ikke var så lett å oppnå, klarte ikke den palestinske bevegelsen å stoppe angrepene slik Israel ønsket.¹³¹

¹²⁹ Wendy Pearlman, *The Oslo peace process, 1993-2000* (Cambridge University Press, 2011), 124

¹³⁰ Wendy Pearlman, *The Oslo peace process, 1993-2000* (Cambridge University Press, 2011), 125

¹³¹ *Ibid*, 125

Kunngjøringen av Oslo-avtalen sjokkerte palestinere. En del av palestinere responderte positivt på det de så som starten på en selvstendig stat, mens resten anklaget PLO for å legitimere okkupasjonen for å redde seg selv fra isolasjon. De som kritiserte Oslo-avtalen, hevdet at Oslo verken kunne garantere en palestinsk stat eller få til en midlertidig stat i bygging av israelske bosettinger på palestinsk territorium. I henhold til deres oppfatning ga avtalen den mektige partneren muligheten til å gjennomføre handlinger eller utføre handlinger som ville skape konkrete forhold eller forhold på bakken. «The facts on the ground» eller disse realitetene ville vært en fordel for den mektige partneren. I tillegg kunne Israel forhåndsbestemme utfallet av fremtidige avtaler. Med andre ord kunne disse «fact on the ground» inkludere f.eks. utvidelsen av bosettinger eller andre handlinger som kunne styrke israelsk posisjon i senere forhandlinger. Arafat sine støttespillere svarte med å si at avtalen var den positive muligheten. De hevdet at israelsk-palestinsk samarbeid ville bygge tillit mellom disse to tidligere fiendene. Palestinere håpet på å overbevise Israel om at de var villige til å gi fra seg land og akseptere palestinsk selvstendighet på Vestbredden og Gazastripen.¹³²

Mouin Rabbani, en palestinsk-amerikansk analytiker og forfatter, forklarer at etter Oslo-avtalen ble palestinere delt i fire hovedgrupper: entusiastiske støttespillere bestående av Arafat og hans nærmeste knyttet til han; intellektuelle og fremtredende personer som ønsket og støttet fred, men samtidig kritiserte Oslo-avtalen fordi den ikke var rettferdige; en avvisende gruppe som betraktet Oslo som forræderi mot palestinske interesser; og majoriteten som utgjorde flertallet av befolkningen, ga avtalen sin støtte. Etter at PA tok form og Arafat vendte tilbake til palestinsk jord i juli 1994, samlet meningene seg.¹³³

Folkets støtte til fredsprosessen virket å bygge på to søyler. Den første var utmattelse. I henhold til den palestinske professoren Yezid Sayigh hadde 350 000-450 000 palestinere hadde blitt utsatt for israelsk forhør og 10 000 hadde fått fengselsstraff i perioden mellom 1967-1987. I løpet av intifadaen ble rundt 1200 mennesker drept, 100 000 såret og 80 000-90 000 ble fengslet. På grunn av disse ønsket mange Oslo-avtalen velkommen, fordi de betraktet den som en måte å avslutte mange års lidelse på. Til tross for at de ikke var sikre på om avtale ville gi dem det de hadde rett på, aksepterte de den likevel. Den andre søylen som palestinere ga sitt støtte til, var håpet om at Oslo-avtalen ville gi dem politiske og økonomiske resultater. Med andre ord, Oslo-avtalen skulle føre til positive endringer i både politiske og

¹³² Wendy Pearlman, *The Oslo peace process, 1993-2000* (Cambridge University Press, 2011), 125-126

¹³³ Wendy Pearlman, *The Oslo peace process, 1993-2000* (Cambridge University Press, 2011), 126

forhold og den økonomiske situasjonen for palestinerne. Dette inkluderte ting som bedre levekår, politisk selvstyre, økonomisk vekst, investeringer og forbedret levestandard. Mange av palestinerne håpet på at Arafats system ville føre til uavhengighet og økonomisk fremgang for palestinerne raskere enn de negative effektene av islamistisk motgang. Derfor tok palestinerne en sjanse, og de håpet på at deres innsats kunne løse seg med ønskene resultater.¹³⁴

Det siste som skjedde, som påvirket palestinerne på grunn av det Israel gjorde, var at de ikke løslot alle de palestinske fangene og gjorde bare deler av det de hadde sagt. Videre utsatte Israel tillatelsen til utbygningen av flyplassen og havn for palestinerne. Israel bygde også veier som delte palestiner områder i separate områder. Dette vanskeliggjorde for palestinerne å komme seg rundt. Israel innførte regler om hvordan folk skulle bevege seg. Etter Oslo-avtalen gjorde Israel reglene strengere slik at det ble vanskelig for folk å reise mellom områdene på Vestbredden, Gazastripen og Øst-Jerusalem. Palestinerne håpet på at det ville bli en trygg vei som de kunne bruke for å reise mellom Vestbredden og Gazastripen, men Israel lot det ikke skje. Ifølge Israel måtte de innføre strengere kontroll for å stoppe terrorister, men det påvirket palestinerne på mange måter. Det ble vanskelig å drive den skadelige påvirkningen den hadde på menneskers daglige liv.¹³⁵

Palestinerne ønsket seg bedre økonomi, men i stedet fikk de alvorlige økonomiske problemer. I tillegg fikk de ikke muligheten til å bevege seg fritt og hadde heller ikke kontroll over landområde, noe som førte til skuffelse. Palestinerne håpet på økonomiske bedringer gjennom fredsprosessen, men innen år 2000 hadde inntektene per person blitt redusert med omtrent 10% sammenlignet med tiden før Oslo-avtalen. Den dårlige økonomiske situasjonen for palestinerne skyldtes fattigdommen, arbeidsledighet og grensestengninger fra Israel. I perioden mellom 1992-1998 sank antallet palestinske arbeidere i Israel fra 116 000 til 33 000. Mellom 1993 og 1996 kostet grensestengningen og kravet om israelske tillatelser for varetransport ca. 2,8 milliarder dollar, tilsvarende 80 prosent av ett års økonomiske produksjon. Til tross for at grensestengningen ble hevdet noe etter 1998, ble ikke økonomien bra nok for den voksende befolkningen, spesielt på Gazastripen.¹³⁶

Mens forhandlingene fortsatte, ble den politiske avstanden mellom Fateh og deres støttespillere på den ene siden, og de som var imot Oslo-avtalen slik som Hamas og Islamsk

¹³⁴ Ibid, 127

¹³⁵ Ibid, 127-128

¹³⁶ Ibid, 128

Jihad på den andre siden, større og tydelig. På grunn av forhandlingene ble skillet mellom disse to gruppene mer tydelig og dypere. Det oppsto nye sosiale forskjeller som følge av to faktorer: palestinske myndigheter (PA) som tildelte monopol på visse områder. Med andre ord ga den palestinske myndigheten noen selskaper rett til å drive med forretninger, samtidig som Israel tildelte passering gjennom kontrollpunkter. Disse handlingene bidro til å øke forskjellen mellom de som hadde færre ressurser og privilegier, og de som hadde mer ressurser og privilegier (de velstående). Derfor skapte disse handlingene større forskjeller mellom ulike samfunnsgrupper.¹³⁷

Hamass` avvisning av Oslo-avtalen

Etter den første intifada i 1987 opprettet imam sheikh Ahmad Yasin og hjelperen Abdul Aziz Al-Rantissi Hamas-bevegelsen. Det palestinske opprøret var rettet mot israelsk okkupasjon av de palestinske områdene. Hamas står for Harakat A-Muqawamah Al-Islamiyya eller den islamske motstandsbevegelsen. Begrepet Hamas betyr lidenskap eller iver.¹³⁸ Hamas symboliserte hvordan palestinerne innførte politisk islam i Midøsten. Bevegelsen hadde sine røtter i islamsk aktivisme som begynte med Det muslimske brorskapet i 1922. Årsaken til at Hamas utviklet seg og fikk innflytelse, var deres rolle i den første intifadaen. Det drev politisk arbeid, militære operasjoner og sosiale aktiviteter. Hamas ble også involvert i militære operasjoner mot Israel. Hamas ble både viktig og synlige i Midtøsten etter deres deltakelse i opprøret. Bevegelsen ble kjent og fikk mye innflytelse i Gaza på grunn av det de gjorde under intifadaen.¹³⁹ De landene som er alliert og støtter Hamas, er Syria, Iran og gruppen Hezbollah i Libanon. Disse landene, sammen med Hamas, er i konflikt med USAs og Israels politikk i Midtøsten.¹⁴⁰

Hamas sine røtter begynte ikke bare med det muslimske brorskapet i Egypt. De engasjerte seg også aktiv for okkupasjonen av palestinske områder. Hassan al- Banna, som var en egyptisk lærd, grunnla Det muslimske brorskapet i 1928. Al-Banna etablerte det muslimske brorskapet for å støtte omfattende endringer av muslimer, kalt Umma. Dette felleskapet (Umma) hadde også en spesiell identitet som inkluderte mer enn bare religiøs tro. Al-Bannas opprettelse av

¹³⁷ Wendy Pearlman, *The Oslo peace process, 1993-2000* (Cambridge University Press, 2011, 129

¹³⁸ Tahhan, «Hamas and Fatah: How are the two groups different?» Aljazeera.

<https://www.aljazeera.com/features/2017/10/12/hamas-and-fatah-how-are-the-two-groups-different>

¹³⁹ Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 19-20

¹⁴⁰ Aljazeera, "What is Hamas? A simple guide to the armed Palestinian group"

<https://www.aljazeera.com/news/2023/10/8/what-is-the-group-hamas-a-simple-guide-to-the-palestinian-group>

det muslimske brorskapet ble starten på en bevegelse for utdanning for å rette opp det han betraktet som korrupsjon og forfall blant egypterne. Ifølge Al-Banna kom dette som et resultat av politiske, økonomiske og kulturell underordning under de mektige kolonimaktene. Han kritiserte både regjeringen og det tradisjonelle universitet Al-Azhar, som var sentrum for islamsk undervisning og forskning. Al-Banna sin oppfatning var at Al-Azhar-universitet ikke klarte å beskytte den islamske verdier mot påvirkningen fra den vestlige ideologien og kulturen. Med andre ord ble ikke opprettholdelsen av islamske tradisjoner, tanker og prinsipper bevart mot innflytelse fra den vestlige verden.¹⁴¹

Etter at prinsipperklæringen, den første Oslo-avtalen ble signert den 13. september 1993, gjorde den slutt på den første intifadaen og endret den politiske og økonomiske virkeligheten på Vestbredden og Gazastripen for alltid. Dette fikk en dramatisk innvirkning på den islamske politiske bevegelsen, Hamas og utløste en eksistensiell krise. Det som skjedde, var at Israel kun ga begrenset autonomi til palestinerne på Vestbredden og i Gazastripen. I bytte erkjente PLO Israels eksistens og gjorde slutt på kravet om hele Palestina slik det hadde vært før 1948. Det internasjonale samfunnet erklærte deres støtte til Oslo-prosessen og ble ikke fordømt av de regionale aktørene. For Hamas ble konfrontert med en kompleks situasjon pga. den nye utviklingen som ga støtte til den sekulære nasjonalistiske agendaen. Dette skapte utfordringer for Hamas i forhold til hvordan de skulle tilpasse seg og håndtere denne endringen, samtidig som de oppretthold sine kontakt og støtte fra den vanlige befolkningen.¹⁴²

Hamas svarte med å avvise og fordømme Oslo-avtalene kraftig. Bevegelsen betraktet dem som forræderi mot de palestinske nasjonale og historiske rettighetene. Etter Oslo-avtalen var håpet om fred og normalisering med Israel, og faktisk var det 60% av palestinerne som støttet PLO, mens bare 17% støttet Hamas.¹⁴³ Etter at Oslo-avtalene ble undertegnet, ble Hamas motstanderen av avtalene og nektet å godta dem. Ifølge Hamas ble Palestina solgt ut ved å gå med på det. For å vinne Palestina, oppfordret Hamas til å fortsette kampen for Palestina gjennom bruk av hellig krig, jihad. Videre påminnet Hamas det palestinske folket om at den tidligere opprørsbevegelsen som hadde mistet sitt styrket skulle gjenopplives.¹⁴⁴

¹⁴¹ Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 20

¹⁴² Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 33

¹⁴³ Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 33-34

¹⁴⁴ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 22

I november 1993, skrev Yasin et åpent brev mens han var i fengsel. I det brevet tok han opp muligheten for en våpenhvile på ti eller tjue år med Israel dersom Israel var villig til å trekke seg tilbake fra de okkuperte områdene. I tillegg oppfordret Yasin sine tilhengere til å bekjempe den palestinsk-israelske avtalen ved å benytte alle mulige midler. Slik det ble oppfattet, hadde Yasin et ønske om at motstanden ikke skulle være voldelig, men heller skje fredelig. Ut fra det Yasin-uttrykte, virket det som han hadde flere tanker når det gjald Oslo-avtalen. Disse tankene kan inkludere en mulig anerkjennelse av en fremtidig palestinsk myndighet, fredelig motstand mot avtalen og under slike forhold skulle det være begrenset væpnet motstand.¹⁴⁵

Noen måneder etter Oslo-avtalen ble søkelyset på å opprettholde nasjonal enhet og unngå konfrontasjon med de sekulære nasjonalistene, noen som ville svekke offentlig støtte og kunne føre til indre uro. Hamas-lederne innså at Israel sin delvis tilbaketrekning fra palestinske områder ble godt mottatt av det palestinske folket, og derfor ønsket ikke Hamas å bli betraktet som en hindring for dette. Derfor ga de ordre til organisasjonens medlemmer om å redusere jihad under okkupasjonen, men i stedet vektlegge de ulovlige og ubalanserte aspektene ved Oslo-avtalen. Disse avtalene brøt med FNs resolusjon 242 som krevde israelsk (Hilde sier at dette er feil) tilbaketrekning til grensene i 1967. Sagt på en annen måte, de overholdt ikke avtalene som ble foreslått i resolusjonen. I denne konteksten fokuserte Hamas senere på svakheter ved den palestinske nasjonale myndigheten (PNA), som dårlig styring, korrupsjon og manglende evne til å kunne håndtere politiske utfordringer på en effektiv måte. Til tross for bekymringer som senere viste seg å være riktige, om at både Israel og Fatah i fremtiden kunne forsøke å angripe og utslette Hamas, valgte de å gå denne veien. Grunnen til dette var at både Israel og Fatah kunne ha ulike mål med dette og fra internasjonale aktører kunne de få støtte. I denne sammenhengen ville det vært tydelig for alle, spesielt for Hamas sine egne ledere, at den militæret svake parten ble Hamas.¹⁴⁶

Et spørsmål som utfordret Hamas, var om de skulle delta i den nyopprettede palestinske regjeringen. Dette spørsmålet oppstod på grunn av at bevegelsen ønsket å leve i sameksistens i stedet for konflikt. Ifølge den amerikanske forskeren Sara Roy lagde Hamas en intern rapport etter at Oslo-avtalen var signert. Der var det ingen enighet om spørsmålet om deltakelse i regjeringen. Lederne innrømte at de ikke hadde evnen til å hindre

¹⁴⁵ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 23

¹⁴⁶ Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 34

gjennomføringen av avtalene eller konfrontere PLO, noe som kunne ha ført til at hele prosessen ble avbrutt. I tillegg erkjente de også at de ikke kunne presentere en alternativ politisk plattform som var i tråd med både nasjonale og islamske prinsipper.¹⁴⁷

Det som tvang både Arafat og Hamas i løse sine uenigheter, var blant annet en kombinasjon av israelske skadelige økonomiske restriksjoner, frykten for økende intern kamp og forventningene rundt den såkalte avtalen, kjent som Taba-avtalen. Etter signeringen av Oslo-avtalen den 28. september 1995, stoppet Hamas sine angrep mot Israel. Dette gjorde Hamas fordi avtalen ikke ønsket at Hamas skulle bli betraktet som forstyrrende for Israel sin planlagte tilbaketrekning fra de palestinsk-kontrollerte områder. I perioden mellom august 1995 og februar 1996 gjennomførte verken Islamske Jihad eller Hamas noen selvmordsangrep da begge var under stort press fra både det palestinske selvstyremyndigheten (PNA) og Israel. Til tross for at det ikke ble undertegnet noe formell avtale ved slutten av samtalene mellom Hamas og Arafat i desember 1995, ble det en avtale som ikke var offentlig kjent. Den var basert på Hamas sine vurderinger etter Taba-avtalen. Avtalen legaliserte Hamas i å fortsette med sin væpnekamp mot Israel fra de områdene som ikke var kontrollert av PNA. Sagt på en annen måte, fastslo avtalen at Hamas kunne fortsette med sin væpnende kamp mot Israel.¹⁴⁸

De interne lederne i Hamas reagerte på den økende israelske presset på Arafat om fjerne Hamas og det sosiale institusjonelle infrastrukturen. Å dempe deres posisjon spilte en avgjørende rolle når det gjald trusselen mot den islamske sosiale sektoren. Fra 1995 og utover, foreslå ikke bare Hamas politiske ledere i Palestina midlertidig våpenhvile med Israel, men de arbeidet også med å tilpasse seg PNA for å hindre interne palestinske konflikter. I stedet for å bruke vold, begynte Hamas med å endre deres strategi ved å redusere militære og politiske handlinger. De fokuserte mest på sosiale og samfunnsmessige utvikling. Dette skiftet baserte seg på en viss grad på å anerkjenne PLO og at det palestinske frigjøringsorganisasjonen hadde en viss styrke. Til tross for at Hamas prøvde å tilpasse seg det palestinske samfunnet, var ikke alle enig med Hamas i den nye tilpasningsvennlige tilnærmingen. Dette gjorde at denne strategiske endringen ble avvist fra den militære delen av

¹⁴⁷ Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 34

¹⁴⁸ Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 36

Hamas. Den militære grupperingen fra Hamas var uenig med den politiske grupperingen av Hamas, og uenigheten mellom dem førte til spenninger og interne konflikter.¹⁴⁹

Da det gjaldt palestinsk Islamsk Jihad, var det en palestinsk, islamistisk kamp-organisasjon som styrket sin posisjon på begynnelsen av 1980t-tallet i de okkuperte områdene. På midten av 1970-tallet startet organisasjonen blant noen palestinske studenter i Egypt. Samtalene omhandlet å gi en forståelse av hva islam innebar og vise frem virkeligheten og verden på en bedre måte, spesielt når det gjald islamsk historie. De palestinske studentene tok opp studier som baserte seg på koranen og profetens lære.¹⁵⁰ Palestinsk Islamsk Jihad nektet både å forhandle med Israel og anerkjenne israelsk eksistens. Ifølge dem var Palestina kun deres land, som ikke kunne deles med andre, og det var kun palestinerne som hadde rett å ha Palestina som sin nasjon. Videre hevdet Islamsk Jihad at dersom de skulle anerkjenne Israelsk eksistens, innebar dette å eliminere Palestinas eksistens, og dermed ga det jøder rett til å bo og dominere i Palestina. Dette betydde igjen at palestinerne ikke lenger hadde rett til å leve i Palestina, som ble styrt av israelerne.¹⁵¹

Den amerikanske journalisten og forfatteren Donald Neff har i artikkelen «Israel created two of its own worst enemies-- Hamas and Hezbollah» diskutert opprettelsen av Hamas og ikke minst Israels rolle i dette. Neff hevder at Hamas ble opprettet av Israel for å styrke denne organisasjonen på bekostning av PLO, som for Israel på slutten av 1980-tallet virkelig var det store terrorist-spøkelse da Israel spilte en viktig rolle i fremveksten av Hamas. Israel ga støtte og donasjoner til Hamas, noe som medførte at denne organisasjonen ble styrket. Som følge av dette fikk brorskapet mye innflytelse, og de fikk kontroller over islamske universiteter og moskeer. Hamas utviklet seg til å bli en aggressiv organisasjon som var sterkt imot Israels okkupasjon. For å bekjempe denne okkupasjonen, benyttet Hamas væpnede kamp for å kjempe mot Israel. Palestinere innså at Hamas var mindre korrupt i forhold til PLO representanter, og derfor ga de sine støtte til Hamas.¹⁵²

Videre hevder Neff at Hamas besto av en kombinasjon av religiøs fundamentalisme med palestinsk nasjonalisme hvor de tok i bruk vold for å bekjempe Israel. Hamas ønsket å erstatte PLO og deretter opprettet en muslimsk stat i hele Palestina. Hamas brukte væpnet kamp mot

¹⁴⁹ Sara Roy, *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector* (princeton university press, 2011), 37

¹⁵⁰ Erik Skare, *Palestinian Islamic jihad: Islamist writings on resistance and religion* (I.B. Tauris), 10

¹⁵¹ Erik Skare, *Palestinian Islamic jihad: Islamist writings on resistance and religion* (I.B. Tauris), 35

¹⁵² Donald Neff, «Israel created two of its own worst enemies-- Hamas and Hezbollah» *Proquest*, Nov 2002

Israel, for å rettferdiggjøre angrepene sine, og henviste til FNs resolusjon 2649 som ga palestinerne retten til å utføre væpnet motstand. PLO ønsket en selvstendig stat for palestinerne og dette kunne i utgangspunktet skje gjennom tostatsløsning, som Hamas avviste. Hamas mente at alle initiativer som ble presentert gjennom fredsforhandlinger var unødvendige, og de avvise enhver deltakelse i fredskonferanser. I stedet valgte Hamas en annen retning, og dette var at palestinerne kunne oppnå deres stat gjennom Jihad. Siden Hamas brukte vold, erklærte Israel Hamas som en ulovlig organisasjon i 1989. Dette medførte at Hamas sine medlemmer ble arrestert og straffeforfulgt. I tillegg gjennomførte Israel operasjoner og deportasjoner mot Hamas sine støttespillere.¹⁵³

Det ble et økende samarbeid mellom Hamas og PLO på grunn av Israel sine handlinger mot Hamas. Samarbeidet mellom Hamas og PLO besto blant annet av PLO-fraksjoner som Den populære fronten og Den demokratiske fronten, samt organisering og samarbeidet mellom Hama`s Qassam Brigade, kjent som Izz ad-Din al- Qaasam brigadene. Dette er altså den militære gruppen til Hamas. Ifølge Neff ble Israel en avgjørende faktor for at Hamas fikk så mye innflytelse. Hamas sin opprettelse skyldes Israels handlinger, noe som bidro til å øke den politiske styrkingen av Hamas og gjorde Hamas til å bli en viktig aktør i konflikten mellom Israel og palestinerne.¹⁵⁴

Også andre har kastet seg inn i diskusjonen om Israels rolle i opprettelsen av Hamas. I henhold til kongressmannen Ron Paul fra Texas var det Israel som etablerte Hamas. Samtidig ble CIA beskyldt for å ha radikaliseret muslimer, og USA ble anklaget for sendt penger og våpen som «dreper palestinerne», hevder Paul. I 2009, hadde Paul kommentert imot Husresolusjon 34, som anerkjente Israels rette til å forsvare seg mot angrep fra Gaza, og De forente stater bekreftet å gi sterk støtte til Israel, og støtte fredsprosessen mellom Israel og palestinerne. Paul hevdet at når et land blandet seg i visse områder, førte det ofte til negative konsekvenser. Han hevdet at det faktisk var Israel som hadde bidratt til å starte Hamas, ettersom Hamas var en gruppe som kjempet for sine mål. Med det mente Paul at Israel var med på å opprette Hamas, fordi Israel ønsket å bekjempe Yasser Arafat. Hovedpoenget til Pauls var at uventede problemer oppsto før eller senere når en gruppe eller et land påvirker

¹⁵³ Donald Neff, «Israel created two of its own worst enemies--Hamas and Hezbollah» *Proquest*, Nov 2002

¹⁵⁴ Donald Neff, «Israel created two of its own worst enemies--Hamas and Hezbollah» *Proquest*, Nov 2002

situasjoner i andre steder. I dette tilfelle pekte Paul på Hamas som ble opprettet av Israel kun for å oppnå egne politiske mål.¹⁵⁵

Ifølge Paul ga det ingen mening at USA først hjalp, både indirekte og direkte gjennom Israel med å etablere Hamas, for deretter å gi Hamas en dominerende posisjon med mye innflytelse. Til slutt dreper de Hamas. Dette tyder på at Paul var sterkt imot det USA og CIA gjorde i landene de blandet seg inn i. En av grunnene til at Paul var imot denne resolusjonen, var at den ble vedtatt nesten uten vurdering og uten forhåndsvarsel fra komiteen for utenrikssaker i Representantenes hus. Det virket som om Paul hadde forstått essensen av hvorfor USA blandet seg inn i konflikten mellom Palestina og Israel. Dette dannet et moralsk ansvar for det USA hadde i volden i Gaza og Israel, etter at kun den ene siden hadde fått mye militær støtte fra USA.¹⁵⁶

Den tidligere israelske tjenestemenn og embetsmenn, som Brig. Gen Yitzhak Segev og Avner Cohen, hevder at de ga sin støtte og bidro til å bygge opp Hamas. Segev fortalt en journalist fra New York Times at det var han som hjalp til å finansiere den palestinske islamistbevegelsen som en «motvekt» til de sekulære og venstreorienterte fra Palestina-frigjøringsorganisasjonen og Fatah-partiet, ledet av Yasser Arafat (Hasan og Sayedahmed 2018).¹⁵⁷

«The Israeli government gave me a budget», the retired brigadier general confessed, «and the military government gives to the mosques».

Brig. Gen Yitzhak Segev

«Hamas, to my great regret, is Israel's creation. ... suggest focusing our efforts on finding ways to break up this monster before this reality jumps in our face».

Avner Cohen

Det at Oslo-prosessen ikke oppnådde fred mellom Israel og palestinerne, skyldes ikke bare Hamas sine voldelige handlinger mot Israel, men også hvordan Israel utøvet sin makt til å kontrollere palestinske områder og volden som Israel brukte mot palestinere. Den amerikanske forskeren Mark Tessler påpeker at de som ble mest ofret i konflikten, var

¹⁵⁵ Gale OneFile: News, «Ron Paul Flashback: *Israel`Created`Hamas*», 28.desember 2011. <https://go-gale-com.ezproxy.uio.no/ps/i.do?p=STND&u=oslo&id=GALE%7CA278425907&v=2.1&it=r&atv=ip>

¹⁵⁶ Gale OneFile: News, «Ron Paul Flashback: *Israel`Created`Hamas*», 28.desember 2011. <https://go-gale-com.ezproxy.uio.no/ps/i.do?p=STND&u=oslo&id=GALE%7CA278425907&v=2.1&it=r&atv=ip>

¹⁵⁷ Hasan, Sayedahmed, «How Israel went from helping create Hamas to bombing it» *The Intercept*. <https://theintercept.com/2018/02/19/hamas-israel-palestine-conflict/>

palestinere. Samtidig innrømmet de fleste av israelere at mye av problemet i denne konflikten kom fra israelsk side som gjaldt blant annet trusler, trakassering, ødeleggelse av eiendom og dødelige angrep fra israelske bosettere. Til tross for at det var konflikt mellom Israel og Palestina, fantes det også samarbeid mellom Israel og den palestinske myndigheten når det gjaldt sikkerhetsspørsmål og arrestasjon av islamistiske militante.¹⁵⁸

Både israelere og noen palestinere hadde den oppfatningen at Yasser Arafat, sammen med deler av den palestinske ledelsen, betraktet undertrykkelsen av volden rettet mot israelere, inkludert israelske sivile. Palestinske ledere og Arafat følte at de var forpliktet til å håndtere denne volden, som de oppfattet som et ansvar som påla seg selv. De følte presset til å håndtere volden på grunn av påtrykk fra både USA og Israel. Med andre ord måtte palestinerne og Arafat håndtere volden som en følge av eksternt press fra både USA og Israel. Dette ble ansett som en moralsk og nødvendig oppgave for palestinerne for å sikre at fredsprosessen kunne lykkes.¹⁵⁹

I kjølvannet av Oslo-prosessen oppstod skuffelse og usikkert blant palestinere og israelere. Fordi de var usikre på om en avtale ville lede til det som var forventet. For palestinere virket det som den israelske regjeringen ikke gjorde nok for å hindre begrensede nye bosetninger og bosettere på Vestbredden og på Gazastripen, til tross for at det var avtalt som skulle skje, mens de ventet med å se hva resultatet av fredsforhandlingene skulle bli. For israelere fremsto det som om den palestinske myndigheten manglet evne til å stanse volden som krevde israelske liv, inkludert sivile. Dette tydet på at israelere og palestinere tvile på hverandre, noe som førte til at fredsprosessen brøt samme. Dette skyldes at begge sider ikke kunne håndtere volden som kunne sette fredsprosessen i fare, samtidig som det var manglende tillit mellom dem.¹⁶⁰

Mordet på Rabin

Det som markerte begynnelsen på en ny fase av Oslo-prosessen, var den tragiske hendelsen hvor daværende israelske statsministeren, Yitzhak Rabin, ble myrdet av en jødisk ekstremist 4. november 1995. Hendelsen skjedde under en demonstrasjon i Tel Aviv til støtte for Oslo-avtalen, og der ble Rabin skutt av Yigal Amir, som var imot fredsprosessen. Amir mente at Rabin fortjente å bli drept av to grunner. Den ene grunnen, ifølge han, var at Rabin sviktet det

¹⁵⁸ Mark Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* (Indiana University Press, 1994), 781

¹⁵⁹ Mark Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* (Indiana University Press, 1994), 781

¹⁶⁰ Mark Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* (Indiana University Press, 1994), 782

jødiske folket ved å involvere seg i fredsprosessen med palestinere. Derfor mente Amir at Rabin støttet fienden. Den andre grunnen, ifølge Amir, var statsministeren samarbeidet med palestinere, noe som var i strid med Guds hensikt. Derfor mente han at fredsprosessen brøt med religiøse prinsipper.¹⁶¹ Amir myrdet Rabin fordi han hevdet at han handlet etter guds ordre. Han mente at han hadde blitt påvirket av militant rabbinere og deres tolkning av lovene i jødedommen, kjent som halakha. Ifølge Amir møtte «forfølgelsesdekretet» brukes mot Israels leder hvis de utgjorde en trussel mot det jødiske folket. I den forbindelse mente han at dette var grunnlaget for å angripe og myrde Rabin.¹⁶²

Den amerikanske politikere Dennis Ross påpeker at etter drapet på Rabin ble det avgjørende øyeblikk, hvor amerikanere søkte å handle og denne gangen ble fokuset Syria. Videre hevder Ross at den midlertidige avtalen som ble inngått før drapet på Rabin, var krevende å gjennomføre, da den ville ta lengre tid. Prinsippene i Oslo-avtalen kunne bli satt på prøve på Vestbredden, hvor både palestinere og israelere bodde tett sammen. Derfor ble behovet for et samarbeidsnettverk viktig for å endre holdninger og gjøre løsningen av de grunnleggende spørsmålene enklere.¹⁶³ Etter Rabins bortgang ble den israelske regjeringen ledet av Shimon Peres. I kjølvannet av dramatiske terrorangrep, tapte Peres valget til Benjamin Netanyahu og Likud-partiet. Til tross for at Netanyahus-regjering formelt fulgte Oslo-avtalen, utnyttet Netanyahu anledningen til å forsinke overføringer av territorium, da han hevdet at palestinerne ikke overholdt avtalen. I stedet for å bygge tillit gjennom gradvis overføring av myndighet, førte implementeringen av Oslo-avtalen til økt spenning.¹⁶⁴

¹⁶¹ Ibid, 782

¹⁶² Ranstorp, «Terrorism in the Name of Religion», 42

¹⁶³ Dennis Ross, *The missing peace: the inside story of the fight for Middle East peace* (Farrar, Straus and Giroux, 2005), 216

¹⁶⁴ Michael Nilson, Barbara A. Perry, Russel L. Riley, *42: inside the Presidency of Bill Clinton* (Cornell University Press, 2016), 229

Kapittel 5: Utviklingen fra 1996 til signeringen av Hebron-avtalen i januar 1997

Dette kapittelet tar for seg perioden fra 1996-januar 1997, som ledet opp til signeringen av Hebron-avtalen. I dette kapittelet skal jeg utforske USAs rolle, spesielt gjennom innsatsen til president Bill Clinton og diplomat Dennis Ross. Gjennom dette kapittelet vil vi forstå hvordan hendelsene i denne perioden formet den regionale politikken og fredsprosessen mellom Israel og palestinere.

USAs tidligere president Bill Clinton uttrykket sitt engasjement for fredsprosessen og minnet Rabin.¹⁶⁵

«One of the very last things Yitzhak Rabin said was that Shimon Peres was his full partner in forging peace. With those words and the memory of my friend in mind, let me renew now the pledge I first made to Prime Minister Rabin at the beginning of my presidency».

Bill Clinton

I perioden mellom 1993-2000 ble den israelske regjeringen ledet av Rabin, Netanyahu, Peres og Barak. Det israelerne likte ved Oslo-avtalen, var at de tolket avtalen på en måte som ikke utfordret deres interne politiske og sionistiske målsetninger. Israelerne kunne gjennomføre deler av avtalen, uten at den politiske stabiliteten og enigheten i Israel skulle bli truet.¹⁶⁶

28. mars 1994 vedtok FNs sikkerhetsråd en resolusjon som fordømte massakren i Hebron, og som krevde tiltak for å beskytte palestinernes sikkerhet. President Bill Clinton ga uttrykk for den sterke avskyen som det amerikanske folket følte, da de grusomme drapene skjedde i Hebron. Ifølge Clinton skulle ikke de som var imot fred og ønsket konflikt eller vold, lykkes. Han oppfordret palestinerne til å kjempe og overvinne de kreftene som ville hindre fred, og utviklingen i fredsprosessen. For å svare på volden fra begge sider, var gjenopptakelse av forhandlinger viktig for å fortsette gjennomføringen av timeplanen som var nedfelt i Oslo-avtalene. Beslutningen om å støtte resolusjonen ble tatt i hensyn av to viktige utviklinger: Den ene var at på kort tid kom Syria, Jordan og Libanon frem til en avtale hvor de skulle starte med fredsforhandlinger. Den andre utviklingen var at det ble holdt viktige samtaler og møter mellom PLO og Israel. Ifølge Clinton var disse kontaktene viktige for fredsprosessen som

¹⁶⁵ Gale Academic OneFile, «Partners in peace. (U.S. President Bill Clinton, Prime minister Shimon Peres of Israel)», Bill Clinton, Shimon Peres, lest den 03.11.2023. <https://go-gale-com.ezproxy.uio.no/ps/i.do?p=AONE&u=oslo&id=GALE|A19700851&v=2.1&it=r>

¹⁶⁶ Ilan Pappé, *A history of modern Palestine* (Cambridge University Press, 2022), 253- 254

kunne oppmuntre begge partene til å delta aktivt i disse samtalene. USA var klar til å gjøre alt for hjelpe partene, men det var på tide å vende tilbake med vedtaket til forhandlingsbordet. Til slutt, mente Clinton at resultatet av disse forhandlingen var nyttige for å sikre fred, noe som partene alene måtte ta beslutninger for å realisere.¹⁶⁷

I denne konteksten vises det at USA bidro til å fremme fred, slik at palestinerne og israelerne kunne forhandle i kjølvannet av den alvorlige situasjonen som hadde oppstått etter Hebron-massakren. Gjennom bruk av internasjonale resolusjoner og regionale initiativer forsøkte USA å gjenopprette fredsavtalene.

Selv om USA ble ansett for å spille en viktig rolle som megler mellom Israel og palestinerne, var hovedmotivet deres å sikre amerikanske interesser i regionen. Dette blir tydelig uttrykt i et videoklipp der Joe Biden uttalte:

«I think it's about time we stop those of us who support as most of us do. Israel in this body apologizing our support for Israel. There is no apology to be made. None. It is the best three-billion-dollar investment we make. Whether or not in Israel the United States of America would have to invent an Israel to protect her interests in the region. The United States would have to go out and invent an Israel» (Passarini 2021).¹⁶⁸

4. november 1995 ble Rabin myrdet mens hans deltok på en stor demonstrasjon i Tel Aviv for en fortsatt fredsprosess med palestinerne. Mannen som drepte Rabin het Yigal Amir, og han kom fra den ytterliggående høyresiden og bosetterbevegelsen. Amir både fryktet og trodde at dersom Rabin skulle inngå kompromiss med palestinerne, ville det føre til fred. I tillegg var Rabin villig til å fjerne noen isolerte bosetninger, noe som kunne hindre konflikt med bosettere. Med andre ord ville Rabin stenge de bosetningene som lå langt unna andre områder som ikke var strategisk viktige for Israel. Samtidig ønsket ikke Rabin å starte en omfattende konflikt med bevegelsen som fremmet og støttet bosetninger i de okkuperte områdene. Rabin ønsket å unngå strid med dem. I bytte mot fred ønsket Rabin gradvis å gi palestinerne på Gazastripen og Vestbredden selvstyre. Å opprette en palestinsk stat var aldri en del av Oslo-forhandlingene. Men palestinerne håpet og trodde at Oslo-prosessen en gang i framtiden ville lede til at de fikk sin egen stat. Etter Rabin sin bortgang, ble det for en stund mindre politisk uenighet i Israel. Med andre ord ble folk mer enige og prøvde å inngå kompromisser i

¹⁶⁷ Gale Academic Onefile, «Statement by the director of communications on United Nations Security Council action on the Hebron massacre», 1994. <https://go-gale-com.ezproxy.uio.no/ps/i.do?p=AONE&u=oslo&id=GALE%7CA15380417&v=2.1&it=r&aty=ip>

¹⁶⁸ Passarini, «Joe Biden defends supporting Israel, May 1986» *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=67KkWeF3r08>

politiske spørsmål. Gjerningsmannen som tok livet av Rabin, mente at Rabin hadde fått mye støtte fra den palestinske minoriteten i Israel, noe han var misfornøyd med. Ifølge gjerningsmannen burde Rabin aldri fått støtte av palestinere, og derfor valgte han å drepe Rabin for å stoppe det. Dette viser hvor sterkt enkelte mennesker mislikte Rabin sin politikk når det gjaldt å inngå fredsprosess med palestinerne.¹⁶⁹ På den tiden fikk drapet på Rabin en stor innvirkning på fredsprosessen i Midtøsten.

I forhandlingen mellom Israel og palestinerne, spilte USA en viktig rolle når det gjaldt å fremme fred og avverge krig. Fra USAs side prøvde den amerikanske presidenten Bill Clinton, sammen med Dennis Ross, en amerikansk diplomat, å forhandle med Israel og arabiske land, for å finne en løsning og oppnå fred. Dennis Ross, som spilte en viktig rolle som en sentral aktør i fredsprosessen i Midtøsten, hevder at da han foreslo brevet for å omgå problemet med tilbaketrekningen i «Note for the Record», en slags protokoll, mente han at han hadde skapt enda et forhandlingsprosjekt. Da forhandlingen om tilbaketrekningen fra Hebron startet, endte det opp med at Dennis Ross og resten av forhandlerne jobbet med en protokoll om Hebron, kjent som Christopher-brevet, som gjorde Hebron mer komplisert enn noen hadde forventet i den allerede komplekse fredsprosessen. Ross påpeker at han hadde lovet USA å undersøke veien og rekonstruere den etter behov, og da de registrerte «Agreed Minute» (enighetens protokoll), ble saken endelig løst.¹⁷⁰

Planen for den amerikanske presidenten, Bill Clinton, var å lese opp ideene for de israelske og palestinske forhandlingsdelegasjonene i kabinettet ved Det hvite hus. Etter at presidenten forlot rommet, skulle Ross overta ansvaret for å forsikre seg om at begge sider registrerte hvert ord korrekt. Videre hjalp Ross presidenten med å ringe til de arabiske lederne som Mubarak, kronprins Abdullah av Saudi-Arabia og kong Abdullah av Jordan for å få deres støtte til ideene. I tillegg mottok Yasser Arafat ideene fra sine forhandlere. Siden Dennis Ross var en del av forhandlingen og hadde oppgaven med å megle og fremme fredelige løsninger mellom de israelske og palestinske lederne, viser det at Clintons mål med disse ideene var å representere hovedpunktet av deres arbeid og ikke begynnelsen på forhandlinger. Innenfor rammene var det rom for forhandlinger, men ikke på selve rammene. Dennis Ross spilte en viktig rolle i å organisere internasjonalt samarbeid og sikre støtte fra de viktige aktørene i

¹⁶⁹ Ilan Pappé, *A history of modern Palestine* (Cambridge University Press, 2022), 254

¹⁷⁰ Dennis Ross, *The missing peace: the inside story of the fight for Middle East peace* (Farrar, Straus and Giroux, 2004), 310

regionen. Dette viser at Ross` rolle lå i å sikre at partene forholdt seg til de fastsatte rammene for forhandlingene.¹⁷¹

Når det gjaldt Clinton sin holdning til det palestinske spørsmålet i Midtøstens fredssamtaler, viste Clinton-administrasjon en positiv motvilje som ga støtte til opprettelsen av en uavhengig stat som muligens kunne løse den israelske-palestinske konflikten. Clinton valgte å støtte ideen om å opprette en selvstendig palestinsk stat med definerte grenser. Da Oslo-avtalen ble signert som la grunnlaget for fredsprosessen som inkluderte bestemmelser om palestinsk selvstyre, ga den ikke en klar anerkjennelse av en palestinsk stat. Derfor nølte Clinton med å oppfylle opprettelsen av palestinsk selvstyrte områder. I tillegg kan prosessen med å oppnå enighet om spørsmål knyttet til opprettelsen av en fremtidig palestinsk stat, ha blitt preget av en viss grad usikkerhet for Clinton-administrasjonen, noe som kan ha ført til forsinkelser i denne prosessen. Selv om Clinton var involvert i fredsprosessen, prøvde han å ha en tilbaketrukket rolle slik at israelske og palestinske ledere kunne ta avgjørelsen selv. Til syvende og sist var det disse partene som skulle avgjøre fremtiden for Israel og palestinerne.¹⁷²

Professor Shibley Telhami hevder at da Likud kom til makten i Israel, gjenoppstod de mørke mistankene. Araberne så opp til USA som en viktig aktør i fredsprosessen i Midtøsten og håpet at USA kunne bidra til å gjenopplive fredsforhandlingene. De oppfattet at USAs press på den israelske regjeringen, spesielt de som tilhørte Likud-partiet, kunne fremme fredsprosessen. Dersom USA ikke hadde vært involvert i fredsforhandlingene i Midtøsten, kunne arabiske land ha avvist fredsprosessen.¹⁷³

Ifølge Telhamis perspektiv ble problemet med den siste tilnærmingen åpenbart etter at arabernes tillit til fredsprosessen ble svekket. Et eksempel er da kong Hussein inngikk en fredsavtale med Israel, noe som deretter ga han vanskeligheter med å overbevise sitt folk om å akseptere hans endrede holdning. I tillegg har freden i Egypt, som israelerne kalte «den kalde freden», blitt enda kjøligere. Det virket som arabiske eliter samarbeidet på tvers av grensene for å motsette seg en prosess der de oppfattet at deres regjering sto maktesløs overfor

¹⁷¹ Dennis Ross, *The missing peace: the inside story of the fight for Middle East peace* (Farrar, Straus and Giroux, 2004), 751

¹⁷² Quandt, "Clinton and the Arab-Israeli Conflict: The Limits of Incrementalism", 26-27

¹⁷³ Shibley Telhami, *The Arab-Israeli peace process: assessing the costs of failure* (Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1997), 7

Washington og Tel Aviv. Arabiske journalister, advokater og akademikere innførte en boikott av utvekslinger med den jødiske staten til tross for Egypts og Jordans beste innsats. Denne situasjonen truet med å ødelegge forholdene, som kunne ha negative konsekvenser for muligheten til å oppnå fred. Selv om denne volden ikke var direkte knyttet til forhandlingene, viser den misnøyen som hadde oppstått som følge av oppfatningen om at forhandlingene feilet. Dette ga visse grupper muligheten til å hindre forsøkene på å normalisere forholdet mellom Israel og Gulf Cooperation Council (GCC)-landene. Disse gruppene ønsket verken samarbeid eller normalisering mellom Israel og GCC-landene, som utnyttet misnøyen for å fremme sin egen agenda.¹⁷⁴

Den israelske statsministeren Benjamin Netanyahu hevdet at Oslo-avtalene var en fare for Israel og betraktet Arafat som en terrorist, samtidig som han mente at Israel ikke ville gi fra seg mer landområder som en del av fredsprosessen. Dersom disse handlingene ikke ble moderert på en fornuftig måte, ville Clinton se at den positive fremgangen han hadde bidratt til å oppnå, enten kunne gå tapt eller bli ødelagt. Derfor forsøkte Clinton å opprettholde en balanse og unngå ekstreme endringer som kunne ødelegge det som hadde blitt oppnådd. Clintons første oppgave var å overtale den israelske regjeringen til å holde seg til sine forpliktelser og håndtere Arafat positivt. Clinton og hans team hadde tvil om Yasser Arafats tidligere handlinger, men siden Arafat var den eneste lederen på den palestinske siden som var i stand til holde sine løfter og var villig til å inngå fred i forhold til Hamas, som mange fryktet, fordi de anså Hamas for å være mer radikale ledere. Mye sto på spill i Oslo-forhandlingene. Hvis israelsk-palestinsk fred ble satt i tvil, kunne den ideologiske stemningen i arabisk og muslimsk politikk endre seg i en farlig retning. Videre kunne freden mellom Egypt og Israel, og Israel og Jordan, bli svekket av en langvarig stillstand i Oslo-prosessen.¹⁷⁵

På de okkuperte områdene ble det avholdt valg i 1996 hvor Fatah, en palestinsk politisk og nasjonalistisk organisasjon, vant og sikret seg flertallet av de viktige setene for det nylig dannede rådet og kabinettet. Fatah var villig til å inngå avtaler med Israel, men de hadde krav som gikk ut på at Israel måtte trekke seg tilbake til grensene fra 5. juni 1967. I tillegg ønsket

¹⁷⁴ Shibley Telham, *The Arab-Israeli peace process: assessing the costs of failure* (Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1997), 8

¹⁷⁵ William B. Quandt, *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967* (Brookings Institution Press, 2005), 343

Israel og Fata å dele suverenitet i Jerusalem og bli enige om en rimelig løsning på flyktningproblemet.¹⁷⁶

Det var Mahmoud Abbas, kjent som Abu Mazen som forhandlet på vegne av palestinere. I februar 1996 oppnådde han en avtale med flere Labour-ledere, noe som dannet grunnlaget for fremtidige forhandlinger. Fra 1996-1999 satt Benjamin Netanyahu i regjeringen, og avviste flere forhandlinger i 1996.¹⁷⁷ Imens de politiske lederne, både israelerne og palestinere, forhandlet om fremtiden til de okkuperte områdene, ble også økonomiske spørsmål diskutert. Ifølge både israelske og palestinske politiske ledere var en kapitalistisk markedsøkonomi den beste måten å håndtere økonomiske problemer på. Lederne på begge sider mente at en fri kapitalistisk markedsøkonomi ville føre til økonomisk fremgang og velstand, både for palestinere og det velstående israelske samfunnet.¹⁷⁸

Den økonomiske visjonen i Oslo-avtalen, spesielt i Paris-avtalen fra 1994, bestem seg for å etablere en økonomisk enhet mellom Israel og palestinerne. Avtalen inkluderte en samlet skattepolitikk og felles tollsystemer. Imidlertid ga avtalen Israel vetorett over enhver utviklingsplan som ble presentert av Den palestinske myndigheten (PA), hvilket betydde at israelske pengepolitiske og utviklingspolitikker dominerte den palestinske økonomien. Til tross for ønsket fra palestinerne om å ha sin egen valuta, ble dette aldri realisert.¹⁷⁹ I henhold til Paris-avtalen skulle også andre økonomiske aspekter, som industri og utenrikshandel bli kontrollert av Israel. Innføringen av en israelsk versjon av et kapitalistisk samfunn kunne føre til en katastrofe i de palestinske områdene. På grunn av manglende demokratisk struktur og lavt bruttonasjonalprodukt (BNP) kunne tiltakene som ble foreslått gjennom Oslo-avtalen, medføre at områdene som var under kontroll av PA ble mer underutviklet. Disse tiltakene ville ha gjort områdene under den palestinske selvstyremyndigheten (PA) til slumområder i Israel. Rett før Oslo-avtalen hadde dette problemet begynt å utvikle seg.¹⁸⁰

I denne teksten viser Pappé at i de okkuperte områdene ble palestinere utnyttet økonomisk og dårlig betalt for arbeidet sitt. Det gjorde livet deres utfordrende. Manglende politisk fremgang og økonomiske problemer førte til at palestinere gjorde opprør mot situasjonen som hadde utviklet seg etter Oslo-avtalen, til tross for at terrorangrepene fra militante islamister hadde

¹⁷⁶ Ilan Pappé, *A history of modern Palestine* (Cambridge University Press, 2022), 254

¹⁷⁷ Ibid, 254-255

¹⁷⁸ Ibid, 255

¹⁷⁹ Ilan Pappé, *A history of modern Palestine* (Cambridge University Press, 2022), 255

¹⁸⁰ Ibid, 255

begynt i 1994. Hizbollah brukte selvmordsbomber som et våpen for å vinne, noe som gjorde at denne bevegelsen fikk frigjort den sørlige delen av Libanon som tidligere ble kontrollert av Israels hær (IDF).¹⁸¹ Disse faktorene har hatt en innvirkning på dynamikken i fredsprosessen og skapte forskjellige perspektiver og handlinger fra begge partene. I tillegg viser dynamikken hvordan ulike faktorer påvirket fredsprosessen, hvordan fredsprosessen utviklet seg, hvordan reaksjoner og handlinger fra begge partene formet forløpet av fredsprosessen.

Det er viktig å merke seg at det finnes ulike tolkninger og perspektiver når det gjelder både Hamas og Hizbollah. Sistnevnte ble etablert i 1982, og får støtte av Iran sin sjiamuslimske og politiske gruppe der målet deres er å bekjempe Israelsk okkupasjon i sørlige Libanon.¹⁸² Sammenlignet med Hamas, har også Hizbollah det samme målet og det er å frigjøre seg fra Israelsk okkupasjon. Hvis Israel ikke hadde okkupert de sørlige Libanon og palestinske områder, ville situasjonen i dagens Midtøsten ha vært annerledes, og Hizbollah og Hamas hadde heller ikke vært etablert.

Videre viser Pappe til hvordan terrorangrepene påvirket den politiske situasjonen i Israel. Terrorangrepene førte til at daværende israelske politiker, Shimon Peres, ikke klarte å utnytte politisk det faktum at Rabin ble drept. Dette resulterte i at han tapte valget i 1996, til fordel for Benjamin Netanyahu. Under Netanyahus, eller Bibis, regjering ble ikke politikken som var knyttet til Oslo-avtalen endret. Det eneste Netanyahu gjorde, var å trekke seg tilbake fra deler av Hebron. De områdene som ble definert som A-områder, inkluderte alle de palestinske byene og omgivelsene som var fullt kontrollert av palestinerne. B-området som besto av de jødiske bosetningene og palestinske områder, ble delt mellom Israel og den palestinske selvstyremyndigheten. C-området ble fullt kontrollert av Israel, der blant annet de jødiske bosetterne bodde. På den palestinske siden ble situasjonen verre. Det palestinerne håpet på, ble knust av Oslo-avtalen. Det palestinerne håpet på, var et palestinsk selvstyre, noe som brått ble erstattet med frustrasjon og sinne over noe som ble oppfattet som urettferdig. I tillegg begynte palestinerne med opprør, noe som førte til harme og frustrasjon blant palestinerne etter at den israelske regjeringen i september 1996 besluttet å åpne en tunell for jødiske turister under Haram-al-Sharif, kjent som Tempelhøyden i Jerusalem. For palestinerne ble

¹⁸¹ Ibid, 255

¹⁸² Al Jazeera, «What is Hezbollah? A look at the Lebanese armed group backing Hamas»

åpningen av denne tunnelen krenkende og provoserende. Dette utløste det palestinske opprøret.¹⁸³

Fra våpenhvile til politisk deltakelse

Før de planlagte valgene i de palestinske områdene i januar 1996, ble konflikten innenfor Hamas-bevegelsen, spesielt mellom Gaza og resten av organisasjonen, mer åpenbar. Etter at Taba-avtalen ble signert i 1995, oppsto det uenighet mellom den palestinske selvstyremyndigheten og Hamas på Vestbredden. For at PA skulle få styrke sin egen legitimitet, hadde PA et ønske om å få Hamas til å delta i valgene for å få dem med i fredsprosessen. Forholdet mellom Hamas og den palestinske selvstyremyndigheten (PA) i Gaza ble bedre. Hamas og PA forhandlet om en avtale som gikk ut på at PA måtte anerkjenne Hamas som legitim politisk opposisjon. Avtalen førte til en våpenhvile mellom disse to partene som varte fra september 1995-1996. Dette resulterte i at det ble mindre konflikter og vold mellom Hamas og PA.¹⁸⁴

4. oktober møtte tre representanter fra Gaza ledelsen utenfor Gaza i Khartoum, hovedstaden i Sudan, men de klarte ikke å oppnå enighet. De tre representantene fra Gaza bestemte seg for å trekke seg fra valget på grunn av manglende enighet innenfor Hamas. Al-Faluji, en palestinsk politiker og tidligere medlem av Hamas som hadde blitt utvist fra Hamas på grunn av sitt nære forhold til PA, valgte å stille som uavhengig islamist. Diskusjonene om å etablere Hamas som et eget politisk parti ble satt til side og etter at valgene var over, ble partiet lansert.¹⁸⁵

Hamas' holdning til avtalene førte til at Hamas oppnådde lite. Bevegelsen var usikker på hvordan den skulle forholde seg til Oslo-avtalen. I tillegg klarte den ikke å få støtte fra befolkningen når det gjaldt spørsmålene som ikke var nevnt i avtalene, om veier, palestinske fanger og Jerusalem. Dette gjorde situasjonen deres komplisert. Til tross for at Hamas bare fikk 10% støtte, ble bevegelsen beskyldt for å forsøke å unngå dårlig resultat i valgene. I stedet ventet de med bedre resultater i lokale valg og Hamas bestemte seg for å forbedre sin støtte og resultater i fremtidige valg, slik at de kunne bevise sin legitimitet. Likevel gikk halvparten av bevegelsens tilhengere til valglokalene, hvor de endte opp med å vinne syv av

¹⁸³ Ilan Pappé, *A history of modern Palestine* (Cambridge University Press, 2022), 255-256

¹⁸⁴ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 27

¹⁸⁵ Ibid, 27

de åtte setterne i det palestinske rådet. Da Hamas lovte å bidra til å opprettholde roen under valgperioden, ble Hamas belønnet med tillatelse til å åpne et offisielt kontor i Gaza.¹⁸⁶

Til tross for at Hamas var usikre på hva det skulle gjøre før valgene, ble problemene deres verre i det påfølgende året. Det var to grupperinger i Hamas, hvor den ene ønsket fred, men de utenfor Gaza ønsket å fortsette kampen. Av den grunn oppstod det maktkamp mellom disse to gruppene. I Hamas' historie ble denne maktkampen den alvorligste krisen.¹⁸⁷ Det er viktig å merke seg at i denne konteksten, er det den politiske fløyen som har vært villig til å inngå avtaler og eventuelt oppnå en fredsavtale. Den andre fløyen innenfor Hamas er den væpnede fløyen som har støttet væpnet motstand.

Når det gjelder den militære fløyen, der Hamas benytter av seg vold som midler for å kjempe imot Israel, blir fløyen betraktet som en terroristorganisasjon av USA, Israel og den europeiske unionen.¹⁸⁸ Det er viktig å merke seg at det også finnes israelske grupper som har gjort tilsvarende det Hamas har blitt anklaget. Eksempler på dette er Haganah, Urgan og Lehi hvor deres mål har vært etableringen av «Eretz», Israel med militærmakt.¹⁸⁹ Begrepet Eretz betyr land, noe sionistene ønsket som ble opprettet og realisert i 1948. Når det gjelder Haganah som en organisasjon, ble den opprettet under britisk styre i 1920 og betyr selvforsvar.¹⁹⁰ Senere ble den innlemmet i *Israels Defense Forces* (IDF). Etter andre verdenskrig nektet britene å åpne Palestina for ubegrenset jødisk innvandring. Dette resulterte i at Haganah engasjerte seg i terroristaktiviteter, der de bombet broer jernbanespor og skip som transporterte jødiske immigranter som britiske myndigheter anså som ulovlige.¹⁹¹

Da Hagana, Irgun og Lehi opprinnelig ble opprettet som en jødisk selvforsvarsorganisasjon med mål om å etablere en jødisk stat i Palestina, ble de senere innlemmet i IDF. I tillegg begikk de voldshandlinger og terrorhandlinger. Sammenlignet med Hamas, blir disse tre jødiske organisasjonene verken ansett som terrorister eller fordømt. Dette er i kontrast til hvordan Hamas behandles. I motsetning til dem blir Hamas både betraktet som

¹⁸⁶ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 27

¹⁸⁷ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 28

¹⁸⁸ Aljazeera, "What is Hamas? A simple guide to the armed Palestinian group"

<https://www.aljazeera.com/news/2023/10/8/what-is-the-group-hamas-a-simple-guide-to-the-palestinian-group>

¹⁸⁹ Khalidi, "The Hebrew Reconquista of Palestine: From the 1947 United Nations Partition Resolution to the First Zionist Congress of 1897", 27

¹⁹⁰ Khalidi, "The Hebrew Reconquista of Palestine: From the 1947 United Nations Partition Resolution to the First Zionist Congress of 1897", 30

¹⁹¹ Britannica academica, Encyclopædia Britannica Inc, "Haganah" (2020)

<https://academic-eb-com.ezproxy.uio.no/levels/collegiate/article/Haganah/38765>

terroristorganisasjon og alltid fordømmes når de begår voldshandlinger. Årsaken til denne forskjellen i oppfatning kan knyttes til internasjonale politiske forhold. USA og de europeiske land anerkjenner Israel som en stat, mens Hamas ikke har blitt anerkjent som en legitim politisk aktør av mange land og internasjonale organisasjoner. Derfor kan denne politiske vurderingen av disse gruppene påvirke hvordan hver av disse gruppene blir vurdert i dagens verdensbilde.

Innenfor Hamas-bevegelsen oppsto en alvorlig situasjon. Krisen startet etter at Ayyash, kjent som ingeniøren, ble myrdet i et angrep som ble utført av den israelske etterretningsorganisasjonen, Mossad. Hendelsen skjedde 5. januar 1996 i Gaza. Hamas fortsatte å opprettholde fred og ro i tiden før valget, til tross for disse hendelsene. Selv om Hamas møtte utfordringer og farlige situasjoner, fortsatte bevegelsen ikke å svare med vold i denne perioden. Men fra 25. februar til 4 mars 1996, slo islamistene til med fire selvmordsbombinger, som tok livet av 53 mennesker i Tel Aviv og Jerusalem. Angrepene presset Arafat til å kutte kontakten med Hamas og islamsk Jihad. Som følge av disse angrepene ble omtrent 1200 mistenkte islamister arresteret, rundt 30 Hamas-institusjoner ble gransket og PA tok kontroll over moskeene i Gaza. Samtidig stengte Israel de palestinske områdene, noe som fikk katastrofale konsekvenser for det palestinske folket.¹⁹²

De konsekvensene som palestinerne fikk, var mangel på tilgang til nødvendige ressurser som mat, drivstoff og medisiner. Dette førte til økonomisk krise, der mange palestinerne mistet tilgang til arbeidsplassene sine i Israel, som var deres viktigste inntektskilde. Videre oppstod det humanitære kriser da det palestinske folket fikk begrenset tilgang til ressurser, økonomiske vanskeligheter og begrenset bevegelsesfrihet, noe som påvirket det palestinske samfunnet som helhet. I tillegg førte de vedvarende restriksjonene og utfordringene ved å leve under okkupasjonen til sosiale og psykiske belastninger blant palestinerne, inkludert traumer, stress og psykiske helseproblemer som påvirket samfunnet som helhet.¹⁹³ For å sammenligne dette med dagens situasjon i Gaza, har over 10 000 mennesker mistet livet, inkludert 4000 barn. Dette representerer en alvorlig og grusom humanitær krise, da palestinerne mangler viktige ressurser som mat, rent drikkevann, medisiner, drivstoff og mye mer.

¹⁹² Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 28-29

¹⁹³ FN, «United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), "Occupied Palestinian territory humanitarian facts and figures» (2017), tilgjengelig på URL: <https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2017/12/OCHAFACTSHEET-211217.pdf>

Etter en tøff periode begynte Hamas å komme seg i 1997. Rantisi, en talsmann for Hamas, vendte tilbake til Gaza etter å ha blitt løslatt fra israelske fengsler. Abu Marzuq, en annen fremtredende figur og politiker innenfor Hamas, vant kampen mot utleveringen til Israel og fikk reise tilbake til Amman. Rantisi og Abu Marzuq, viktige ledere i Hamas, arbeidet for å forbedre forholdet mellom Amman- og Gaza-fløyene. Målet var å styrke og koordinere Hamas som organisasjon. De to ble enige om tre viktige ting: Det første innebar å unngå konflikt med den palestinske selvstyremyndigheten (PA). Den andre var at væpnet motstand skulle tas i bruk som gjengjeldelse rettet mot bosettere og israelske soldater. Til slutt prøvde Hamas med støtte fra muslimske og arabiske mektige land, både diplomatisk og økonomisk, å bli en regional aktør.¹⁹⁴

25. september 1997 mislyktes Mossad i å drepe Khalid Mishal, lederen for Hamas i Amman. For å bevare sitt gode forhold til kong Hussein, måtte Israel løslate Sheikh Yasin, grunnleggeren av Hamas, til Jordan 1. oktober. Sheikh Yasin gjorde det klart at han ville forbedre forholdet til den palestinske selvstyremyndigheten (PA). Han hevdet at både PA og de hadde samme mål og samme fiende. Videre hevdet Yasin at det beste ville være om de forente seg, da de ikke hadde noe annet valgt. Han understreket at bruken av væpnet motstand ble utført som svar på handlinger som de anstå som fiendtlige mot deres folk. Dette til tross for at han innrømmet at verken islam eller internasjonal lov godtok angrep på sivile. Yasin begrunnet dette med at siden Israel var de første som brøt disse lovene, og som en konsekvens av dette ble palestinerne ofre. Av den grunn mente Yasin at de hadde rett til å behandle israelerne på samme måte som Israel behandlet dem.¹⁹⁵

Det er viktig å merke seg at det er en betydelig forskjell mellom hva islam som religion lærer om vold og drap rettet mot mennesker, og den spesifikke tankegangen til Hamas. Hamas bruker vold som et middel for å frigjøre landet sitt som ble fratatt, noe som egentlig ikke oppnår gode resultater og det samme med Israel. I motsetning til Hamas, er koranen tydelig på bruk av vold og drap. Allah, det arabiske ordet for gud sier i koranen følgende (oversatt av Dr. Mustada Khattab):

«That is why We ordained for the Children of Israel that whoever takes a life—unless as a punishment for murder or mischief in the land—it will be as if they killed all of humanity; and whoever saves a life, it will be as if they saved all of humanity.¹ 'Although' Our messengers already came to them with clear proofs, many of them still transgressed afterwards through the land». (Koranen. 5: 32).¹⁹⁶

¹⁹⁴ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 30

¹⁹⁵ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 31

¹⁹⁶ Koranen. Oversatt av Dr. Mustada Khattab. Hadi. 1995. kapittel 5, vers 32

Basert på dette verset, vektlegger islam respekt for det hellige menneskelivet. Koranen gir en påminnelse til menneskeheten om at guds budbringer har kommet med klare bevis for å bevare menneskelivet. Koranen er tydelig på hvor viktig menneskeliv er avhengig hvem det måtte være. I dette tilfellet formidler verset tanken om at å ta liv uten en gyldig grunn vil bli ansett som om man har hatt livet av hele menneskeheten.

Videre oppfordret Yasin verdenssamfunnet til å legges press på Israel for å slutte å angripe sivile. Han advarte imidlertid om at dersom de fortsatte med det, ville de gjengjelde.

Dette innebærer at Hamas ville benytte seg av væpnet motstand dersom Israel ikke avsto angrep på sivile. Med andre ord utgjorde gjengjeldelse en viktig del av Hamas`strategi, hvor de mente at bruk av væpnet motstand var deres respons ovenfor det de definerte som israelsk aggresjon. Yasin vektla at Hamas skulle slutte med sine væpnede operasjoner. Han mente at deres vold måtte avsluttes dersom en palestinsk stat skulle etableres. Ifølge Yasin kunne en palestinsk stat etableres dersom Hamas sluttet med sine væpnede operasjoner. Selv om Yasin betraktet væpnet motstand som et midlertidig middel for å oppnå politiske mål, kunne Hamas stanse sine væpnede kamper, og på denne måten kunne en palestinsk stat bli opprettet gjennom fredelige forhandlinger.¹⁹⁷

Til tross for at Hamas` strategi innebar voldelige forsøkt på å utslette Israel, oppfattet Yasin at en bedre løsning ville være om Hamas avsto fra å benytte seg av vold, og heller søke en fredeligere vei for å frigjøre Palestina. Derfor oppfordret Yasin bevegelsen til å avstå fra væpnede operasjoner.¹⁹⁸

"For å få slutt på kampene," sa Yasin, "Israel måtte gjøre følgende: Trekke seg tilbake fra de okkuperte områdene på Vestbredden og Gazastripen som de hadde okkupert siden 1967. I disse områdene måtte alle bosetningene fjernes. Alle palestinske og arabiske fanger som de holdt i israelske fengsler, måtte løslates. Når en uavhengig palestinsk stat med Øst-Jerusalem ble dannet, skulle Israel ikke blande seg i palestinske saker." (Kristianasen 1999, 31). Alt dette var Hamas sine betingelser som skulle gjøre det mulig å inngå våpenhvile, og avslutte konflikten med Israel. Dersom Israel avslo disse betingelser, mente Yasin at Israel selv ville være ansvarlig for eventuelle forstyrrelser som kunne oppstå.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 31

¹⁹⁸ Hermann, "Hamas: The New Establishment?", 100

¹⁹⁹ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 31

Mens Hamas prøvde å gjenopprette seg som en politisk kraft, skjedde det ting utenfor deres kontroll som påvirket dem negativt. 29. mars 1998 ble Muhieddin Sharif, lederen av den militære fløyen til Hamas drept i Ramallah. Dette utløste en alvorlig krise for Hamas, og de hevdet at Israel indirekte stod bak drapet. Israel truet med alvorlige konsekvenser dersom Hamas tydde til vold igjen. Etter at de palestinske myndighetene gjennomførte en rask etterforskning, konkluderte de med at drapet på Hamas-leder var forårsaket av en intern maktkamp innenfor Hamas sin militære fløy. Dette gjorde at palestinske myndighetene innførte restriksjoner mot Hamas, inkludert utplassering av militære kjøretøy i Gaza. I tillegg ble den viktige Hamas-lederen Rantisi arrestert og holdt i fengsel. Som følge av hendelsen, hvor drapet på Muhiaddin Sharif fant sted, innførte palestinske myndigheter tiltak mot Hamas, inkludert restriksjoner og arrestasjoner.²⁰⁰

Når det gjelder Hebron-massakren, markerte den starten på en politikk som svarte på israelske handlinger med vold. For å oppnå gode resultater og for å unngå at PA skulle få vanskeligheter, ble mange angrep utført innenfor den grønne linjen, grensen som inkluderte Vestbredden, Gazastripen og Øst-Jerusalem som eksisterte før 1967. Selv om målet oftest var bosettere og israelske soldater, var det også sivile som ble utsatt for angrep.²⁰¹

De fleste av de politiske palestinske medlemmene betraktet avtalen som skuffende og utilstrekkelig. Problemet med denne avtalen var det ikke var lett å få godkjenning i regjeringen, noe som tyder på at regjeringen ikke var villig til å gi ytterligere innrømmelser på viktige spørsmål som påvirket palestinerne. Disse spørsmålene inkluderte ting som statusen til Jerusalem, palestinernes rett til å ha sin egen stat, tilbaketrekning av israelske styrker, hva skulle skje med palestinske flyktninger og byggingen av israelske bosetninger i palestinske områder. Hebron-avtalen viste seg og begrenset som kunne tilfredsstillte de mest grunnleggende kravene som palestinerne hadde. Palestinerne mente at avtalen ikke var i stand til å kunne løse de store problemene som de sto overfor og derfor betraktet de avtalen som mangelfull.²⁰²

Avtalen om tilbaketrekningen fra Hebron i 1997

Hebron-avtalen bidro til å gjenopplive fredsprosessen mellom Israel og Palestina til tross for at den først ble stoppet på grunn av drapet på Israels statsminister Yitzhak Rabin i 1995. Selv

²⁰⁰ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 31-32

²⁰¹ Kristianasen, "Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo", 34

²⁰² Jstor, "Hebron and the Redeployment" 1997. <https://doi.org/10.2307/2537911>

om denne perioden var preget av mange hendelser, inkludert Hamas` selvmordbomber, Peres nederlag i valget og en israelsk militæroperasjon i Libanon kalt «Opertion Grapes of Wrath», følte mange lettelse etter at avtalen ble signert. Den politikken Israel fulgte og måten de uttrykte seg på, skapte imidlertid forvirring og problemer i diplomatiske relasjoner.

Spørsmålet som gjensto, var om den israelske statsministeren Benjamin Netanyahu var forpliktet til å følge Oslo-avtalen, eller om det var grenser for hvor mye Netanyahu var villig til å inngå kompromisser med denne avtalen.²⁰³ Avtalen om Hebron ble signert 15. januar 1997. Netanyahu sa ja til tilbaketrekningen av israelske styrker innen august 1998. Til gjengjeld godtok palestinerne å inngå en ny avtale og jobbet for å bekjempe terrorisme.²⁰⁴

Etter at Hebron avtalen ble signert, samtykket Israel i å trekke seg ut av Hebron innen ti dager, slik at palestinske politistyrker deretter skulle overta ansvaret. Begge partene samarbeide om sikkerhetstiltak for å hindre terror. Utenom israelere og deres eiendom, skulle ansvar og myndighet for sivile saker bli overført til palestinerne. Israel godtok å gjennomføre tilbaketrekninger fra noen områder, og innen mars skulle den første skje. I tillegg måtte også palestinske fanger bli løslatt og palestinerne måtte sørge for at volden skulle reduseres, samtidig som de måtte endre noen av reglene sine. De reglene som skulle endres, gjaldt den palestinske pakten. Uavklarte spørsmålene inkluderte saker som Gaza-havnen, rettigheter til passasjene mellom Gazastripen og Vestbredden, Gaza-flyplassen, samt en rekke økonomiske og sikkerhetsspørsmål. Utfallet av denne avtalen ville påvirke hvordan fremtidige forhandlinger mellom Israel og palestinere ville utvikle seg. Dette inkluderte forhandlinger om langsiktige løsninger, som var planlagt å begynne to måneder etter undertegnelsen av denne avtalen.²⁰⁵ Etter flere års forsøk på løse konflikten mellom israelerne og araberne, ble Hebron-avtalen gjennomført.²⁰⁶

Problemet som oppstod før Hebron-avtalen, skyldes både israelske og palestinske lederne som deltok i forhandlingene. Etter at den israelske statsministeren Yitzhak Rabin ble myrdet i november 1995, ble det avdekke store uenigheter i det israelske samfunnet når det gjaldt to viktige spørsmål: territorium og sikkerhet. Rabin støtte fredsprosessen med palestinerne, noe

²⁰³ Schulze, "The Hebron agreement", 201

²⁰⁴ W. Rodman, "After Hebron"77

²⁰⁵ Schulze, "The Hebron agreement", 201

²⁰⁶ Schulze, "The Hebron agreement", 201-202

som betydde at i bytte mot fred skulle Israel gi fra seg landområder til palestinerne. I den forbindelse hadde fredsprosessen sine fordeler og ulemper.²⁰⁷

Fordelen var at mange ga sin støtte til fredsprosessen, men på den andre siden var det en del av befolkningen som viste motstand. Sistnevnte gjaldt israelernes bekymringer for landets sikkerhet. Disse uenighetene innenfor Israel var både intense og dype når det gjaldt spørsmål om hvordan de skulle håndtere sikkerhet og territorium i forhold til palestinerne. Siden Rabin hadde en sterk personlighet og lederskap, kunne han avdekke splittelsene. Rabin kunne for eksempel avdekke splittelsen i gruppen gjennom en rekke strategiske tiltak. Rabin viste hva som var rivaliseringen, uenigheten og misnøyen blant medlemmene i gruppen. Han kunne ta initiativet til å fremme samtaler og dialoger. Han kunne løse problemene i stedet for å eskalere. Videre kunne Rabin bidra til å unngå at splittelsene eskalerte til alvorlige konflikter. Dette kunne oppnås ved å åpne for ulike diskusjoner og synspunkter der medlemmene følte seg inkludert. På denne måten kunne israelerne og palestinerne føle at deres stemmer ble tatt på alvor. Derimot kunne ikke hans etterfølger Shimon Peres håndtere situasjonen i Israel, da han ikke hadde like mye popularitet som Rabin når samfunnet hadde sine vanskeligheter som følge av selvmordsbomber utført av Hamas. Under Peres' tid var samfunnet preget av sinne og frykt.²⁰⁸

Når det gjaldt den israelske statsministeren Benjamin Netanyahu, som var etterfølger til Peres, var hans støtte til den pågående fredsprosessen mildt sagt begrenset. Det første Netanyahu gjorde, var å føre en kampanje som hindret palestinerne i få fordeler eller områder. Netanyahu ville være hard mot palestinerne og støtten han fikk fra befolkningen var stor i forhold til hans forgjenger, Shimon Peres, som ville fremme fred med palestinerne. I måten de håndterte konflikten med palestinerne på, fikk både Peres og Netanyahu problemer med å få nok støtte fra det israelske befolkningen.²⁰⁹

I likhet med Peres og Netanyahu hadde ikke Yasser Arafat en like sterk posisjon da han møtte utfordringer fra islamistiske grupper som Hamas og avvísingsfronten (Palestinian Rejection Fron), som motsatte seg ulike forsøk på å inngå avtaler og oppnå fred mellom Israel og Palestina. Selv om palestinerne aksepterte Arafat som sin leder i Palestinavalget, klarte han ikke å levere konkrete resultater til det palestinske folket på grunn av forsinkelser i de

²⁰⁷ Ibid, 202

²⁰⁸ Ibid, 202

²⁰⁹ Schulze, "The Hebron agreement", 202

palestinsk-israelske forhandlingene. Derfor svekket Arafat sin posisjon. Både israelerne og palestinerne hadde innenlandske problemer, og disse problemene ble forverret på grunn av manglende tillit. I tillegg mente folket at årsaken til at forhandlerne satt ved bordet, handlet ikke bare om å oppnå fred, men også om å få støtte og sympati fra USA.²¹⁰

Netanyahu begynte å vise mer åpenhet i måten fredsprosessen utviklet seg, fra den tiden han ble valgt til Hebron-avtalen ble inngått. Til tross for motstand fra religiøse og nasjonalistiske grupperinger fant han sin posisjon i den politiske hovedstrømmen. Mange hadde inntrykk av at Netanyahu var høyreorientert, men han tok avstand fra ytterliggående medlemmene i Likud-koalisjonen, noe som tyder på at han ikke lenger ga støtte til deres synspunkter. På grunn av praktiske hensyn og støtten som USA ga, førte det til noe som kalles for en pro-Oslo holdning. Innenfor Netanyahus regjering klarte han å kontrollere motstand, noe som styrket argumentasjonen om at en avtale som var forhandlet av ytterliggående-Likud-regjeringen sammenlignet med Fatah-regjeringen, gjorde at den israelske befolkningen ville gi sin støtte til hans regjering. Med det ble det mindre sårbart for innenlandske utfordringer. Dette skyldes Netanyahus påstand om at hadde han inngått en avtale som var bedre, tryggere og mer ansvarlig enn det Peres kunne ha oppnådd.²¹¹

Gjennom Hebron-avtalen måtte Netanyahu forplikte seg å følge Oslo-avtalene og derfor kunne han ikke være imot fredsprosessen. Av den grunn passet Hebron-avtalen godt på de samme retningslinjene som den forrige arbeiderpartiregjeringen ble enig om i 1995. Til tross for Netanyahus fiendtlige retorikk viser Hebron-avtalen at Netanyahu var i pragmatisk orientert da han noen ganger brukte sterke ord. Dette betydde at selv om Netanyahu brukte sterke ord i sin retorikk, men satte han søkelyset på løse problemer for å oppnå resultater. I tillegg viste det seg at Arafat sluttet å prøve og forbedre Oslo-avtalen, og i stedet ville Arafat tvinge den israelske-regjeringen til å følge vilkårene i avtalen. I denne sammenhengen ble tidsplanen for Oslo-avtalene avgjørende. De palestinske forhandlerne presset på amerikanerne for å få garantier om dette, da de fryktet for at den israelske tilbaketrekningen fra Hebron kunne bli forsinket.²¹²

Det internasjonale samfunnet, inkludert USA sin posisjon har endra seg. USA pleide bare å gi støtte til forhandlingene, men nå spiller USA en aktiv og viktig rolle som garantist eller

²¹⁰ Schulze, "The Hebron agreement", 202

²¹¹ Schulze, "The Hebron agreement", 202-203

²¹² Schulze, "The Hebron agreement", 203

megler. I tillegg har også Europa fått en større rolle i konflikten mellom palestinerne og israelerne, og den politiske stillstanden. Dette ble markert etter at EU hadde sendt en spesialutsending som deltok på signeringen av Hebron-avtalen. Dersom man ser på Hebron-avtalen i sammenheng med fredsprosessen, var det positivt for Arafat at han fikk kontroll over Hebron fra Israel. Dette skyldtes hans posisjon som leder, men hans evne til å forhandle om en palestinsk stat ble utfordrende og usikker.²¹³

Ifølge professor Kirschen E. Schulze ville dette gjøre det vanskelig å forhandle de gjenværende spørsmålene under protokollen. Men andre ord, at det kunne skape vanskeligheter å forhandle når det gjaldt israelske tilbaketrekninger og frigjøring av palestinske fanger. På deres respektive samfunn, hadde begge en stor psykologisk innvirkning. Israelsk tilbaketrekning dreide seg om spørsmål knyttet til israelsk sikkerhet og dens fullstendige gjennomføring. Av den grunn ville det avhenge om den palestinske nasjonale myndigheten hadde evnen til å kontrollere fiendtlige elementer i områdene som lå under palestinsk kontroll. Derfor ville Israel forsikre seg om at den palestinske nasjonale myndigheten (PNA) var villig til å pågripe, bekjempe og rettsforfølge de som utøvet vold mot Israel. Dette innebar at PNA som hadde ansvaret i de områdene som de kontrollerte, skulle opprettholde ro og sikkerhet, samtidig som PNA forhindret at grupper eller personer skulle utføre voldelige handlinger mot Israel. Situasjonen for de omtrent 5000 palestinske fangene var emosjonelle. Noen betraktet dem som terrorister eller kriminelle, mens andre anså dem som krigsfanger. Derfor var det utrolig viktig for palestinsk politisk, sosial og økonomisk utvikling å gjøre fremskritt i denne saken.²¹⁴

For å opprettholde enheten i det palestinske lederskapet, måtte de palestinske fangene bli godt tatt vare på, frigjort og hjulpet slik at de kunne komme tilbake til samfunnet, noe som var nødvendig for det palestinske samfunnet. Disse palestinske fangene kunne ikke forlates da de hadde kjempet for landet og familien sin. Dersom man forsøkte å gjøre det, kunne man redusere Arafat sin posisjon og fredsprosessen. Den økonomiske utfordringen som var knyttet til dette, innebar at ting ikke kunne gå tilbake til det normale før mange av fangene hadde blitt sendt hjem. De måtte løslate palestinske fanger til tross for at de var skyldige i drap, og måtte bli beholdt for godkjenning fra palestinske myndigheter. I tillegg ville de langvarige forhandlingene om permanent status kunne bli utfordrende fordi disse forhandlingene ville

²¹³ Schulze, "The Hebron agreement", 203

²¹⁴ Schulze, "The Hebron agreement", 204

omhandle mer enn bare israelske bosetninger på Vestbredden. Dette gjaldt de følelsesladde spørsmålene om hvem som skulle ha kontroll over Jerusalem, og hvordan den endelige palestinske staten som før skulle se ut. Netanyahus holdning til en palestinsk stat og Jerusalem virket like fast og bestemt, og var i tråd med tidligere erfaringer fra hvordan arabiske-israelske forhandlinger hadde utviklet seg i flere tiår.²¹⁵

Dette innebar ikke at resultatet av de permanente forhandlingene var fastlagt. Til tross for usikkerhet i bildet, var det en forventning om at Netanyahu ville utvikle en forhandlingsposisjon i fremtiden. Selv om det viste seg vanskelig å gjennomføre Oslo-avtalene, betød det ikke at det var umulig. På tross av at det var flere utfordringer, inkludert israelske bosettere og nasjonalister som var imot Oslo-avtalen, i tillegg til palestinske gruppering som ikke støttet avtalene, kan disse voldelige hendelsene fortsette å utgjøre en kilde til utfordringer som mulig gjør fremskritt i fredsforhandlingene vanskeligere. Likevel var israelsk tilbaketrekning og Hebron-avtalen i riktig spor. Professor Schulze hevder at dersom en endelig avtale om status mellom palestinerne og israelerne ikke oppnås, vil det være lite sannsynlig at fredsprosessen i Midtøsten vil kunne fortsette lenge. Det betyr at mangelen på en avtale om status mellom disse to folkegruppene, kan hemme hele fredsprosessen. Videre kan fremgangen på andre viktige områder i Midtøsten hindres. I tillegg kan de viktige spørsmålene om Sør-Libanon, Golanhøydene, vannressurser og regional økonomisk utvikling bli satt på vent.²¹⁶

De største utfordringene med Hebron-forhandlingene var ikke fordelingen av byen, men i de påfølgende diplomatiske forhandlingene forsøkte israelerne og palestinerne å bruke avtalen for å oppnå fordeler. Begge knyttet Hebron-avtalen til deres planer for neste fase, hvor Netanyahu ville ha en lengre tidsplan eller påvirke Arafat til å gå direkte til kjernes spørsmålene i permanente forhandlinger. Mens Arafat ønsket å binde Israel til en rask tidsplan for midlertidige tilbaketrekninger.²¹⁷

Hebron-avtalen ble en viktig milepæl i fredsprosessen mellom Israel og palestinerne, da den spilte en nøkkelrolle i veien mot fred. Hebron-avtalen fikk Israel til å trekke seg ut av Hebron, og overlot ansvar for sivile saker og sikkerhet til palestinerne. I tillegg fikk palestinerne økende kontroll i sitt eget området, som bidro til å utvikle samfunnet deres. Avtalen ga

²¹⁵ Ibid, 204

²¹⁶ Schulze, "The Hebron agreement", 204-205

²¹⁷ W. Rodman, "After Hebron", 78

palestinere mulighet til å øke selvstyret og minske militære ressurser. Avtalen bidro til kompromiss mellom Israel og palestinere, slik at de kunne bekjempe terror og vold. Reduksjonen av konflikter og terrorhandlinger førte til at området ble tryggere. I tillegg tok Hebron-avtalen hensyn til palestinske fanger, som skulle løslates. Dette dannet tillit mellom Israel og palestinere, noe som førte til samarbeid for fred og kompromiss mellom dem. Den palestinske nasjonale pakten ble endret, da palestinerne var villige til å tilpasse seg avtalen og oppnå fred. Til tross for at Hebron-avtalen ikke løste alle problemene, la den grunnlaget for senere forhandlinger og løsninger på lang sikt. Selv om utfordringene fortsatt eksisterte, viste Hebron-avtalen at Israel og palestinere var villige til å samarbeide og inngå kompromiss for å fremme fred. Det viser at Hebron-avtalen virkelig var den eneste avtalen som tok hensyn til palestinerne, noe som var et positivt skritt mot fred. Samtidig ga avtalen palestinere økt selvstyre i Hebron.

Oslo-avtalens kontroversielle innvirkning og historisk betydning

Innvirkningen av Oslo-avtalene ble kritisert da det ikke oppfylte kravene til de som hadde skapt og som var ansvarlige for, og støttet avtalene. De som kritiserte avtalen, var nasjonalistiske og religiøse grupper som f.eks. Hamas fra palestinernes side og fra ekstreme jødiske grupper på høyre siden i Israel. Når det gjaldt den ekstreme jødiske gruppen, referer det til den religiøse høyresiden, hvor de begikk drap på den israelske statsministere Yitzhak Rabin da gruppen var motstandere av Oslo-avtalen. I det moderne Midtøstens historie var dette et viktig vendepunkt som besto av flere grunner. Det første var «slutten på Israel og Palestina». Oslo-avtalen gjorde slutt på to ulike, farlige og uforenlige versjoner. Den første visjonen gikk ut på at Israel ønsket å kontrollere landet, det vil si området som strakte seg fra Middelhavet til Jordan-elven. Israel hadde et mål om å utvide sitt område som inkluderte et mye større område. Dette var Israels plan for fremtiden. I tillegg hadde den palestinske nasjonalistiske målsetningen et ønske om et «større Palestina», som strakte seg fra Jordans-elva til Middelhavet. Dette førte til at Oslo-avtalen krevde kompromissløsning, som endte med å skape tostatsløsning, der Palestina og Israel kunne eksistere som separate stater side ved side. I det regionale politiske landskapet representerte dette en viktig forandring.²¹⁸

Den andre grunnen var gjensidig avhengighet. Etter Oslo-avtalene ble partene forpliktet til å samarbeide og fordele ansvaret, slik at de kunne styre de kontrollerte områdene. Dette

²¹⁸ Uri "Oslo: Twenty Years After", 116

medførte gjensidig avhengighet, der PLO og Israel måtte arbeide sammen for å holde freden og administrere de omstridte områdene. Med andre ord var de nødt til å stole på hverandre og samarbeide, slik at freden ikke skulle hindres. Derfor var denne endringen viktig, fordi den brøt med tidligere ideer om selvstendighet og uavhengighet. Slik kunne de håndtere konflikten. Det var vanskelig for PLO og Israel å stole på hverandre når det gjaldt samarbeid om å nå fred når de var fiender. Midlertidig innså de at begge hadde felles interesse, og på begge sider ble både lederne og kommandantene påvirket av disse tankene. Som resultat av Oslo-avtalene, kom dette som en viktig endring.²¹⁹

Den tredje grunnen var opprettelsen av en palestinsk nasjonal enhet. Den israelske diplomaten Uri Savir påpeker at palestinerne aldri før hadde blitt anerkjent som en suveren nasjon, selv tilbake til tider da Vestbredden og Gazastripen var under arabisk kontroll. Fra dette perspektivet, ble Oslo-avtalen et historisk vannskille til tross for at avtalen ikke oppfylte palestinernes krav. Likevel gjorde Oslo-avtalene det mulig for palestinere til å opprette deres egen stat. I løpet av fredsprosessen fikk palestinere bygge ut statlige institusjoner som parlament, departementer, bank, politi og sikkerhetsstyrker. I tillegg fikk palestinere egne pass for første gang. Selv om Oslo-avtalene ikke oppfylte det palestinerne ønsket seg, satte de i gang det palestinske folket på veien mot å bli en uavhengig stat.²²⁰ Selv om Savir hevdet at Oslo-avtalen satte det palestinske folket på vei mot å bli en uavhengig stat, ble aldri palestinernes drøm om sin egen stat oppfylt. Dette skyldes Israels okkupasjon som fortsatte og de ulovlige jødiske bosetterne i de okkuperte områdene. Dette gjorde at palestinernes ønske om sitt eget land aldri ble oppfylt og ble utsatt til senere forhandlinger.

Den fjerde grunnen var gjensidig anerkjennelse. Rett før signeringen av prinsipperklæringen i Washington, forhandlet Israel og PLO om gjensidig anerkjennelse i Paris som fant sted i september 1993. I hele prosessen ble det forhandlet om sentrale spørsmål, nemlig gjensidig legitimitet. I denne prosessen ble det forhandlet om palestinsk anerkjennelse av Israel, noe som ble realisert da PLO anerkjente Israelsk eksistens. Etter at Israel anerkjente PLO som den legitime representant for det palestinske folket og palestinernes anerkjennelse av Israel sin eksistens, ble det begynnelsen på en sameksistens mellom disse to nasjonale bevegelsene.

²¹⁹ Ibid, 116

²²⁰ Ibid, 116

Dermed ble en eksistensiell konflikt til en politisk konflikt som måtte løses gjennom forhandlinger. Med det flyttet Oslo-avtalene gjensidig avvisning til gjensidig anerkjennelse.²²¹

Den femte grunnen var religiøs motstand. Etter Oslo-avtalene oppsto det konflikter og motstand mellom Israel og Palestina. Disse avtalene forandret måten begge statene hadde tenkt for seg noe som utfordret deres grunnleggende verdier og tro. Siden Israel ble opprettet etter Holocaust, ble det vanskelig for dem å samarbeide med palestinere da de ikke stolte på fremmede. På den annen side ble Vestbredden overført til palestinske innbyggerne, til tross for at området var en viktig del av det bibelsk lovede land. Av den grunn følte noen av israelere at Oslo-avtalene sviktet dem og var et forræderi som ble en fordel for deres arabiske fiender. På palestinsk side anså islamistiske grupper Oslo-avtalene som en overgivelse til jøder og USA, som de betraktet som fiender. De reagerte med bruk av vold og terror, noe som svekket avtalene. På begge sider ble de religiøse gruppene sterke tilhengere av en fundamentalistisk type motstand som involverte voldelige eller radikale handlinger for å fremme deres politiske og religiøse mål. Disse faktorene førte til konflikt mellom Israel og palestinere. Det var to alternativer de kunne velge mellom, enten måtte de være åpne for hverandre at de kunne leve som to stater som samarbeidet, eller de måtte leve som to adskilte samfunn i permanent konflikt og fiendskap. Derfor skapte religiøs motstand nye utfordringer for fredsprosessen.²²²

I denne konteksten viser, Oslo-avtalens innvirkning, at selv om avtalen var ment å legge grunnlaget for en tostatsløsning, hvor Palestina og Israel kunne eksistere som separate stater, men konflikt og fiendskap vedvarte mellom Israel og palestinere når det gjaldt krav om landområder, økende jødiske bosetninger og fortsettelsen av israelsk okkupasjon. Dette er de viktigste årsaken til at det ikke blir fred mellom israelere og palestinere.

Ifølge den israelske professoren Ilan Peleg, viste Netanyahu motstand mot avtalen. Peleg påpeker at da Netanyahu ble statsminister, ble Oslo-avtalen svekket og formelt tillatt å eksistere, men hadde mistet sin politiske effektivitet. Peleg mener at det er tydelig at utslettelsen av Oslo-visjonen har blitt Netanyahus ideologiske livsprosjekt, og at han i det minste gjorde en jobb med å skade, men ikke fullstendig ødelegge den. Videre påpeker han at for å forstå Netanyahus politikk mot Oslo og hans forpliktelse til å utslette den til tross for at han aldri formelt har avskaffet den, må derfor forstå høyreorientert sionistisk ideologi i en

²²¹ Uri "Oslo: Twenty Years After", 116 -117

²²² Uri "Oslo: Twenty Years After", 117

bredere sammenheng. Sionistisk ideologi baserte seg på antakelsen om at jøder har rettigheter over Eretz Yisrael. Oslo utfordret ikke bare antakelsen teoretisk, men avviste den også praktisk.²²³

I henhold til Ilan Peleg, i en artikkel med tittelen " Oslo: A Dead Process but a Living Idea", uttrykte Yitzhak Rabin i 1992 at «It is about time that we cease arguing that the entire world is against us» (Peleg 2018). Rabin forsøkte å få israelere til å adoptere et alternativt oppfatning eller ideologi som hadde eksistert i israelsk politikk i lang tid. Dette fordi, denne ideologien baserte seg på at Israel ikke skulle gi slipp på områdene, men fortsette å ha kontroll over visse områder. Av den grunn ønsket Rabin å overbevise israelere om at tiden var inne for å akseptere en annen tilnærming. Dette betydde at israelere skulle inngå kompromisser og forhandlinger med palestinere, noe som kunne resultere i løsning på konflikten og føre til fred.²²⁴ Til tross for at Peleg er en israeler, har han en kritisk tilnærming til Netanyahu og hans politikk mot avtalen. Det er tydelig hvorfor Peleg har en kritisk tilnærming til Netanyahu, da han arbeidet politisk for å svekke Oslo-avtalen. Selv om professoren viser at Netanyahu lot Oslo-avtalen å eksistere formelt, forsøkte han likevel å underminere og svekke avtalen.

²²³ Ilan Peleg, «Oslo: A Dead Process but a Living Idea», ProQuest <https://www.proquest.com/scholarly-journals/oslo-dead-process-living-idea/docview/2116607802/se-2?accountid=14699> lest 30.10.2023

²²⁴ Ilan Peleg, «Oslo: A Dead Process but a Living Idea», ProQuest <https://www.proquest.com/scholarly-journals/oslo-dead-process-living-idea/docview/2116607802/se-2?accountid=14699> lest 30.10.2023

Konklusjon

I 1993 ble Oslo-avtalen signert. Det betydde gjensidig anerkjennelse mellom Israel og PLO. Israel anerkjente PLO som palestineres representant med Yasser Arafat som deres leder og PLO anerkjente Israels eksistens. I den innledende fasen oppstod det en gjensidig anerkjennelse mellom Israel og PLO. I den andre fasen skulle partene håndtere spørsmål knyttet til Jerusalem, grenser, bosetninger og flyktninger. Disse spørsmålene ble det aldri forhandlet om. Oslo-avtalen var ingen fredsavtale og skulle ikke gi israelerne og palestinerne hver sin stat. Men palestinerne håpet at dette skulle være veien fram mot en palestinsk stat en gang i framtiden.

Det som påvirket avtalens utfall, var blant annet historiske og politiske faktorer. Rabin og Arafat hadde ulike syn. Rabin ønsket en jordansk-palestinsk konføderasjon bestående av samarbeid mellom disse områdene. I motsetning Rabin foretrakk Arafat en selvstendig uavhengig palestinsk stat. Det som gjorde det vanskelig å opprettholde Oslo-prosessen, var partenes manglende tillit til hverandre. Dette skjedde på grunn av politiske kriser, terrorhandlinger som ble utført fra begge sider og ulike handlinger. Det som bidro til deres manglende tillit, var forårsaket av disse handlingene.

Oslo-prosessen viser også at måten avtalen ble gjennomført på, ble problematisk siden avtalen manglet struktur. Til tross for at flertallet på begge sider ga støtte til avtalen, fortsatte Israel med å opprettholde sine bosetninger i de okkuperte områdene, hvor Israel utvidet sine bosetninger på Vestbredden. Av den grunn gjorde det situasjonen verre for palestinerne som reagerte voldelig, noe som førte til konflikt mellom israelere og palestinerne. På begge sider ble det uenighet om grenser siden israelere og palestinerne hadde samme krav på landområdene. Gjennom Oslo-avtalen ble palestinske flyktningers rett å vende tilbake til deres hjem ikke løst, samtidig som israelske bosettere ekspanderte i okkuperte områdene, noe som førte til at palestinerne ble tvunget til å flykte. Som følge av disse faktorene, inkludert resultatet av avtalen, førte manglende økonomisk fremgang og økonomisk uro til misnøye blant palestinerne. Derfor viste palestinerne motstand mot avtalen.

Det er flere faktorer bak sammenbruddet av Oslo-avtalen. Det oppstod interne politiske endringer som spilte en avgjørende rolle. Dette var fordi motstanden mot avtalen kom fra begge sider, dvs. palestinske radikale nasjonalister og israelske konservative grupperinger. Hamas og deres motstand ble også en avgjørende faktor for at avtalen ikke førte til fred. Som følge av deres motstand mot avtalen, ble fredsprosessen truet da de gjennomførte terrorangrep

for å utslette Israel, som var deres mål. På begge sider ble massakren i Hebron en alvorlig situasjon hvor flere av muslimene ble drept i Ibrahim-moskeen. Pga. dette la det internasjonale samfunnet press på begge sider og fordømte deres handlinger.

En av de virkelige årsakene til at Oslo-avtalen brøt sammen, var at det ikke var lik balanse i maktforholdet. PLO var og ble den svake parten, mens Israel var den sterke og hadde kontroll over de okkuperte områdene. Avtalen vektla israelske sikkerhetsinteresser mer enn rettighetene til det palestinske folket. Utfallet av dette ble økende konflikt.

Det internasjonale samfunnet, spesielt USA, nektet å utøve noe særlig press på Israel, noe som påvirket avtalen negativt. Fredsprosessen hadde fått en bestemt tidsfrist som skulle lede til en permanent avtale, men innen kort periode virket det ikke realistisk å kunne oppnå en varig avtale, og deretter løse konflikten mellom Israel og Palestina. Av to faktorer var det ikke mulig å realisere varige avtaler og deretter oppnå fred mellom disse partene. Den ene faktoren innebar uenighet og langvarig konflikt mellom Israel og palestinerne. Den andre faktoren var fiendtlighet mellom disse partene. På bakgrunn av dette brøt fredsprosessen sammen. Videre var det politisk ustabilitet som preget situasjonen i Midtøsten. Alle disse faktorene gjorde det vanskelig med å oppnå en permanent avtale på en så kort periode. I tillegg skapte gjennomføringen av avtalen tvil om den ville fremme varig fred i området.

I september 1995 signerte PLOs leder Yasser Arafat og den israelske statsministeren Yitzhak Rabin Oslo II-avtalen. Denne avtalen delte Vestbredden i tre deler bestående av sone A, B og C. Sone A ble kontrollert av palestinsk styre, sone B var under palestinsk selvstyremyndighet og sone C var under israelsk kontroll. Etter massakren i Hebron skjedde tilbaketrekningen fra disse områdene gradvis. På grunn av israelsk økonomiske og politiske restriksjoner fikk avtalen sosiale, politiske og økonomiske konsekvenser, inkludert et økende antall jødiske bosettere.

I tillegg spilte Hamas sin reaksjon på Oslo-avtalen en avgjørende rolle. Fordi PLOs anerkjennelse av israelsk eksistens, førte det til en krise for Hamas. Sistnevnte anså dette som forræderi mot palestinske rettigheter og av den grunn avviste de Oslo-avtalene. For å gjenopprette Palestina ved å frata deres land fra Israel, benyttet Hamas seg av hellig krig, jihad for å nå sitt mål. Innenfor Hamas oppstod uenighet om Hamas deltakelse i den palestinske regjeringen. Innenfor Hamas oppstod det interne konflikter mellom den militære og politiske fløyen.

Israel hadde opprinnelig støttet opprettelsen av Hamas i 1987. Israel gjorde dette fordi det så på PLO som en langt større fiende enn det islamske Hamas. Israel så ikke for seg at sheikh Yasin, Hamas sin grunnlegger, skulle bli så mektig at han en dag skulle bli deres fiende. Israel hadde ikke tenkt langsiktig om hva konsekvensene kunne bli når de opprettet og styrket Hamas. Det Israel skapte for at det skulle bli til deres fordel, endte med å bli deres fiende.

Da Hamas ble opprettet, var deres motiv å utslette Israel. Dette var fordi Hamas ønsket å opprette det palestinske landet på nytt ved å utslette Israel. Fra den gang til nå, har konflikten mellom Israel og Hamas kostet mange liv uten å oppnå noe resultat. Derfor var alle disse faktorene hovedgrunnene til at Oslo-prosessen brøt sammen, og det aldri ble fred mellom Israel og palestinerne. Selv om Oslo-avtalen ga palestinere selvstyre på Vestbredden og Gazastripen, vedvarte de sosiale, politiske og økonomiske problemet som var forårsaket av den israelske okkupasjonen.

Konflikten mellom Israel og palestinerne er en politisk konflikt som har pågått siden opprettelsen av staten Israel. Det er viktig å skille mellom jøder og sionister, siden mange har den feilaktige oppfatningen at alle jøder er sionister. Før opprettelsen av Israel, levde jødene i Palestina og utgjorde rundt 10 % av befolkning, og de levde sammen med kristne og muslimer i fredelig sameksistens, uten krig. Sionistenes handlinger representerer ikke alle jødene, og det samme gjelder for Hamas. Både Islam og jødedommen tar stor avstand fra vold og drap, men det som skjer mellom palestinerne og israelerne skyldes politiske årsaker som f.eks. bosettingene, flyktningproblemet, territorielle krav, sikkerhet og terror.

Det største problemet begynte med sionistenes innvandring til Palestina. De begynte med å kreve sitt eget land, noe som ble realisert i 1948, mens palestinernes drøm om et eget land aldri ble oppfylt, selv om de fikk selvstyre på Gazastripen. Palestinerne lever i elendige forhold med en befolkning på over 2 millioner mennesker i dette området. De lever fremdeles under vanskelige forhold ettersom Israel fortsetter å ha kontroll over området. Oslo-avtalen, forhandlet fram av amerikanske og norske diplomater for å fremme fred mellom partene, endte resultatløst. Dette kan skyldes USAs nære forhold til Israel sammenlignet med palestinerne, som ofte betraktet som terrorister, spesielt Hamas. Etter Israels seier i 1967, da Israel ble en sterk militær og okkupasjonsmakt, har det blitt klart at palestinernes drøm om å opprette sitt eget land aldri har blitt realisert. Fra den gang til i dag, ser vi at rundt 2,3 millioner mennesker bor tett sammen på Gazastripen. Dette området har vært under israelsk blokade, som har rammet hele befolkningen.

Israelsk okkupasjon bryter klart med menneskerettighetene, og dette har pågått siden opprettelsen av staten Israel.

Det som skjer i dag, er konsekvenser av Oslo-avtalen som ikke oppfylte palestinernes krav om å opprette et palestinsk selvstyre. Derfor fortsetter Hamas sin kamp for å oppnå en løsning, slik at palestinerne kan få tilbake de landområdene som ble fratatt dem. Selv om Hamas` motiv er å opprette en palestinsk stat, skjer dette gjennom vold, hvor de bruker vold som sitt eneste middel for å nå sine mål.

Bibliografi

u.d.

Adwan, Dr. Sami. april 1998. *Analysis of the 1967 war narrative in Palestinian history and civic education school textbooks*. Høgskolen i Vestfold.

https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2009070100055?page=0.

2023. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/8/what-is-the-group-amas-a-simple-guide-to-the-palestinian-group>.

Ala), Qurie (Abu. 2007. «The Oslo Accords: A Palestinian Perspective.»

doi:10.1080/23739770.2007.11446255.

2023. *AlJazeera*. 10 oktober. <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/10/what-is-hezbollah-a-look-at-the-lebanese-armed-group-backing-amas>.

Anziska, Seth. 2018. *Preventing Palestine: A Political History from camp David to oslo*. Princeton University Press.

Aran, Amnon. 2020. *Israeli Foreign Policy since the End of the Cold War*. United Kingdom: Cambridge University Press.

Archive, AP. 2015. *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=jkAGv22KMpk>.

Aronoff, Yael S. 2014. *The political psychology of Israeli Prime Ministers: when hard-liners opt for peace*. Cambridge University Press.

Asdal, Kristin, og Hilde Reinertsen. 2020. *Hvordan gjøre dokumentanalyse : en praksisorientert metode*. 1. utgave. Cappelen Damm akademisk.

Carter, Jimmy. 2006. *Palestine : peace not apartheid*. Simon & Schuster.

CERCENAZI, ABDULCELIL. 2021. *Medium*. <https://celil-cercenazi.medium.com/noam-chomsky-explains-why-does-the-u-s-support-israel-2e355e931bb5>.

Chomsky, Noam. 2016. *Youtube*. https://www.youtube.com/watch?v=IUQ_0MubbcM.

Christison, Kathleen. 1994. «Splitting the Difference: The Palestinian-Israeli Policy of James Baker.» doi:10.2307/2537981.

English, Al Jazeera. 2014. *Youtube*. 04 12. Funnet november 10, 2023.

<https://www.youtube.com/watch?v=tUjoHScITWc>.

Fawcett, Louise. 2009. *International Relations of the Middle East*. New York: Oxford University press.

1994. «Gale Academic OneFile.» <https://go-gale-com.ezproxy.uio.no/ps/i.do?p=AONE&u=oslo&id=GALE%7CA15380417&v=2.1&it=r&aty=ip>.
2020. «Haganah.» <https://academic-eb-com.ezproxy.uio.no/levels/collegiate/article/Haganah/38765>.
- Hammer, Michael B. 2017. *The Dot On the I In History: Of Gentiles and Jews—a Hebrew Odyssey Scrolling the Internet*. Lulu Publishing Services.
- Hasan, Mehdi, og Dina Sayedahmed. 2018. *The Intercept*. 19 February .
<https://theintercept.com/2018/02/19/hamas-israel-palestine-conflict/>.
- Hassan, Shamir. 2010-2011. «OSLO ACCORDS: GENESIS AND CONSEQUENCES FOR PALESTINE.» https://www-jstor-org.ezproxy.uio.no/stable/pdf/44147562.pdf?refreqid=excelsior%3A8fe4fa3582c62b299b303c05213f02b5&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1.
- Hearst, David. 2023. *Middle East Eye*. 12 April.
<https://www.middleeasteye.net/opinion/israel-jewish-supremacist-state-never-win-why>.
1997. «Hebron and the Redeployments.» doi:10.1525/jps.1997.26.4.00p0010n.
- Heian-Engdal, Marte. 2018. *Israel* . Cappelen Damm Akademisk.
- Helmick, Raymond G. 2004. *Negotiating Outside the Law Why Camp David Failed*. Pluto Press.
- Herman, Lyndall. 2018. « Hamas: The New Establishment?» doi:10.35632/ajis.v30i4.298.
- Iffat, Malik. 2001. «Analysis of Oslo accords .» <http://www.jstor.com/stable/45242258>.
- Jensehaugen, Jørgen. 2019. «Smokescreen Diplomacy: Excluding the Palestinians by Self-Rule.» doi:10.2307/26933060.
- Khalidi, Walid. 2009. «The Hebrew Reconquista of Palestine: From the 1947 United Nations Partition Resolution.» doi:10.1525/jps.2010.XXXIX.1.24.
- Kristianasen, Wendy. 1999. «Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo.» <https://www.jstor.org/stable/2538305>.
- Levitt, Matthew. 2008. *Negotiating under Fire Preserving Peace Talks in the Face of Terror Attacks*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Lode, Veslemøy. 2006. <https://www.dagbladet.no/nyheter/dokumentene-fra-oslo-avtalen-borte/66177808>.

- Neff, Donald. 2002. «Israel created two of its own worst enemies-- Hamas and Hezbollah.» (The Washington Report on Middle East Affairs) 21.
<https://www.proquest.com/docview/218804520/abstract/24E6BBFD92174369PQ/1>.
- Nelson, Michael, Barbara A. Perry, og Russell L. Riley. 2016. *42 : inside the Presidency of Bill Clinton*. Cornell University Press.
- Oren, BARAK. 2005. «The Failure of the Israeli-Palestinian Peace Process, 1993-2000.»
<http://www.jstor.org/stable/30042415>.
- Pappe, Ilan. 2022. *A history of modern Palestine*. Third edition. Cambridge University Press.
- Passarini, Michael. 2021. *YouTube*. 13 05.
<https://www.youtube.com/watch?v=67KkWeF3r08>.
- Pearlman, Wendy. 2011. *Violence, Nonviolence, and the Palestinian National Movement*. Cambridge University Press.
- Peleg, Ilan. 2018. «Oslo: A Dead Process but a Living Idea.»
<https://www.proquest.com/scholarly-journals/oslo-dead-process-living-idea/docview/2116607802/se-2?accountid=14699>.
- Peres, Shimon, og Bill Clinton. 1996. «Partners in peace. (U.S. President Bill Clinton, Prime Minister Shimon Peres of Israel).» <https://go-gale-com.ezproxy.uio.no/ps/i.do?p=AONE&u=oslo&id=GALE|A19700851&v=2.1&it=r>.
- Quandt, William B. 1986. *Camp David and Peacemaking in the Middle East*. Oxford University Press.
- . 2001. «Clinton and the Arab-Israeli Conflict: The Limits of Incrementalism.»
 doi:10.1525/jps.2001.30.2.26.
- . 2005. *Peace Process : American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967*. 3rd ed. Brookings Institution Press.
- Ranstorp, Magnus. 1996. «Terrorism in the Name of Religion.»
<https://www.jstor.org/stable/24357404>.
- Raphael, Cohen-Almagor. 2012. «The failed Palestinian–Israeli peace process 1993–2011: an Israeli perspective.» doi:10.1080/13537121.2012.717389.
- Rodman, Peter W. 1997. «After Hebron.» <https://www.jstor.org/stable/42896939>.
- Ross, Deniss. 2004 . *The missing peace: the inside story of the fight for Middle East peace*. Farrar, Straus and Giroux.
- Roy, Sara. 2011. *Hamas and Civil Society in Gaza Engaging the Islamist Social Sector*. princeton university press.

- Sabel, Robbie. 2022. *International Law and the Arab-Israeli Conflict*. Cambridge University Press. doi:<https://doi.org/10.1017/9781108762670> .
- Said, Edward W. 2000. *The end of the peace process : Oslo and after*. Pantheon Books.
- Savir, Uri. 2014. «Oslo: Twenty Years After.» doi:10.1111/nej.12048.
- Schulze, Kirsten E. 1997. «The Hebron agreement.»
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13629399708414613>.
- Shlaim, Avi. 2001. *The iron wall : Israel and the Arab world*. London : Penguin.
- . 2012. «The Iron Wall Revisited.» <https://www.jstor.org/stable/10.1525/jps.2012.xli.2.80>.
- . 2014. *The Iron Wall: Israel and Arab world*. New York : W.W. Norton & Company.
- . 1, No. 2 (Fall, 1996), pp. 278-293. «The Likud in Power: The Historiography of Revisionist Zionism.» <https://www.jstor.org/stable/30245501>.
- . 1994. «The Oslo Accord.» <https://www.jstor.org/stable/2537958>.
- Skare, Erik. 2021. *Palestinian Islamic jihad : Islamist writings on resistance and religion*. I.B. Tauris.
- Soleimani, Fatih. 2020-09-03. «The Oslo Agreement: A Study of the Conflict Peace Process Arabic-Israel.» doi:10.54783/ijisoc.v2i4.193.
- Sontag, Deborah. 2001. «Quest for Middle East Peace: How and Why It Failed.»
<https://doi.org/10.1525/jps.2001.31.1.75>.
- Saadah, Muhammad Jamal. 2021. «The Palestinian Perspective: Understanding the Legacy of al-Nakba Through the Palestinian Narrative.» doi:10.5070/B335254822.
- Tahhan, Zena Al. 2017. *Hamas vs Fatah: Same goal, different approaches*.
<https://www.aljazeera.com/features/2017/10/12/hamas-and-fatah-how-are-the-two-groups-different>.
- Telhami, Shibley. 1997. *The Arab-Israeli peace process : assessing the costs of failure*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.
- Tessler, Mark. 1994. *A history of the israeli-palestinian conflict* . Indiana University Press.
1997. *The January 20, 1996 Palestinian elections*. Washington, D.C. : National Democratic Institute for International Affairs : Carter Center.
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. 2017. «United Nations.»
United Nations Office for the Coordination of Humanitarian (OCHA).
<https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2017/12/OCHAFACETSHEET-211217.pdf>.
- Wagge, Hilde Henriksen. 2004. *Peacemaking Is a Risky Business*. Oslo: Oslo (PRIO). Funnet 09 18, 2022.

- Watson, Geoffrey R. 2000. *The Oslo Accords: International Law and the Israeli-Palestinian Peace Agreements*. Oxford University Press.
- Wires, Newsmax. 2011. «Ron Paul Flashback: Israel 'Created' Hamas - Document - Gale OneFile: News.» <https://go-gale-com.ezproxy.uio.no/ps/i.do?p=STND&u=oslo&id=GALE%7CA278425907&v=2.1&it=r&aty=ip>.
- Waage, Hilde Henriksen. 2000. "*Norwegians? Who needs Norwegians?*" *Explaining the Oslo Back Channel: Norway's Political Past in the Middle East*. forskningsrapport, Institutt for fredsforskning, Utenriksdepartementet. https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2017100405148?page=0.
- . 2013. *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*. Cappelen Damm AS.
- . 2005. «Norway's Role in the Middle East Peace Talks: Between a Strong State and a Weak Belligerent.» <https://doi.org/10.1525/jps.2005.34.4.6>.
- . 2004. *Peacemaking is a risky business': Norway's role in the peace process in the Middle East, 1993-96*. PRIO report.
- . 2008. «Postscript to Oslo: the Mystery of Norway's Missing Files.» [doi:10.1525/jps.2008.38.1.54](https://doi.org/10.1525/jps.2008.38.1.54).
- . 2007. «The 'Minnow' and the 'Whale': Norway and the United States in the Peace Process in the Middle East.» <https://doi.org/10.1080/13530190701427917>.
- Waage, Hilde Henriksen, og jørgen Jensehaugen. 2018. Nr. 2 (2018). utg. [doi:https://doi.org/10.5617/ba.6732](https://doi.org/10.5617/ba.6732).